

Politikai
röpiratok

193.

193
1783

BIZTOSÍTÁSÜGYI ÉVKÖNYV.

1870.

A MAGYAR ES OSZTRÁK

MEGSZÜNT, MŰKÖDŐ ÉS KELETKEZŐ

BIZTOSÍTÓ TÁRSASÁGOK

TÖRTÉNETI ÉS STATISZTIKAI ÁTNÉZETE.

IRTA

KÖVÁRI LÁSZLÓ.

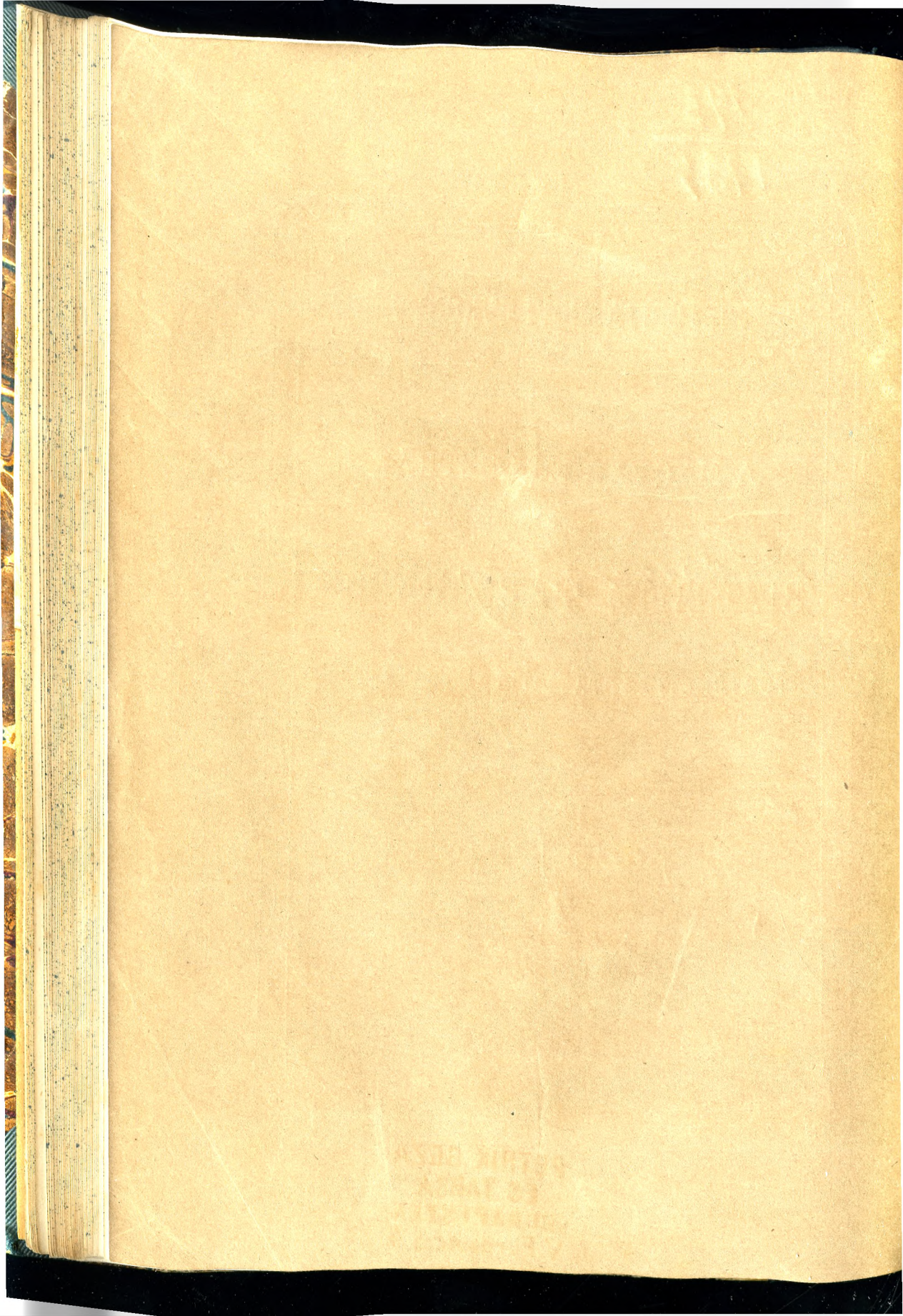
3.

Ára 1 frt. 50 kr.

PEST, RÁTH MÖR.

1870.

PETRIK GEZA
ES TARSA
BUDAPESTEN
V. Furdos utca 4.

BIZTOSÍTÁSÜGYI ÉVKÖNYV.

1870.

BIZTOSÍTÓ TÁRSASÁGAINK

TÖRTÉNETE ÉS STATISZTIKÁJA.

— Budapesti Könyvkiadó —

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

PHYSICS DEPARTMENT

1971

INSTITUTIONAL PURCHASE

PHYSICS DEPARTMENT

A MAGYAR ES OSZTRÁK
MEGSZÜNT, MŰKÖDŐ ÉS KELETKEZŐ
BIZTOSÍTÓ TÁRSASÁGOK

TÖRTÉNETI ÉS STATISZTIKAI ÁTNÉZETE.

IRTA

KÖVÁRI LÁSZLÓ.

MÁSODLAT
A M. N. MUZEUMI
SZÉCH. ORSZ.
KÖNYVTÁRBÓL

PEST, RÁTH MÓR.
1870.

L6752 00161998

A MAGYAR ÉS OSZTRÁK

(MAGYAR ÉS OSZTRÁK)

BINTOS **DE BALLAGI GÉZA.** KÖNYV

ELŐSZÓ

A. M. N. MUZEUM
KÖNYV
TÁRÁBÓL

KÖNYV

POST. RATHA
II. 2.

E I Ő S Z Ó.

A midőn a nemzetgazdaszat egyik ifju ágazata, az associatio egyik nemesebb gondolatáról, igénytelen munkámat közrebocsátani bátorságot veszek: szükségesnek vélem t. cz. olvasóimmal megismertetni a nézponot, melyből felfogtam s nézetni óhajtanám.

Irodalmunkban e levén az első tüzetesebb munka a biztosításügyről, a mennyire lehetett, úgy kívántam adni, hogy nem csak a biztosítást nyújtó, hanem egyszersmind a biztosítást élvező nagy közönség is némi tájékozást nyerjen általa. Hogy nem csak a magyar, hanem az osztrák társaságokat is felvettem, a biztosítás gyakorlati emberei érteni fogják; mindazáltal fel kell említenem, hogy társaságaink mivelete oly szoros összeköttetésben áll egymással, hogy akár a magyar, akár az osztrák társaságok külön tárgyalása, teljes fogalmat nem nyujtana.

E munka nem biztosításügyi kézikönyv, mire oly nagy szükségünk volna, — sőt még nem is az osztrákmagyar biztosítási üzlet, hanem csak biztosító társaságaink története és statistikája; s még e téren is csak a társaságok létszámának, a pénz- és szellemi tőke, s ezek credménye, a kifejtett üzlet-crőnek felmutatása kívánt lenni. Már csak azért sem vehettem magam elé messzebb terjedő czélt, mivel társaságaink zárkozottsága, s az általok közzététetni szokott

zárszámlák laza összeállítása, tételeik egyformátlansága, a legkittartóbb fáradozást sem jutalmazza meg azon örömmel, hogy felvett tárgyát kellő világításba helyezhesse.

Tekintsük tehát ephemer életü évkönyvnek, mely arra számít, hogy megjövé az adatok megbízhatóságának, egybeilleszhetőségének jobb jövője, én vagy mi valószínűbb, más ki fogja egészíteni.

Miután minden kútfő idézés nélkül adtam munkámat, arra nézt, hogy akartam s tán képesítve is voltam tárgyamát kellő magaslatról tekinteni: szükségesnek véltem felemlíteni, hogy jegyzeteimet mint egyik részvényes társaságunk egyik igazgatója saját használatomra kezdettem; s miután társaságomtól kiküldetve, az osztrák biztosítástügyet is a helyszínén tanulmányozhattam: közrebocsátom kevés példányban azok kedvéért, kik vagy hivatásuk, vagy tudvágyok útján biztosítástügyünk iránt érdeklődnek, s kezet kívánnak nyújtani arra, hogy ez intézmény nálunk is azon állást foglalja el, melyet magának külföldön kivivott.

Kolozsvár, jul. 15. 1870

a szerző.

TARTALOM.

ELSŐ SZAKASZ.

	Lap.		Lap.
Bevezetés	11		
Első Fejezet.		Második Fejezet.	
Történelmi áttekintés.		Statistikai vázlatok.	
A történelmi fejlődés	13	Geographiai átnézet	22
Kronikai áttekintés	20	Társaságaink népességi mozgalma	23
		„ alap- és üzletereje	27

MÁSODIK SZAKASZ.

Megszűnt társaságok.

Tájékozás	33	Budapesti kölcsönös	40
A) Magyarok.		B) Osztrákok.	
Jégverés elleni kölcsönös, Pesten	34	Nouva, Triesztben	41
Tizsamelléki tüzraktérítő, Miskolczon	34	Első Osztrák, Bécsben	43
Erdélyi kölcsönös, Kolozsvárt	35	Taurus, állatbiztosító, Bécsben	46
Hungaria, Pozsonyban	36	Ceres, Bécsben	47
Ország, Pesten	38	Prometheus, állatbiztosító, Linzben	48

HARMADIK SZAKASZ.

Működő társaságok.

Tájékozás	49	I. Magyar biztosítók.	
Első Fejezet.		A) Magyar kölcsönösök.	
Tűzbiztosítók.		Marosszéki	54
Tájékozás	51	Küküllőmegyei	54
A gyár-concordat	51	Transsylvania, Szebenben	55
		Magyar kölcsönös bizt. bank, Pesten	56

	Lap.		Lap.
B) Magyar részvényesek.		b) Trieszti részvényesek.	
Első Magyar általános, Pesten	58	Azienda	93
Pesti Biztosító, Pesten	60	Generali	94
Victoria, Kolozsvártt	61	Riunione	96
Nemzeti, Pesten	62		
II. Osztrák tűzbiztosítók.		c) Külföldi részvényesek.	
A) Osztrák kölcsönösök.		Lipcei 97	
a) Városi és vidékiek.		Második Fejezet.	
Városi kölcsönösök	64	Szállítmány és tengeri biztosítók.	
Prága városi	64	Tájékozás	99
Vidéki kölcsönösök	65	A) Szállítmány biztosítók.	
Alsó-Ausztriai Bauern-Vereinok	66	Pest-, Bécs-, Triesztiiek	99
Felső-Ausztriai Bauern-Vereinok	70	Általános szállítmánybizt. Bécsben	100
Csehországi vidéki kölcsönösök	70	B) Tengeri biztosítók.	
b) Tartományi kölcsönösök.		Tájékozás	101
Szerkezete	72	Pest-, Bécs-, Triesztiiek, külföldiek	102
Alsó-Ausztriai, Bécsben	74	Fiume, Lussin-piccolo, Orebichi	103
Belső-Ausztriai, Grätzban	76	Harmadik Fejezet.	
Felső-Ausztriai, Linzben	76	Jégbiztosítók.	
Tiroli, Innsbruckban	77	Tájékozás	104
Salzburgi, Salzburgban	78	A) Magyar jégbiztosítók.	
Csehországi, Prágában	78	Első Magyar	105
Morvaországi, Brünnben	79	Pesti biztosító	105
c) Osztrák birodalmi kölcsönösök.		Victoria „	105
Tájékozás	80	Nemzeti „	106
aa) Általános kölcsönösök.		B) Osztrák jég-biztosítók.	
Krakói	81	a) Kölcsönösök.	
Concordia, Reichenbergben	82	Csehországi kölcsönös	106
Providentia, Bécsben	83	Morvaországi „	106
Aetna, Bécsben	84	Krakói „	106
Elemikár biztosító, Bécsben	85	Providentia	106
bb) Zártkörű kölcsönösök.		Concordia	106
Czukorgyárosok egylete, Prágában	85	b) Osztrák részv. jég-biztosítók.	
Montan, Bécsben	86	Phönix	106
Lenfonal biztosító, Schönbergben	87	Donau	107
B) Osztrák részvényesek.		Europa	107
a) Bécsi részvényesek.		Azienda	107
Osztrák Phönix	89	Generali	107
Donau	90	Riunione	107
Európa	92		

	Lap.		Lap.
Negyedik Fejezet.		Praha, Prágában	127
Tükörüveg biztosítók.		Styria, Grätzban	128
Pesti biztosító	108	bb) Osztrák részvény. életbiztosítók.	
Krakói kölcsönös	108	Anker	128
Európa	108	Osztrák Gresham	129
Riunione	108		
Phönix	108	b) Más üzletágra is dolgozók.	
Első Tükörüveg biztosító, Bécsben	108	aa) Kölc s ö n ö s ö k.	
		Krakói	131
Ötödik Fejezet.		bb) Részvényesek.	
Állatbiztosítók.		Osztrák Phönix	131
Tájékozás	110	Donau	131
A) Magyar állatbiztosítók.		Európa	132
Első Magyar állatbiztosító, Pesten	111	Azienda	132
B) Osztrák állatbiztosítók.		Generali	132
Apis, Bécsben	112	Riunione	133
Providentia	113	c) Sérülés elleni biztosítók.	
Cseh állatbiztosító, Prágában	113	Conservator, Bécsben	133
		Anker	134
		Azienda	134
Hatodik Fejezet.			
Életbiztosítók.		Hetedik Fejezet.	
Tájékozás	114	Hitel-biztosítók.	
A) Magyar életbiztosítók.		Tájékozás	135
a) Csupán életra dolgozók.		Windobona, Bécsben	135
Brassai nyugdíj-intézet	116		
Haza, Pesten	117	Nyolczadik Fejezet.	
a) Más üzletágra is dolgozók.		Visszbiztosító társaságok.	
Transsylvania	118	Tájékozás	137
Első Magyar	118	A) Magyar visszbiztosítók.	
Pesti biztosító	119	Pannonia, Pesten	138
B) Osztrák életbiztosítók.		Unio, „	138
a) Csupán életágra dolgozók.		Hunnia „	139
aa) Kölc s ö n ö s ö k.		B) Osztrák visszbiztosítók.	
Általános gondoskodó, Bécsben	120	Securitas, Bécsben	140
Janus, Bécsben	122	Bécsi visszbiztosító, Bécsben	141
Austria „	123	Osztrák visszbiztosító „	141
Beamten-Verein, Bécsben	124		
Patria „	125	C) Bedolgozó külföldiek.	
Vaterländische „	126	Royal Insurance Company	142
Slavia, Prágában	126	North British	143

	Lap.		Lap.
Imperial	143	Schweizerischer Lloyd	143
Home	143	Magdeburger	144
Royale Belge	143	Compagnia di Milano	144
Caisse Paternelle	143	Hellen Phönix	144
Caisse Générale	143		

NEGYEDIK SZAKASZ.

Projectumok és keletkezők.

Tájékozás	145	C) Életbiztosítók.	
A) Tűz- vagy általánosok.		Magyarországon	149
Magyar területi mozgalmak	146	Ausztriában	149
Osztrák területi „	146	D) Hitelbiztosítók.	
„ városi „	146	Magyarországon	150
„ tartományi „	147	Ausztriában	151
„ központi „	148	E) Visszbiztosítók.	
B) Állatbiztosítók.		Osztrák mozgalmak	151
Magyar és osztrák mozgalmak	149		

ELSŐ SZAKASZ.

Bevezetés.

Az újabbkori civilisatio, a korszakot alkotó associatio, s illetőleg a nemzetgazdászati valamely nemes eszméje, alig találkozott több félreismeréssel, elhanyagolással, mint épen a biztosításügy.

Volt idő, midőn egész osztályok üldözék, a törvényhozás elhanyagolta, a tudomány figyelmére se méltatá. S következése lett, hogy az intézmény, melynek eredete a századok homályába vész, s mely két évszázada hogy kifejlett, tudományilag maig sincs determinálva, a törvényhozástól maig sincs berendezve, s a nemzetgazdászati ágai között maig sincs helye kimutatva.

Hogy a mulasztást helyreépítjék, ez újabbkorban a biztosításügy elmélete, különösen a francziáknál egész irodalmat alkot; de azért még is csak ott állunk:

hogy a francziák inkább sorsjátéknak,
hogy a németek inkább kereskedésnek,

hogy az angolok inkább banküzletnek — tekintik, s törvényhozásaik e szempontokból veszik fel: s egyedül Északamerikát látjuk azon irányban, hogy a nemzetgazdászati egyik külön ágának kezdi tekinteni, s törvényhozási és kormányilag, miként a gazdaságot, ipart és kereskedést — önálló productiv intézménykép kezdi berendezni.

E monographiai körü munka bevezetésénél messze vinne a biztosításügy elméletét, nemzetgazdászati jelentőségét tárgyalni; az utóbbira nézve mindazáltal szabad legyen felhoznom, hogy egy intézmény, mely ma Afrikát kivéve, a világ mind az öt részében társaságokat számlál, melynek hogy képviselősegeit kifejezzük, a számok ezrei, hogy az általok évenként megtérített károk összegét kifejezzük, a számok milliói, s hogy az általok biztosított összegeket kifejezzük, a számok milliárdjaihoz kell folyamadnunk, —

mely minden évben százezereket ad vissza a tönkrejutás széléről a társadalomnak és emberiségnek: egy ily intézmény oda küzdötte fel már magát, hogy civilisatori hatását, productivitását, s ha berendezve, van közhasznu, s ha berendezve nincs, közártalmu befolyását könnyedén vennünk nem lehet.

El is jutott már odáig, hogy az eszme nemességének, az intézmény fontosságának elismerése közvéleményt alkotott magának; Amerika, Anglia, Francia- és Németország huszat meghaladó biztosításügyi szaklapjai, kevesebb számu de tekintélyes folyóiratai, s kis könyvtárt alkotó irodalma, kifejtette már iránta a kellő méltánylást s hogy ugyszoljak a tiszteletet; s ma már a londoni társaságok odáig hatoltak, hogy tanfolyamot állítottak számára, — a Berlinben 1863-ban tartott nemzetközi statistikai congressus egész terjedelmében mivelés alá rendezte, — s Amerikában az egyes államok felügyelésére állított superintendensek nem csak felügyelik, de egyszersmind tudományos szempontból is figyelemmel kísérik.

Azonban a tudomány és a biztosításügy emberei, ha a mi kormányaink és törvényhozásaink is, kellően nem támogatják, messze nem haladhatnak. A társaságok és biztosító felek közti viszony, az intézetek engedélyezésének, külföldi társaságok bebocsátásának, az üzlet felügyelésének, megadóztatásának kérdése még rendezésre vár, — valamint egy nemzetközi biztosításügyi szerződés létrehozása sem maradhat ki hosszason. Mert az, mit Francia- és Németország kereskedelmi törvényében, Anglia 1844-ben a Peel-actában a biztosításügyről letett, az ügyet hézagosan intézi; ugylátszik Németországnak és Ausztriának lett fenntartva, hogy nem csak társulati, de egyenesen biztosítási törvényt alkossanak, mi tervezetben már készen is áll. Azonban egy nemzetközi szerződésre, mire ez ügynek oly égető szüksége volna, lépéseket tenni nem látunk.

Nálunk a biztosításügy azon, inkább szerencsésnek, mint szerencsétlennek mondható helyzetben van, hogy kormánynál és törvényhozásnál üres lap lett számára fenntartva, — s miután csak a paritás kedvéért is mielőbb rendeznünk kell, nem leszünk félrendszabályok által megkötve, hogy a legutolsó részletekig a biztosításügy jelenkori színvonaláról ne intézkedjünk.

Első Fejezet.

TÖRTÉNELMI ÁTTEKINTÉS.

A történeti fejlődés vázlata.

Egyéni jellem nélkül nincs biographia, s a mely állam csak szenvedőlegesen kiállója volt a sors kedvezményeinek úgy csapásainak: az oly állam bir ugyan események sorozatával, de az sajátlag nem történelem. Ezen felfogást azért bocsátom előre, hogy tájékoztatást nyújtsak az iránt, mikép tisztában voltam azzal, hogy az osztrák-magyar biztosítás fejlődése történetét össze lehet ugyan állítani, de kellő formáját megadni, nem.

Nem lehet, mert az osztrák-magyar biztosítás a világ-biztosítás terén nem hogy vezér, de még activ szerepet se vitt ez ideig: minden szereplésünk csak viszhang, másolat, külföldi behatások eredménye. De hogy e téren örökre ezen szolgálai szerepre volnánk kárhoyztatva, feltenni önbizalmatlanság, hinni pedig lemondás volna. Különösen a magyarnak, nemzeti geniusa, területének sajátos volta, utat kell hogy nyisson, hogy legalább a mezőgazdasági biztosítás terén történetet vivjon ki magának.

Már messzi haladt volt a külföld a biztosítás mivélésében, a mikor Ausztria is reagondolt. **A tengeri biztosítás**, mint a biztosítási ágazatok anyja, másult a XIV. XV. századból fel birja mutatni a kormányok figyelmét: nálunk csak a XVIII. század, Mária Theresia kora tett kísérletet, hogy tengeri kereskedésünket a biztosítással kapcsolatba hozza.

Bár külföldön a **tűzbiztosítás** már a mult század elején fejlődésnek indult, Németországban 1718-tól egyre álltak fel az állami kölcsönösök, s Angliában a részvényes társaságok: nálunk a tengerpartokon innen az ébredésnek semmi nyoma, s az egész XVIII. század nem hagyott egyebet, mint a biztosítás legprimitivebb, a vidéki biztosítók silány formáját, a méltán ugynevezett **Bauern-Vereinokot**, az 1794-ben alakult gleinkii egylet személyében.

Vivmány volt ez is, mert a biztosítás alapja, az **associatio**, a sík-földön is felüté fejt, s a biztosítási rendszerek legegyszerűbb alakja, a **kölcsönös** biztosítási forma, nem volt többé ismeretlen hang; s felköltvén azon belátást, hogy a „paraszt egyleteket“ egyetlen község leégése zavarba hozhatja: utat tört a Németországban régóta fennálló tartományi kölcsönösök, az ugynevezett **Landes-Assecuranzok** eszméjének, mely a kölcsönös támogatásra egy egész tartomány területét vonta be: így keletkezett 1811-ben a salzburgi és felső-ausztriai tartományi kölcsönös, — azonban, nem osztrák, hanem bajor, illetőleg francia befolyás alapján, minthogy tudva levő tény, miszerint I. Napoleon hadjáratai alkalmából, Felső-Ausztria külső része és Salzburg 1809-től 1816-ig Bajorország kezébe esett volt.

Nevezetes haladás. Mert a forma a biztosítás vezetését legalább az értelmiség kezébe, s a közönség érdekét a politikai hatóság felügyelete alá tette le, — s nevezetes haladás azért is, mert nem hozatott be Németország állami kényszer-biztosítása, az adó és monopolium egy új neme; hanem a biztosítók egylete, önálló testületi jogot kapott.

Mindezek mellett is, sok volt még hátra arra, hogy a biztosítás bizonyos önállóságra szert tehessen. Még mind szaktudomány és szakférfiak nélkül kezeltett. Végre előálltak 1822-ben az Azienda projectumával, s ha szakférfiak nem is, de legalább képzett kereskedők léptek a térre, s 1824-ben az Aziendában megnyílt az első **részvényes társaság**. S ezzel a rendszerek fejlődése belett tetőzve.

Az egyes biztosítási ágak fejlesztése következett.

A biztosítási ágak fejlődése egy végtelen tér, mely még Európában se érte el tetőpontját. Az emberi mivelődés, a statistika és mértan folyvást irt és világít előre: a biztosítás ott van nyomában, s a mint annyi alapot kap, újabb meg újabb biztosítási ágakat teremt.

Trieszt, mint tengerparti város, csak is elhanyagolt hivatását teljesítette, midőn az osztrák biztosításügy rendezésébe beleszólt. Az Azienda alapítása nem csak azért vivmány, mivel a részvényes formát a kölcsönös mellé léptette; de azért is, mivel a Bauern- és Landes-Vereinnok addig csak épületet, ingatlant biztosítottak, az Azienda pedig behozta az **ingóság biztosítást is**.

Trieszt e lépésére, Bécs is azonnal ébredt. Két irányban indult neki: még az Azienda megindulása évében, 1824-ben felállította az Erste Oesterreichische részvényes társaságot tüzre, — s tovább menve egy lépéssel, az

életbiztosítás mezejére hatolt; s a mivel Franciaország a XVII. század közepétől fogva birt, felállította a **Tontinák** egy nemét, a **Versorgungs-Anstaltot**.

E mozgalom több irányra hatást gyakorolt. Az osztrák vidéki és tartományi kölcsönösök keletkezése valódi kezdetét e pontban vette: mind több vidéki kölcsönös kezdett keletkezni, s 1825—28 közt Bécs, Grätz, Innsbruck, Prága és Brünn, saját tartományaikra tartományi kölcsönösöket állítottak. S bekövetkezett egy döntő lépés, a Generali alakulása Triesztben, mely nem annyiban 1831-ben indult keletkezése, mint az által, hogy 1834-ben az **életbiztosítást** egész terjedelmében megkezdte: Ausztriában e nevezetes biztosítási ág úttörője lett, s ezáltal mintegy korszakot alkotott. Szerencsés fellépése által Triesztben, 1838-ban a Riunione keletkezését, Bécsben 1839-n az első önálló **kölcsönös életbiztosító** társaságét, a mostani Janusét vonta maga után.

A trieszti és bécsi társaságok a tűz és emberélet, a **Jég, szállítmány**, részvényesség és kölcsönösség alapjáni biztosítást nem csak megkezdtek, de egyszersmind messzi fejtették vala, a midőn a magyar földön a biztosításnak mondhatni semmi hajtása se mutatkozott; mert azon tartományyszerű kölcsönös is, mit a XVI szepességi város a lengyel uralom alól hozott vala magával, a Napoleoni hadjáratok alatt még az is megbukott. Szechenyi anyagi érdekeinket rendező munkái a biztosításügyet nem érintik. Kossuth agitációjának kellett bekövetkezni, hogy ez intézmény nem mint nemzetgazdászati, hanem mint nemzeti visszahatás, fogékonyásra találjon.

A negyvenes években a Lajtán túl nem foglalkoztak alapítással; egyedül az elszerencsétlenedett Nouva keletkezett Triesztben 1847-ben: annál nagyobb volt a mozgalom a Lajtán innen. A magyar nemzet szintén érezni kezdé, hogy ez irányban is tennie kellene; igende magyar ember biztosítással nem igen foglalkozván, hiányzottak a szakférfiak. S a következett be, hogy azon kor, a helyett, hogy a biztosításügy akkori színvonalára emelkedett volna: a primitív formákat vették elő, a Bauern-Vereinok mintájára megyei biztosítókat állítottak, — s hogy az osztrák Landes-Assecuranzok se maradjanak utánzás nélkül, keletkezett 1843—8-ban a **Pesti kölcsönös Jég-**, a **Tiszamelléki kölcsönös tűz-**, s a mi az osztrák formát leginkább megközelítette, az **Erdélyi kölcsönös jég-biztosító**, — mihez Brassó a bécsi mintájára, de más és szerencsésebb számítási alapon szintén **Versorgungs-Anstaltot** állított. — A megyei kölcsönösök a forradalommal és alkotmánynyal elbuktak; a vidéki kölcsönösök nagy nehezen újra szervezkedtek.

Az ötvenes évek első ámulatában a biztosításügy birodalom szerte

megállt, nézte és várta a zilált viszonyok rendeződését, s bámulta a Bach-korszakot, mely patensei özönével mindent elárasztott, csak a biztosítás-ügyet hagyta érintetlen, a mennyiben egy a tengeri biztosításra vonatkozó rendeleten kívül, mással nem boldogította. E szélcsendet az Azienda és Riunione arra használta fel, hogy amaz 1853-ban, ez 1854-ben az életbiztosítást megkezdette. Azonban, mint Bach is később szomoruan meggyőződött, a szélcsend különösön a magyarnál, nem a kihaltság, hanem az erőgyűjtés nyugovása volt: a nemzeti elnyomatás ellen a felszólalások megkezdődtek, mert egyéb tér nem volt, a nemzetgazdasági egyletek, iparvállalatok alapítása által kezdett remonstrálni.

A biztosításügy még tán most is érintetlen maradt volna, ha Brüggemann, az Achen-müncheni nagy részvényes társaság igazgatója, 1857-ben a régiebb németországi és az osztrák társaságokat fel nem szólítja, hogy a gyár és szalmafedél biztosítások tarifáját együttesen revideálják, vagyis közegyetértéssel emeljék fel. Annyi okos fő, kevés diplomata. A „coalitio“ létrejött; de maga után vonta azt, hogy a közönség, az iparos és gyáros világ, az iparkamarák künn és benn ellene felkeltek, s a magyar és osztrák iparkamarák hangot adtak azon kívánatnak, hogy a bécsi Első osztrák és a trieszti részvényes társaságok a szükségletet nem fedezik, s cserzessenek be külföldi társaságok, hogy verseny álljon elő.

A megtámadott társaságok röpiratokkal feleltek, Lévy pedig, a magyar biztosítás ujateremtője, felhasználva a nemzet vállalkozási szelleme ébredését, a biztosító közönség ingerültségét: felfogta az eszmét, hogy magyar részvényes társaságot alapítson, s született az Első Magyar Általános, 1858-ban. Az osztrák nép pedig szalmafedélzeteért azzal kezdett demonstrálni, hogy ez évtől az ugynevezett Bauern-Vereinokat tuczetenként kezdte felállítani.

E társaság fellépése innen és túl a Lajtán korszakot alkot. Nálunk, mivel a nagybirtokosok élére állván, a biztosítás eszméjét egyszerre népszerűvé tette, s azáltal, hogy a **Pesti és Tiszamelléki** vidéki kölcsönösöket magába vette, a magyar biztosítást mintegy összpontosítá, — túl a Lajtán, mivel már nevével a két leghatalmasabb társaságnak, az „Első“ osztráknak s az „Általános“ triesztinek mintegy hadat izent; s átlépven a Lajtát, velek hatalmas versenyre szállt.

Epochalis év marad 1858 azért is, mert több irányban új aera látszik kezdődni. Ez évben keletkezett az **Anker**, bécsi első életbiztosító, és mint kiválóan életre dolgozó társaság, mivel az életbiztosítási ágban az angol zajütés mesterségét behozta, s reformokat alkalmazott, előidézte azt, hogy az életbiztosítás a közönség figyelmét megragadta.

Hogy azért a biztosítás szivós eszméje fejlesztése legtávolabbról se volt kimerítve, fel kell hoznunk, hogy ez időben állt elő a famosussá lett Lagrand által alapított **Windobona** 1859-ben, mi által egy új ág, a külföldön is csak most keletkezett, **hitelbiztosítás** lőn Bécsben megnyitva.

Ez időtől az osztrákmagyar biztosításügy mintegy önállást kapott. Mint pálya kedvelté lőn; a verseny erőket fejtett; többé nem dilettantismus, hanem szakértelem vezetett, — s kezdődtek a vezető szakférfiak mű-sakkvonásai.

E sakkvonásokat 1860-ban a **Krakói**, az **Ausztria** és a **Phönix** felállítása nyitja meg: az elsőt még patriotismus, a szerencsétlenség fiai, a lengyelek alapíták, — az Austria az Anker ellenébe áll fel, kölcsönösségi alapon, — a Phönixet a drezdai „Dresdner“ társaság alapította, hogy Ausztriába behatolhasson, — s hogy a Magdeburgi is lábot vethessen, befolyt, hogy az általa künn alapított **Czukorgyárosok egylete** mintájára, Prágában 1861-ben egy hasonló keletkezzék; mi által a zártkörű kölcsönösök keletkezésének sora megkezdett.

Ezt szintén két nevezetes huzás követte, 1862-ben. Az Első Magyar a trieszti, osztrák és külföldi társaságok által nyomtatva látván magát, megnyiben nagyobb kockázatait kedve szerint nem oszthatá ki: mi addig az osztrákmagyar biztosítás terén nem létezett, alapította a Pannonia visszbiztosító társaságot, — s hogy az angol Gresham életbiztosító szintén bejöhessen, felállította Bécsben az **Osztrák Greshamet**.

A siker, minek az erőt és munkásságot követni kellett, 1864-ben lázt idézett elő, hivatottak és szerencse-vadászók rohanták meg e pályát, senki se akart kevesebbet, mint társaságot alapítani, s született 1864-ben a már megboldogult első állatbiztosító, a bécsi **Taurus** és a pozsonyi **Hungaria**, 1865-ben a **Pesti biztosító**, a kolozsvári **Viktoria**, a Prága városi, a bécsi **Securitas**, s a második állatbiztosító **Apis**.

Ez ár előszelére a régi társaságok, felhagyva a verseny féltékenységével, hogy a nagy, illetőleg gyárbiztosítást a keletkező társaságok árlejtésének martalékává ne engedjék: az ugynevezett **gyár-concordát** nevű ligát másképp szervezték, frontot csinálva minden új társaságnak. Ezen liga ellenében természetesen a társaságok agitatioja és a gyárosok reactioja ki nem maradhatott. S következése lett, hogy a gyárosok, segítve a gyár-concordaton kívül maradt társaságoktól, a czukorgyárosok példáját követve, felállíták 1866-ban a bányatermék gyárok részére a **Montant**, mit mint látni fogjuk a lenfonalgyárosoké követett, s a malmosoké akar követni.

Azonban a nagyársaságok ezen öfenntartási törekvését részszerint azon előérzet is segített előidézni, melylyel a pénz emberei oly bővön vannak felruházva. És ezen előérzet nem volt alaptalan, mert katastropha elé mentünk, mi alatt nem csak a sadovai katastrophát értjük, hanem egyszersmind azt, mely a biztosítás terén bekövetkezett, mi azelőtt biztosításunk történetében ismeretlen volt, egy néhány társaság megbukását. Hogy pár társaságunk végelgyengülésben szenved, az nyilvános titok vala. Mit leginkább féltettek, a **Nouva**, még 1865 végén $5\frac{1}{4}$ millió activát mutatott ki; s bekövetkezett a 66-ki porosz háboru, egyszerre négy társaság jutott válságra: az állatbiztosító **Taurus**, az **Erdélyi kölcsönös**, s a mind a négy ágra dolgozott trieszli **Nouva** és az **Erste Oesterreichische**; melyek közül az Erdélyi az Első Magyar társaságba olvadt, s hogy ha a részvénytőke elveszett, legalább a becsület meg legyen mentve, az Első Oesterreichische üzlete felvételére és folytatására, alapíták a bécsi Donaut.

Ezen bukások biztosításügyünk hitelén érzékeny csapást idéztek elő, már csak azért is, mivel a biztosítótársaságok által közzétenni szokott számok és zárszámlák iránt a hitel megrendült, — s hogy is ne rendült volna meg, a midőn a kormánybiztosi rendszer daczára, a Nouva $5\frac{1}{4}$ millió activával szerepelt, s hat hónap mulva kiderült, hogy az általa figuráltatott számakból csak $1\frac{1}{4}$ milliónak van értéke, s az is, mint később kitéttzett, csak 50% sulylyal bir.

De még sem tudjuk, vajjon a társaságok bukása, s a részvénytőkét odavesztett részvényesek, s a fedezetlen maradt biztosító felek jajveszéklése idézett elő nagyobb bajt, vagy az, hogy egy sereg biztosítási hivatalnok állás nélkül maradván, új társaságok alapítása, s idegen társaságok behozatala után kapkodtak, s ez által az alapítási láz mindennapivá lett. Hozzájárult főleg nálunk az, hogy a vállalatainkat kezdeményező malomipar sikerülvén, az azt követő vasúti és bank-vállalatok után, segítettve az alkotmányos élet beálltától, a nemzet figyelme a biztosítás tere felé fordult, s hivatott és hivatlan szabadságot vett magának projectumokkal előállani. S következése lett, hogy 1867-ben négy külföldi társaság jött be visszbiztosításra, s ez évben nem kevesebb mint 4, 1868-ban 9, 1869-ben 11 társaság állítottatott fel.

Mozgás az életjele, s biztosítási terünk még elég parlag arra, hogy mivelő erők lépjenek reá. De ha számbavesszük, hogy a külföldi társaságok közül egy, az Adelaar liquidált, bennszülött társaságaink közül több nem birt megalakulni, s a megalakultak között is több van, mely a közép-szerűségeen feljül emelkedni hivatva nem látszik, — s ha megfontoljuk, hogy

a tér ily nagy mérvbeni megrohanása s a mindenároni térfoglalás a soliditás rovására esett: meg kell vallanunk, hogy az ezen áramlat feletti örömiünk teljes nem lehet.

Nem, egyfelől azért, mert a mint az 1869-ki pesti pénzváltás beütött, az Ország beolvadt, a Nemzeti 525 be nem fizetett részvényét törölte ki, a Haza szép árfolyamnak örvendő részvényei a parin alól szááltak, — tul a Lajtán pedig, minden dijarácsolás mellett is a Ceres beolvadás, a Providentia új alapítási tőke beszerzése által mentette meg biztosítottjait. De nem látjuk igazolva az örömet másfelől azért sem, mivel a külföldi társaságok, a nélkül, hogy reciprocításra lenne kilátásunk, utat nyitottak magoknak; de nem azért, hogy a közlekedési eszközök arányában mind veszélyesebbé váló vidéki tüzbiztosításban segítsenek, hanem, hogy a jobb tárgyak, s főleg az életbiztosítás virágait szállják meg. Nem végre azért sem, mivel nem eléggel meg, hogy egyes osztályok érdekeire állítottak társaságokat, mit a munkafelosztás elve még védelmez; hanem odáig mentek, hogy a nemzetiségi érzelmeket is csatára kelték, hogy alapítási tőkét teremthessenek.

E mozgalmokra végre—valahára a kormány és törvényhozás figyelme is felébredt. Be kezdték látni, hogy a biztosítás terén két fél áll szemben, egy társaság, melynek hatalmát alapszabályaik még nagyobbra nevelték, s a biztosító egyén, kinek jogait a polgári és kereskedelmi törvények ide vonatkozó hézagos helyei nem eléggé védik, s így rendezni kell.

Ausztriában társasági, biztosítási, s biztosítás—szerződési törvényjavaslat szerkesztéséhez kezdettek, még pedig azon az alapelven, hogy a kormány az engedély—adás s felügyeleti rendszerét feladja, s az ellenőrzést egészen a közönség és nyilvánosság kezébe teszi át. Hogy minő szelleműek lesznek e törvények, mutatja, hogy a kérdést a Nürnbergben tartott német kereskedelmi törvény feletti értekezlet vetette fel, s ez ötletből Poroszország szintén megalkotá e törvényeket s azokat a Bund elébe készűl terjeszteni; Ausztria szintén kész velek, s mintegy várni látszik, hogy a Bund mily irányban fogja megoldani, — s hogy innen és tul, nem annyiban a biztosításügy, mint a politika az irányadó, jelzeni látszik az, hogy e törvények szerkesztésénél a szakférfiakat minél távolabb tartják; s hogy a kölcsönös egyleteket, mint a melyek Németország kis államaiban állami intézet és mintegy pénzfórráskép szerveztettek, érintetlenűl kívánják hagyni.

Magyarországon kormány és törvényhozás e tárgy körül még nem vehetett időt magának, a reform—kérdések halmoza állván előtte. Azonban két kérdés a figyelmet itt is felköltötte már, értjük az Erdélyi kölcsönös károsultjai interpellatióit, s Weisz Bernát 1870. máj. 12—én benyújtott azon

kérvényét, hogy Magyarország épület-biztosítása kényszer-biztosítás útján, a kormánytól szervezett és igazgatott állami kölcsönös egylet kötelékébe vonassék össze. Weisz ezen tervét már egy év előtt röpirat alakjában hozta felszínre, több törvényhatóság, köztök Pest város és megye is magáévá tette; a kormány, mint a lapok hozák, hogy ez intézmény Németországban, hol feltalálták és alkalmazták, hogyan áll, tanulmányoztatja.

És itt megszűnik a mult, megszűnik elbeszélésünk, — a jelen mozgalmához jutottunk, melyet a negyedik szakasz egész terjedelmében hoz.

Krónikai átnézet.

Könnyebb áttekinthetés kedvéért, társaságaink és egyleteink keletkezése és bukása rövid krónikája, a következő:

1794-ben keletkezett az első Bauern-Verein, a gleinkai.

1811-ben keletkezik a Felső-ausztriai és Salzburgi tartományi kölcsönös.

1822-ben projectáltatott az első részvényes, az Azienda.

1824-ben indult meg az Azienda, engedményeztetett a bécsi Versorgung-Anstalt, s a bécsi Első Osztrák részvényes.

1825-ben keletkezik a második még fennálló Bauern-Verein, mely aztán a későbbiek keletkezése sorát megnyitja. Keletkezik az Alsó-ausztriai és Tiroli tartományi.

1827-ben keletkezik a Csehországi.

1828-ban a Belső-ausztriai és a Morvaországi tartom. kölcsönös.

1831-ben projectáltatott

1833-ban engedélyeztetett a korszakot alkotó Generali.

1834-ben kezdi meg nálunk az életbiztosítást a Generali.

1837-ben jött be az első külföldi, a Lipcsei, Csehországba.

1838-ban alakul a Riunione.

1839-ben az első kölcsönös élet — a mai Janus.

1840-ben keletkezik a Marosszéki megyei kölcsönös, s projectáltatik a Tiszamelléki.

1843-ban az első magyar kölcsönös — a Pesti jégbiztosító.

1844-ben az Erdélyi kölcsönös, egyelőre csak jégre, — s a Brassai nyugdíj-intézet.

1847-ben alakul az első magyar kölcsönös tüzbiztosító, — a Tiszamelléki, — s a trieszti Nouva.

1848-ban a Lipcsei egész Ausztriára engedélyt nyert.

1853-ban az Azienda kezdi az életágot.

1854-ben a Riunione szintén megkezdte.

1858-ban alakult az Első magyar általános, — beleolvad a Pest jég-, és a Tiszamelléki tüzbiztosító.

1859-ben alakul az első hitelbiztosító a Windobona, — sündül az első önálló részvényes élet, az Anker.

1860-ban alakul a Krakói, Austria, Phönix.

1861-ben a Czukorgyárosok egylete.

1862-ben működni kezd az első magyar visszbiztosító, a Pannonia, és Gresham.

1864-ben a Hungaria, és az első állatbiztosító a Taurus.

1865-ben a Pesti biztosító, Victoria, az első városi biztosító a Prágai, a Beamten-Verein, az első bécsi visszbiztosító a Securitas, — az Apis, és Prometheus.

1866-ban a Nouva, Erdélyi kölcsönös liquidálnak.

1867-ben keletkezik az első önálló magyar életbiztosító a Haza, Montan, Donau, Patria, Tükörüveg biztosító, — bejött visszbiztosításra a külföldi Royal, North British, Imperial, Adelaar, — az Erste Oesterreichische pedig beolvadt, a Taurus liquidált.

1868-ban életbe lép egy sereg kölcsönös: a Buda-pesti kölcsönös, Transsylvania, Ceres, Concordia, Providentia, — az Ország, két pesti visszbiztosító az Unio és Hunnia, — az első Szállitmány-biztosító részvényes, Bécsben.

1869-ben a Nemzeti, az Első magyar állatbiztosító, az Aetna, Lenfonal gyárosok egylete, a Slavia, Európa, Vaterländische, Praha, az első önálló sérülés elleni Conservator, Bécsi visszbiztosító, Osztrák visszbiztosító, — ellenben a Hungaria és Ország beolvadnak, a külföldi Adelaar és Progress liquidálnak.

1870 még a jelené; már is megindult: a Magyar kölcsönös bank, a bécsi Elementar, s a Cseh állatbiztosító, s alkalmasint a Galicziai részvényes, s több társaság keletkezik, — ellenben a Buda-pesti kölcsönös és Prometheus liquidálnak.

Második Fejezet.

STATISZTIKAI VÁZLATOK.

Geographiai átnézet.

Mig eljőne az idő, hogy a biztosításügyi geographia megiratnék, négy biztosításügyi főpiacunk, Bécs, Trieszt, Pest, Prága mellett, a biztosítási piacok, illetőleg társasági székhelyek átnézetét, szükségesnek vélem felsorolni.

A) Magyarországon.

Pesten székelnek: Az Első Magyar, Pesti biztosító, Nemzeti, Haza, részvényes, — a Magyar kölcsönös bizt. bank, Első magyar állatbiztosító kölcsönös — Unio, Hunnia,

Fiumeban: tengeri biztosítók, —

Dalmatiában: Lussin piccolo és Orebichen tengeri biztosítók, —

Kolozsvártt: a Victoria igazgatósága.

Szebenben: a Transsylvania igazgatósága, s főügynökségek.

Brassóban: a Brassai nyugdíj-intézet.

Maros-Vásárhelytt: a Marosszéki kölcsönös,

Dicső-Szent-Mártonban: a Küküllőmegyei kölcsönös.

B) Ausztriában.

I. Alsó-Ausztriában, hol a vidéken, ma már 78 Bauern-Verein áll:

Bécs, mint főváros, legfőbb biztosítási piacunk, székhelye: az Alsó-Ausztriai tartományi, a Providentia, Aetna, Elementar, Montan, kölcsönös tűz, — a Phönix, Donau, Európa általános részvényeseknek, — a Szállitmányi biztosító, — a Tükörüveg biztosító, — Versorgungs-Anstalt, Janus, Austria, Beamten-Verein, Patria, Vaterländische, — az Anker, Gresham, Conservator, Windobona, Securitas, Bécsi visszbiztosító, Osztrák visszbiztosító társaságoknak,

2. Felső-Ausztriában a vidéki Bauern-Vereinok székhelyei mellett, **Linz**, mint tartományi főváros, székhelye: a Felső-Ausztriai tartományi kölcsönösnek,

3. Salzburg hercegségben, **Salzburgban**, mint fővárosban székel a Salzburgi tartományi kölcsönös,

4. Stájerországban, **Grätzban**, mint fővárosban: a Belső-ausztriai tartományi kölcsönös, — a Styria élet,

5. Triesztnben: az Azienda, Generali, Riunione, — ezeken kívül 13 tengeri biztosító társaság, —

6. Tirolban, **Insbruckban**, mint fővárosban: a Tiroli tartományi kölcsönös, — a vidéken több tűz- és állatbiztosító egyesület.

7. Csehországban, hol a vidéken ma már 12 nagyobb vidéki kölcsönöst számitanak, a főváros

Prága székhelye: a Prága városi, — a Csehországi tartományi kölcsönös, — a Czukorgyárosok egylete, az általános Slavia, a Cseh állatbiztosító, a Praha életbiztosítóknak,

Reichenberg gyárvárosban: A Concordia, kölcsönös.

8. Morvaországban :

Brünnben, mint fővárosban: a Morvaországi tartományi kölcsönös,—

Schönbergben: a Lenfonal biztosító.

9. Galicziában:

Lembergben, mint fővárosban: a Galicziai részvényes.

Krakóban a lengyel királyok egykori kormányzási helyén: a Krakói kölcsönös.

Társaságaink népességi mozgalma.

Miként az emberiség, úgy a biztosító társaságok is a születés, élet és halál mozgalma egy neme alá vannak vetve. A társaságok, mint projectumok merülnek fel; mint keletkezők, gyerekkorukat élik; a mint megalakultak, a tett korába lépnek, — azonban, mint az emberiségnek is, nagy része elhal mint gyermek, más része nem fejlődhetik férfivá, mint keletkező bukik el; s még azok közül is, melyek pályát kezdenek, többeket utolér a végzet, s még az öregségi végegyengülésnek is ki vannak téve.

Azt mondják, az államok élete ezer év, s hogy az embereké legfelebb száz esztendő, azt látjuk: hogy mekkora életidőt engedett a végzet a biztosító társaságoknak, azt már csak azért se lehet megoldani, mivel biztosító társaságaink mai formája még pár évtized múlva lesz kétszáz éves; s

az észlelődés csak annyit mutat, hogy legrégebb ismert társaságunk, az 1706-ban keletkezett londoni Amicable, 1866-ban a Norwich Unionba olvadt, — s legöregebb társaságaink 1721-ben keletkeztek. Mi Ausztriát illeti, legrégebb társaságunk, az Azienda, még nincs ötven éves, — s a Nouva 20, az Első Osztrák 40 évre bukkott el.

A) Nyugvó és keletkező projectumok.

Kétségkívül érdekes volna, ha a projectumok számát elejétől fogva ismernők, hogy látnók, hány projectumnak kell addig felmerülni, míg egy társaság közülök létrejön.

Mint számítom, 1867 közepétől maig, tehát három év alatt, 64 projectum merült fel, s belőlek 1868-ban 9, 1869-ben 11 és 1870-ben ez ideig 4, összesen 24 létesült.

Az elnyugodt, nyugvó vagy keletkező, általunk előszámlálандó projectumok száma, egy pár régebb felemlítése mellett 44, melyekből 18-at elesettnek lehet tekinteni, a többi még felszinen lebeg, vagy épen keletkezik. Az életjelt mutatók közül 17 tűz- vagy általános, 2 állat-, 4 élet-, 3 hitel-, 4 visszbiztosító kíván lenni, — e szerint leszámítva a tüköruveg-biztosítást, minden biztosítási ágban mutakozik mozgalom, csakhogy önálló jég- és szállitmányra, nem.

Hogy mily arányban áll a mozgalom üzletünk tere nagyságához és fejlettségéhez, s hogy másutt is mennyi projectum merül fel és bukik el: arra nézt Angliát idézem, hol 1844-től, az Peel-acta keletkezése, illetőleg az angol kormány ellenőrzése kezdetétől fogva 1864-ig 627, 1868 végéig emezekkel együtt 708 projectum merült fel, s belőlek 1864 végéig csak 290, 1868 végéig is csak 355, e szerint fele birt megalakulni.

B) Működő társaságaink.

Az osztrák-magyar birodalom biztosító társaságai számát mintegy 300-ra lehet tenni. Hogy biztos számot nem adhatunk, oka abban rejlik, hogy a nagy társaságokat, mint kiemelkedett családokat névszerint ismerjük; azonban, ezek mellett, a tengerpartokon több apróbb nagyobb tengeri biztosító, s az osztrák tartományokban egy sereg vidéki biztosító, ugynevezett Bauern-Verein van, melyek mindkettője csak saját érdekeltjei közt mozog, s a lapok hasábjain nem mutatják magokat.

A nagyobb társaságok a következő csoportozatokat mutatják:

Geographiai fekvésökre nézve; a tengeri és vidéki biztosítókon kívül, a magyar korona területén székel 12, az osztrák tartományokban 42, ösz-

szesen 54; melyből legnagyobb piacainkra, Bécsre 23, Triesztre 3, Pestre 8, Prágára 6 esik.

Rendszerökre nézve:

vagy direct dolgozók, vagy visszbiztosítók, —

a direct dolgozók, vagy részvényesek vagy kölcsönösök, vagy vegyes szerkezetűek, a mennyiben, mint az életbiztosításnál a részvényesek a biztosító felekkel a nyereségben osztoznak.

Direct dolgozó társaságunk van 48, melyből 9 magyar, 39 osztrák.

Visszbiztosítónk van 6, melyből 3 pesti, 3 bécsi.

Részvényes társaságunk van 22, melyből 8 magyar, 14 osztrák.

Kölcsönös társaságunk van 32, melyből 4 magyar, 28 osztrák.

Be volna eszerint hozva minden rendszer, kivéve egyet, az állami biztosítás rendszerét, melynél a garantizáló társaságot az állam szokta képviselni. Hanem e rendszer másutt sem általános: a tűzáiban egyedül a német kis államok tették sajátjukká, — az életágban Belgium, Franciaország és Angliát látjuk a téren, de e két utolsó állam kizárólag csak is a munkásnép számára nyitott ily egyletet, Franciaországban az osztály teljes megnevezésével, Angliában az által vezetve ide, hogy csak megszabott összeget enged az ily egyleteknél felvétetni.

Üzletágaikra nézve: összesen 7 biztosítási ágat mivelnek, —

1. Tűzbiztosításra dolgozik, a vidékieken kívül 29, melyből 6 magyar, 23 osztrák; 11 részvényes, 18 kölcsönös.

2. Szállítmányra dolgozik, a tengeri biztosítókon kívül 10, mely mind részvényes; 3 magyar, 7 osztrák, — közülök egy, önálló.

3. Jégre dolgozik a vidéki kölcsönösökön kívül 15, melyből 4 magyar, 11 osztrák; 10 részvényes, 5 kölcsönös.

4. Tükörüvegre dolgozik 6, melyből 1 magyar, 5 osztrák; 1 kölcsönös, 5 részvényes, — egy közülök csak ezen ágat üzi.

5. Állatbiztosításra dolgozik, a vidéki biztosítókon kívül 4, közülök 1 magyar, 3 osztrák.

6. Életágra dolgozik 24, melyből 5 magyar, 19 osztrák; 12 kölcsönös, 12 részvényes.

7. Hitelbiztosításra dolgozik 1, a bécsi önálló.

Hogy minden biztosítási águnk meg lenne, mit külföld már alkalmazott, azt sem mondhatjuk; miután a biztosítás tere oly tág, hogy pl. Franciaországban van társaság, mely dér és áradás, Németországban, mely crida, Angliában, mely betörés, Amerikában, mely a mutatványoknak az idő kedvezőtlensége miatti elmaradása ellen biztosít.

Igazgatási formájokra nézve, hol az alkalmazott erőket, mint befektetett szellemi tőkét, szintén felvettük — társaságaink különböző formákat mutatnak fel. Igy pl. a Generalinak és Concordiának, Trieszt és Velence, Reichenberg és Brünn közt megosztott igazgatósága van, míg a többiek osztatlanak. Az igazgató közegek, a közgyűlés, választmány, igazgatóságra nézve: közgyűlést néhány tartományi kölcsönös nem ismer; választmányt a külföldiek mintájára, a trieszti és bécsi társaságok szintén nem ismernek; s még abban is eltérnek, hogy a triesztiek kevesebb, a bécsiek nagyobb számu igazgatóságot, vagy mint a bécsiek nevezik, igazgatótanácsot alkotnak; míg a magyar társaságok az Első Osztrák és Első Magyar nyomán, egy tekintélyekből álló választmány, s egy szakértőkből álló igazgatóságra bizzák a vezetést. A triesztiek eddig, s a bécsiek egy része most is, az irodavezetést vezértitkár-ra, a magyarok vezérigazgatóra bizzák.

C) Megszűnt társaságok.

A társaságok is, hogy ugyszóljunk, születnek, élnek és meghalnak. A társaságoknak is megvan a magok temetőjük. Az osztrák-magyar biztosítás terén is már gyászol egynehány fejfa; de ha az angol társaságok halandóságát tekintjük, a miénket aránylag csekélynek mondhatjuk.

A társaságok halálprocessusa, a liquidatio, két úton fejlik ki: a teljes bukás, vagy beolvadás útján, — mely utolsót főleg az angolok oly mértékben üzik, hogy pl. a mult évben beolvadt „Albert“ mig állt, 12 társaságot vett magába.

Nálunk összesen 11 társaság szűnt már meg, melyből 6 magyar, osztrák 5, — kölcsönös volt 7, részvényes 4, — általános volt 4, tűz- és jégre dolgozó 2, csak tűzre 2, csak jégre 1, csak állatra dolgozó 2.

Beolvadás által megszűnt 7, három beolvadt az Első Magyarba; a Victoriába, Nemzetibe, Donauba, Európába egy-egy.

Bukás útján megszűnt 4, melyből kettő állatbiztosító.

Ha a kis La Fortuna tengeri biztosítót, s a két bedolgozott külföldit, az amsterdami Adelaart és az angol Progresst ide vesszük, mint a melyek bukásának utó fájdalomai maig is fennvannak: sajátlag 14 társaság léptetett le a versenytérről.

Hogy ez máshol sincs máskép, felemlitendőnek látom, hogy Angliában 1844—1868 végéig, 214 más társaságra ruházta üzletét, 328 megbukott és liquidált, 59-nek pedig liquidatiója folyamatban maradt.

Összesen 121 társaságról emlékezünk meg, melyek közül 44 projectum vagy keletkezik, 54 él és működik, 11 pedig már megfutotta pályáját, — 12 pedig külföldi bedolgozó.

Tekintve a külföld ebéli mozgalmát, aránylag valami nagyinak nem mondhatjuk. Mindazonáltal az angol, amerikai, francia és németországi biztosításügyi mozgalom után, az osztrák következik.

Társaságaink alap- és üzletereje.

A nagy számok mozgalmának elmélete, törvénye van. Nagy területek és tömegekkel szemben a természet bizonyos törvényeket követ. Még a balcsetek és csapások is csaknem azon számarányt követik. Egy nagy városban még az öngyilkosság, törvénytelen születés s más ilyenmü jelenségek is valószínűségi számítás alá esnek. Maga az emberiség azon sorsa, melyszerint a népesség számához képest $3\frac{1}{4}\%$ születést, s $2\frac{3}{4}\%$ elhalálózást mutat, csaknem mindenütt és mindenkor talál. — S a természet ezen állandó menete, illetőleg a nagy számok törvénye: képezi a biztosítás elméletének is alapját.

Hogy a biztosítás szerkezete a nagy közönségnek teljes garantíát nyújtson, a jó akarat, óvatosság, szakképzettség bár mily mértéke se elég: ha az üzlet fejlettsége meg nem üti azon számarányt, mely a végzet előtt elég nagy szám arra, hogy kiegyenlítését elrendelje. Sőt magok a társaságok is, bár mily biztonsági alap mellett is, előbb-utóbb kimerülnek: ha a segédforrás, a közönség részvéte azon arányban nem mutatkozik, mely aztán maga magának nyújtja a garantíát.

Azonban — messze vinne ezen elméletet fejtegetni. Csak is jelzeni akartam: hogy a biztosítás terén csak a milliók s legfelebb a százvezrek számitanak, — hogy biztosításügyünk garantíája nem egyes társaságokban, valamint az egyes társaságok üzletereje, nem részvény-tőkájében, tartalékjában, kártérítésében, hanem üzletünk, és az egyes társaságok üzlete egész complexében nyugszik.

Elérte-e a világbiztosítás e számarányt? elérte-e az osztrák magyar biztosítás azt a tömeget, melynél a nagy természet üzletvezetése kezdődik: felelni, vakmerőség volna, épen egy oly fiatal intézménynél, mint a biztosítás. Annyit mindenesetre látunk, hogy a biztosításügy elmélete odáig fejlett, hogy a szakavatottak ez ügyet nem nézik többé országos, nem nézik nemzeti ügynek, hanem nézik az emberiség ügyének, internationalis intéz-

ménynek; s magokat már is úgy berendezték, hogy a mely társaságnak csak legkisebb sulya van, az már ma Európa, s a tengerek minden pontján koczkázatban áll. Látjuk a díjbevételt, de hogy az eredetileg franc, rubel, tallér, lira vagy mi volt, -- látjuk a kártérítési összegeket, de hogy a szélrózsa hány irányában ment el, s a szélesség és hosszúság melyik fokán jutott károsult kezébe — többé meg nem mondhatjuk. A társaságok örökös csatában vannak az elemekkel, egymással véd- és dacszövetségben állanak, s bár hol duljon a pusztító elem, a csatát álló társaságok megett, mint tartalék, még egy sereg társaság pénztára áll.

És épen ebben fekszik a biztosításügy nagyszerűsége.

Hogy hány biztosítási ágban, hány társaságunk működik, láttuk; s mily erővel és szerencsével állja a tüzet, azt minden egyes társaságnál látni fogjuk. De összes biztosításügyünk, alap- és üzleterejéről itt kívánok emlékezni.

A) Részvény- és alapítási-tőkénk.

Társaságaink első sorbani alapereje **részvénytőkéje**, mi következő számokat mutat:

Kibocsátott magyar részvényeink névértéke	10.550,000	frt.
„ osztrák „ „	28.219,000	frt.
összesen	38.769,000	frt.
Befizettetett ebből magyar részvénytőke	4.975,000	frt.
„ „ osztrák „	11.312,000	frt.
összesen	16.287,000	frt.

Mely összegben minden rendszer, minden ágbeli társaságunk részvény- és alapítási tőkéje be van foglalva, — vagyis; az alapítók és részvényesek kerekszámban $38\frac{3}{4}$ milliónyit fektettek a biztosítási vállalatba, melyből $16\frac{1}{4}$ milliót befizettek, $22\frac{1}{2}$ milliót pedig váltókkal fedeztek.

Részvényeink kétfélék: a régi társaságok többnyire 1000 frtos részvényeket bocsátottak ki, s azokra rendszeren 30% -t, 300 frtot fizettettek be, s ez így volt Németországon is. Azonban, Németországon mióta a Magdeburgi visszbiztosító, nálunk a Donau teljes befizetésű 200 frtos részvényre alapítá magát, mind a német, mind az osztrák-magyar papír-piaczokon a teljes befizetésű részvények kedveltebbekké lettek, s a Donau után a Victoria, s utána az újabb társaságok ily részvényeket bocsátottak ki, — mi azon előnyt nyújtja, hogy a részvényes kötelezettségét teljesen ismeri, s a részvények egyszerű forgatmánynyal átruházhatók, minthogy előmutatóra szóló részvényekre legalább magyar társaság üzletét még nem fektette.

A váltóval vagy kötlevéllal fedezett, be nem fizetett 700 forint részvény-hátrálék idézte elő azt, hogy a biztosítási papírok a börzeüzlet mezején még nem vették azt a lendületet, melyet a papírok, mint a melyek minden vállalati papírok közt legtöbb kamatot szoktak hozni, méltóan érdemelnének. A bécsi tőzsdén a régiebb társaságok közül egyedül az Azienda jegyzeteti papirait, míg az újabbak a Donau példáját követve, jegyzetetésüket kérni szokták; de mivel a bécsi társaságokat rendszeren egynehány nagy cég alapítja, árfolyamuk nem igen fordul elő. Magyar társaság a bécsi börzén még egy se próbált szerencsét; piaczuk csak is a pesti tőzsde, hol csaknem mindenik részvényes társaság papirja jegyezve van.

A kölcsönös társaságok rész- vagy részvényjegyeiket, mit alapítási tőkájükről szoktak kibocsátani, tőzsdére még nem vitték.

B) Tűz-, jég-, szállítmányi bevétel és tartalék.

Társaságaink életereje **bevételeben, díj- és nyereségtartalékában** állván, összes biztosítási üzletünk, csak a direct társaságokat, s csak is a tűz-, jég-, szállítmánybiztosítási ágakat véve, következő összegeket adja:

A magyar társaságok 1869-ki bevétele	8.812,873 frt.
„ „ „ díj- és nyereségtartaléka	6.580,533 frt.
összesen	15.393,406 frt.
Az osztrák társaságok 1869-ki bevétele:	24.046,122 frt.
„ „ „ díj- és nyereségtartaléka	18.401,250 frt.
összesen	42.447,372 frt.

Az összes magyar-osztrák évi bevétel és tartalék 57.840,778 frt.

A bevételek főösszegeit látjuk, de nem lehet nem sajnálnunk, hogy társaságaink még odáig sem tájékoznak, hogy láthatnók, hogy mit vesznek be tűz-, jég-, szállítmányban külön-külön. Még annyit se tesz e részben egy is, mint az Azienda, mely biztosítási bevételét szárazföldi és tengeri biztosításra osztva, szokta elszámolni. A Phönix hozza azt, hogy mely ágba mit veszett; de hogy mit vett be, azt mellőzi.

C) Biztosított összeg, és kárfizetés.

Társaságaink fennebbi alap- és üzleterejükkel szemben, a nagy közhözség követelése állanak: a biztosított érték igénye, melyért jót állanak, s az évenként felmerülő károk joga, melyet ki kell elégíteniök. E két külön természetű tétel következő számokat adja:

Biztosított összeg, magyar társaságoknál 1869 végén	1.484,000,000 frt.
„ „ az osztrák „ „ „	4.045,000,000 frt.
összesen	5.529,000,000 frt.

Ez összeget a tűz-, jég-, szállítvány biztosítása eredményezte. Kevés részlet akkor, a midőn a németországi társaságok még a tűzbiztosításban is odáig mentek, hogy az ingatlan és ingóság biztosítást annyira külön viszik, hogy megtudják mondani, pl. 1867-ről, hogy Berlinben 170,465, Würtembergben 70,069 ingósági kötvényt állítottak ki, s egyedül Berlinben, a várost leszámítva, 227, Würtembergben 469 millió tallér értékre adtak biztosítást; s képesítve vannak kiszámítani, hogy Németországon az ingóságok 50%-ja biztosítva van.

Kárt fizettek a magyar társaságok 1869-ben	4.953,495 frtot.
„ az osztrák „ „	14.208,875 frtot.
összesen	19.162,370 frtot.

Tekintélyes számok, melyek mig egyfelől az osztrák-magyar biztosítási üzlet nagyságáról tanuskodnak, kifejezik egyszersmind azt, hogy a nagy közönségnek majdnem 100 millióval kezeskednek, a nép-gazdasátnak évenként 20 milliónyi megsemmisült vagyonát képesek visszaadni.

Ezen 20 milliónyi összegből, kerekszámba véve, jégkártérítésre 1, szállítványkártérítésre mintegy 2 1/2 millió évenkénti átlagot számíthatunk, a többi tűzkártérítésre esik. A jég- és tengeri vihar dulásai ellen emberi erő mit sem tehet; azonban tehet és kellene is tenni a folyvást nevedő tűzveszély ellen. Constatálva van, hogy a tűzveszélyesség 1848 óta nem csak Európában, de Amerikában is megkétszerezte magát. A vállalkozási szellemmel, a közlekedési eszközök szaporodtával a tűzveszélyességnek nevednie kell; de nagy részt befoly erre világszerte azon bizonytalanság, melyet a fegyveres béke s a politikai ingatag állapot idéz elő. Mi Ausztriát illeti, a naponta nevedő pauperismus, hontalanság, a csehországi kívándorlási kedv, — s a birodalom mind két részében elhanyagolt tűzrendészet, öröklött rosz építkezés, a nehezen haladó tűzoltási rendszer, a tűzvész táplálására nagyban befoly; mit elősegít aztán az, hogy a megtörtént káresetet nyomozni, sem a rendőrség sem a bíróság nem számítja komoly teendői közé; mit tetéz az, hogy a gyanus egyénektől kérni szokott ártatlansági bizonyítványt a hatóságok majdnem minden vizsgálat nélkül kiszolgáltattják, s ha perre jő a kérdés, a bírák természetes hajlamot éreznek a károsult félnek igazat adni. — Ez állapot idézi elő azt, hogy a mig egy sereg külföldi társaság nyujtotta már be folyamodványát, hogy az életág folytatására bebocsáttassék, addig tűzbiztosításunkban részt venni tán egy sem jelentkezett. — A kor igényeihez alkalmazott tűzrendészeti, építkezési és tűzoltási, tüzetes szabályzat nélkül, tűzbiztosításunk a legnagyobb bizonytalanságnak megy elébe.

D) Az életág üzleteje.

Az életbiztosítási ág, a mennyiben a tőke és évjáradék biztosítások, s különösen a tontinák vagy associatiók kellően elkülönítve nem adatnak, nem nyújtja azon tiszta összegeket, melyeket a statistika méltán megvárhatna.

Biztosított összeg	1869 év végén,	
„	„	a magyar társaságoknál
		40.605,000 frt.
„	„	az osztrák „
		210.297,000 frt.
		összesen
		250.902,000 frt.

Miután az életbiztosítási gyakorlat számítása egyik tényezője az, ugy vezetni az üzletet, hogy a tőkebiztosítás az éleletesi biztosítással mennyire lehet megközelítő arányban haladjon, hogy egy járvány alkalmával az élet- és halálesetre tett biztosítások egyenlítsék a veszteséget: nem lehet észre nem vennünk, hogy éleletesi biztosítási összegeink a tőkebiztosítás összegétől oly messzi maradt, hogy egyenlítési számnak nem tekinthető. Ez, nézetem szerint, helyi baj, s oka abban keresendő, hogy az osztrák állampapírok oly kamatot, illetőleg évjáradékot biztosítanak, hogy társaságaink velek a versenyt nem tarthatják. És miután ez eset még hosszason tarthat, társaságainknak feladata lett, az éleletesi biztosítás mezejére reformokat hozni be.

Bevétel	1869-ben, itt is az associatiók nélkül:	
„	a magyar társaságoknál	2.087,000 frt.
„	az osztrák „	10.364,000 frt.
	összesen	12.451,000 frt.

Dij- és nyereségtartalék	1869 évén:	
„	„	a magyar társaságoknál
		3.710,000 frt.
„	„	az osztrák „
		14.931,000 frt.
		a magyar associatiók tőkéje
		785,000 frt.
		az osztrák „ „ mintegy
		23.820,000 frt.
		összesen
		43.246,000 frt.

Az 1869-ben fizetett

Károk és lejáratok,	az associatiók nélkül:	
„	„	a magyar társaságoknál
		386,967 frt.
„	„	az osztrák „
		2.989,181 frt.
		összesen
		3.376,148 frt.

Rövidbe foglalva: társaságaink az associatiók nélkül 250 milliót biztosítottak, ez ágbeli üzlet tőkéjük részvénytőkéjük nélkül, 42 millió, utolsó évi bevételök $12\frac{1}{2}$ millió, és fizettek ki egy év alatt $3\frac{1}{2}$ millió frtot. —

Hogy ily állást foglal el életbiztosításunk a világpiacon, arra nézt idejegyzem Karup számítását. Szerinte életbiztosító társaság, a tontinákat, temetkezési egyleteket ide nem értve, 1868-ban volt összesen 330; belőle Angliában 170, Északamerikában 55, Franciaországban 26, Németországon 25, Európa más részeiben 25, a világ más részeiben 30. S e társaságok biztosítottak összeget: Angliában 3000, Északamerikában 1800, Franciaországban 415, Németországon, itt Ausztriát is ide értve 310, Európa más részeiben 200, a világ többi részeiben 250, s így összesen 6025 millió tallért. És ha ezen 6000 milliót meghaladó biztosítást az illető országok népessége számához vesszük, úgy találjuk, hogy egy főre Angliában 100, Északamerikában 56, Franciaországban 10, Németországon 7, Európa más részeiben 1 egész tallér, míg a többi világrészre egy tallérnak csak $\frac{2}{100}$ -d része esik. Mig nálunk egy főre 7 frt jut.

MÁSODIK SZAKASZ.

MEGSZÜNT TÁRSASÁGOK.

Tájékozás.

Mielőtt társaságaink bemutatására, illetőleg e jelenre mennénk, hogy társaság-alkatásunk egész mozgalma fel legyen mutatva, szükségesnek vélttem, a már liquidált vagy liquidációban álló társaságokat szintén felsorolni.

E társaságok elhagyták a versenytért; nyugosznak vagy kinos végperceiket élik; de a mennyiben pályafutásuk, bukásuk mint intő példa áll az élő társaságok előtt, teljes figyelmünket igénylik.

Tartozkodom felettek történet-bölcészeti észrevételeket, vagy épen üzletszemponybóli birálatot hozni, már csak azért is, mivel egy részök liquidációját nem végezte be, a vezetők még mind a közvélemény tribunálja előtt állanak, mely maig sem szünt meg követelni, hogy e férfiak a törvény szigorának adassanak át. Egyet mégis meg kell jegyeznem, hogy e bukások annyit mindenestre megmutattak, hogy a társaságok garantiája nem annyiban az alapítási- vagy részvénytökében, mint a közönség bizalmában áll, mit a mely társaság meg nem nyert vagy eljászott, annak kérlelhetlenül meg kell semmisülnie. Mert, miként a hajónál bizonyos mennyiségű teher kívántatik, hogy az első vihar áldozata ne legyen, úgy a társaságokat a legtakarékosabb gazdálkodás se menti meg, ha üzletét bizonyos összegig nem bírja fejteni, s ha kifejtette, meg nem tudja tartani.

Hogyan léptek le e társaságok, mindenikéről fel lesz említve; elesett nagy része saját hibája miatt, — hogy a Napoleoni hadjáratok alatt megszűnt szepességi, s a forradalomtól elsodort megyei társaságokat futólag érintsem: a magyar vidéki kölcsönösök beolvadtak 1858-ban az Első Magyarba, mert patriotismust láttak e beolvadásban; de lehetetlen észre nem vennünk, hogy azon csekélynek mondható rázkodás, melyet a porosz-háboru 1866-ban felidézett, négy nagy társaságot sodort el magával.

Vigaszunk csak az: hogy más vállalatok is elbuknak, hogy a biztosítás nálunk még nem régi intézmény, s hogy a sokkal előre haladottabb külföld, épen nem mutat fel kevesebb liquidatiót.

A) Magyar megszűnt társaságok.

Jégverés elleni kölcsönös, Pesten.

(1843—1858.)

A „Jégverés elleni kölcsönös biztosító magyar egyesület“ Pesten, 1843-ban keletkezett.

Üzlete az egész országra terjedt. Alapszabályai szerint nem garantított teljes kárt, hanem a bejövő díjt a károsultak közt aránylag osztotta fel. Így jött elő, hogy a míg 1843, 1846, 1847 és 1852-ben teljes kárt fizetett, 1844-ben csak 70%, 1845-ben 79%, 1858-ban 52%-t birt fizetni, sőt megtörtént, hogy 33%-tig is leszállott.

A gabonát és szőlőt külön associációban kezelte.

Hogy mennyire fejlett volt üzlete, arra nézt felemlitem, hogy 1852-en 789 tagja, 759,350 frt biztosított értéke, — 1853-ban 1688 tagja, 1¹/₂ millió biztosított értéke volt. Míg utolsó évében, 1858-ban 1858 taggal 1.976,640 frt biztosított értékkel, 26,000 frt bevétellel, 171 kárral végezte üzletét, még pedig úgy, hogy a gabonát 52%-, a szőlőt 56%-kal elégitette ki.

S ezzel még azon évben, 1858-ban, az akkor keletkezett „Első Magyar Általános társaságba“ olvadt.

A Tiszamelléki kölcsönös tüzkár-térítő, Miskolczon.

(1847—1858.)

A „Tiszamelléki szabadalmazott kölcsönös tüzkártérítőt“ Bükk Sigmund projectálta 1840-ben, de csak 1847-ben alakult. Engedélyét 1848. jan. 12-éről nyerte, s 24-én indult meg. Székhelye Miskolcz.

Borsodmegye kezdeményezte, de Gömör-, Torna-, Abauj-megyék is pártfogókul járulván, úgy alakíták, hogy nem csak Magyarországra, de Erdélyre is kiterjedjen.

A tüzbiztosítás minden nemére dolgozott. Díját előre vette fel, még pedig a beálláskor a biztosított érték minden osztályzati százától $\frac{1}{3}\%$ -t tartaléktőke szaporítására; e mellett évi járulékot illetőleg díjt fizettetett, mi az első évben az első osztályban 40 ezüst kr, az ötödik vagy utolsó osztályban 3 frt 4 kr volt, — mi a második évben már alább szállított.

Kormányzatát: közgyűlés, igazgató tanács és hivatalnokok vezették. Igazgatója Kun Lajos volt.

Hogy üzletét mennyire fejthette ki, felemlitem, hogy utolsó évében, 1857-ben 7889 kötvényt állított ki, 4.382,515 frt értéket biztosított, s rendes évi járulékát 28,013 frtra vitte. — Elejétől 1848-tól 1858-ig: évi járulékokban 174,755 frtat, nem rendszeresített díjakban 86,344 frtat vett be; s 218,862 frt kárt térített.

Keletkezvén az Első Magyar Általános, 1858. febr. 1-én beleolvadt. (L. összes üzletét, Magy. Akad. Statist. Közl. IV. 120.)

Az Erdélyi kölcsönös, Kolozsvártt.

(1844 — 1866.)

Az Erdélyi kölcsönös, 1844-ben keletkezett, kezdetben csak is jégre. Kulisseki János alapította, ki egész végig igazgatója maradt. Székhelye Kolozsvár.

Egyelőre csak Erdélyre dolgozott. Azonban 1852-ben a tűzágban is megkezdvén működését, még Austriára is szervezte magát. A gothai kölcsönös volt mintája.

Kezdetben bizalomnak örvendett. Elnökségét a „nagy“ Bethlen János vitte; 1850-ben gr. Mikó Imre, alelnökségét gr. Teleki Domokos vállalta el, s egy 12 tagu választmány lett volna hivatva igazgatni.

Üzletét nem fejthette ki. Miután a jégben 1844—65 végéig, tehát 22 év alatt, csak 100 millió értéket biztosított, — összes bevétele a jégben 404,970 frt, a tűzben 850,239 frtot tett; — tetőpontján — a jégben 1859—61-ben, a tűzben 1863—64-ben, jégre 1.200,000 frt, a tűzben 14 millió értéket kapott; az elsőre 33—34,000 frtot, a másodikra 123—127,000 frtot vett be: üzletét olyannak mondhatjuk, hogy bukását egyenesen üzlet-csekélységének kell tulajdonítanunk.

Alapszabályai szerint előre befizetett, megszabott díj mellett dolgozott, melyet veszteséges évben a tagok még ötszörösön tartoztak utánfizetni; viszont, ha haszon mutatkozott, a társulat díjvisszafizetéssel tartozott. Elejétől fogva összesen a jégben 307,067 frt, a tűzben 586,986 frt kárt térített meg. A jégosztály 1850. 1852. s 1853. években utánpótlást kívánt; viszont a társulat a jégben nyolczszor, tűzben 3-szor adott díjvisszafizetést, — és a nélkül, hogy a tűzben vagy egyszer utánfizetést kívánt volna.

Az utolsó pár évben a jégben, a legutolsóban a tűzben hanyatlás mutatkozott; idejárult, hogy a társulat künlevőségei kétségessége s a felgyült károk miatt, az 1866. febr. 22-én tartott közgyűlésen az igazgató 62,000 frt díjpótlékot kért kirovatni, mi minden díjforint után 184 krt tett volna.

A kiróvás elrendeltetett. Azonban a tüzágban a díjkiróvás eddig ismeretlen lévén, s a jégágbeli utolsó kiróvástól is 12 év telvén el, a tagok az utánfizetés gondolatával megbarátkozni hajlandók nem voltak. Az elnökség a pótlék behajtása iránt kétségbe esett, s az igazgató csak azzal lepetett meg, hogy az elnökség márt. 16-án az Első magyar általánossal előleges szerződést irt alá, melynél fogva az Erdélyi kölcsönös üzlete az Első Magyarnek 30,000 frt díjfedezetért eladatott, — s ápr. 3-án új közgyűlés hivatván össze, az egylet liquidálása, s az üzlet átadása kimondatott. — És ezzel az utolsó magyar kölcsönös is letűnt, s a kölcsönösségi elv egyidőre nálunk képviseletlen maradt.

A mi ezután következett, szomorú tapasztalást nyújt arra, hogy e társaság liquidáltatása el volt sietve. Az üzlet és activái az Első Magyar kezébe mentek át: a társaság passivái, a károk s egyéb fennmaradt követelések miatt a kormány a károsultaktól maig is ostrom alatt áll.

Ha egyebet nem, annyit bebizonyított e bukás, hogy egyes igazgató, és népes választmány, minden igazgatóság nélkül, sokkal rosszabb szerkezet, mintegy választmány nélküli kis számú igazgatóság, — s mindenek felett megtanított arra, hogy az a garancia, melyet a tagok, mint itt, ötszörös díjráfizetésekkel ígérnek, keveset ér: ha annak közigazgatás utjáni behajtására az egylet, az osztrák tartományi kölcsönösök mintájára, szabadságot nem bír.

A Hungaria, biztosító-bank, Pozsonyban.

(1864—1869.)

Második magyar részvényes társaság lett volna, mint a mely 1864-ben keletkezett, Pozsonyban székhelyvel. Spyers Duran Henrik, a Royal Belge manheimi ügynöke projectálta.

Társasági tőkéje 3 millió, mely ezer frtos részvényeken nyugszik, 300 frt befizetéssel; miből 1000 darab részvényt 1864-ben, a második ezeret 1866-ban bocsátotta ki, de csak is 1300 iratott alá.

Üzletét 1864. aug. 1-én nyitotta meg tüzre, Spyers Duran első, és Burger Nándor, a lipesei volt bécsi titkára második igazgató igazgatósága mellett, mit később a jégre és szállitmányra is kiterjesztett. Azonban a részvények drága elhelyezése, a felszerelvények részvényekkel fizetése, mindenároni biztosítás, a nagy regie, a képviselő vezérügynökségeknek ígért nagy provisio és átalány, úgy az elutasításra képesített károk kézalatti kiegyenlítése: csak hamar oda sodorták a társaságot, hogy kárait fizetni nem

birta, a károsultak pereket kezdettek, hitele megingott, a viszbiztosító társaságok tőle visszahúzódtak, s a társaságot feloszlás veszélye fenyegeté. A bajon segitendők, 1866. nov. 11-ére rendkívüli közgyűlést hittak össze: az igazgatók és az igazgatóság visszalépett, ujak állítottak be, kik előbb igazgatónak Józstát tették; de csak hamar más vezérigazgatóról gondoskodtak, Neumann Mór, az „Első Magyar“ pozsoni titkára személyében, -- hogy a társulat hitelét helyreállítsák, a fennemlített második ezer részvény kibocsátását kimondták, a vezérügynökök szerződéseit felbonták vagy módosíták, a künnlevőségeket felhajták, viszbiztosítási összeköttetéseket eszközöltek, az alapszabályokat újra dolgozták, s a kezdet hallépéseit minden irányban megkezdték helyreütni.

Ezen munkálkodások között következett be az 1867. máj. 30-ki közgyűlés, hol az új igazgatóság felemlítvén rövid idejű igazgatása eredményét, előadta, hogy a társaság 1864—66-ki üzletében 384,277 frtot veszett, s mert a második ezer részvényből csak 300 iratott alá, hogy az alaptőke e hiánya visszapótolassék, a részvényesektől befizetést kíván — erre nézt előadta, hogy a fennebbi vesztesébből az első kibocsátású részvények mindenkére 332 frt, a második kibocsátásuakra 200 frt vesztesésvén: mondassék ki, hogy az első befizetés megsemmisült, s az alapszabályi 300 frtat részvényenként fizessék be újra, hogy így eredeti alaptőkéjük legyen helyre ütve.

Ezen intézkedések után valamivel szerencsésebben folytak a társaság dolgai, s az 1867. dec. 31-ki zárlatnál már némi nyeresemény mutatkozott. E zárlat szerint áthozott díj- és kár-tartaléka volt 519,165 frt, bevett ez évben 69 millió bizt. érték után 699,061 frt díjt, kamattféle bevételben 1,751 frtot, összesen 1.210,978 frtat. A kiadás ezzel szemben 1.182,303 frt levén, 28,674 frt nyeresemény mutatkozott. Azonban ha felvesszük, hogy a károk 308,935 frtat, a storno és viszbiztosítás 265,857 frtat, a költség és provisio 194,656 frt roppant összeget vettek igénybe: látható lőn, hogy az üzlet normalis folyamát még sem kapta meg.

Ha a fennebbi terv visszhangra talál, kétségkívül meg lett volna a társaság mentve; de úgy látszik, az új igazgatóság se volt képes a kellő bizalmat felköltetni: a befizettetés nem adott eredményt; sőt a részvényesek, fizetés helyett, polemiaira keltek; nem lehetett egyébre gondolni, mint a még tárczában levő 700 darab részvény elárusítására. E végegt egy pozsonyi consortiummal 1868. sept. 16-án szerződést irtak alá, s mint a sept. 20-ki közgyűlésnek bejelenték, nem kevesebb volt nekik biztosítva, mint az, hogy csak 30%-t fizessenek be, ebből is 3% provisiót kapjanak, hogy az azon évi osztalékból igen, de az alapítási költségből ne részesüljenek.

Mikor már rendezve látszott ügye, csak hamar kiderült, hogy a consortium kötelezettségét beváltani vonakodik. Nem maradt egyéb hátra, mint az épen akkor, s tán épen ez ötletből Pesten keletkező „Nemzeti“ azon felhívását, miszerint üzletével beleolvadjon, elfogadni.

A „Nemzeti“ meg lévén alapítva, a Hungaria 1869. ápr. 25-én közgyűlést tartott, s a Nemzetiveli fusio, illetőleg a liquidatio, s a koczkázatoknak a Nemzeti részére leendő átadás, kimondatott. A koczkázatokkal együtt átadták a társaság szervezett közegeit, s a még behajtandó activákat: s ezen activák alapján, ha az fedezni fogja, a Hungaria 1000 részvényt kapott a Nemzitetől. Evvel a Hungaria üzlete máj. 1-én déli 12 órakor bezárattott, s kineveztetett a liquidálási comité. Igazgatója, Neumann, átment a Nemzeti igazgatójának.

Azonban a bajnak itt nem volt vége. Mint utólagosan kiderült, a Nemzeti nem hogy azon ígérését válthatta volna be, hogy a 600 frt befizetésért egy 200 frtos részvényt adjon; sőt oly követelése tűnt ki, hogy az 1870. jun. 30-ki rendkívüli közgyűlésen egy-egy részvényre még 280 frt kiróvást kellett tenniök, ápr. 20-áig befizetendő.

Ily drága tanpénzt fizetett Pozsony azért, hogy megtanulja, hogy egy társaság alapítását és vezetését szerződött igazgatókra hagyni nem lehet, hogy az igazgatósági tagoknak szintén érteniök kell hozzá.

Az Ország, Pesten.

(1868 — 1870.)

Az „Ország“ Pesten keletkezett részvényes társaság, mely alakulni 1868 elején kezdett. Mayer Károly, a „Victoria“ pesti hivatalnoka projec-tálta. Működési körét tűz, jég, hitel és életbiztosításra akarta terjeszteni.

Alaptőkéül 5 milliót tűzött ki, melyre 50,000 darab 100 frtos részvényt bocsátott aláírásra, 30% befizetéssel, úgy, hogy ezzel megkezdi ugyan, de egy év alatt az egész befizetendő lesz.

E társaság, mert öt millió alapot hitt összehozni, mert a sikamlós hitelbiztosítást is megkezdeni ígérte, mert a különben is károsná lehető tűz-biztosításnál azt tette kilátásba, hogy hatósági bizonyítvány mellett vevén fel biztosításait, mondhatni becslés és levonás nélkül fizeti kárait, s mert fellépésében több volt a merészség, mint szakismeret és számítás: csak-hamar heves hírlapi meglátásoknak, a kormány szigorú örködésének lett kitéve.

Az aláírások azért folytak.

A siker reményében az alapító bizottmány gr. Haller Sándor elnöksége mellett, aug. 18-án alakító közgyűlést tartott, a miniszterium által leküldött alapszabálybeli módosításokat elfogadta; gr. Haller Sándort elnöknek, Harsányi Pált alelnöknek s melléjük igazgatóságot választván, magát alakította; szervezéshez fogott, Ullmann József, a Riunione pesti titkára személyében vezérigazgatót állított be.

E gyűlés végzését azonban a m. kir. miniszterium, mivel tudvalevőleg csak 934 részvénye volt fedezve, megsemmisítette, s az alapítókat személyes felelősség alatt oda utasította, hogy csakis az alaptőke összeszerzésével foglalkozzanak. Mire nov. 26-án a megválasztott igazgatóság testületileg leköszönt, s az ügy tovább fejlesztése egy 20 tagu comitére bízott, mely oda fejtette ügyét, hogy 1869 jan. végén jelentve lett, hogy a kormány a tűz- és jég-ág megkezdését engedélyezte, mihelyt 7000 részvénye aláírva, s részvényenkint 40% befizetve lesz.

A részvényaláírás tehát tovább folyt, s febr. 14-én annak bejelentése mellett, hogy 7000 darab részvény alá van írva, ismét megtartotta alakító közgyűlését. Elnökké választatott gróf Haller Sándor, alelnökké Kovách Pál, választmányi tagokká: Simonyi Antal, dr. Barbás J., Riegler László, Posszert Lajos, Paulovics Imre, Kozdon György, Ács Lajos, Emey József, Kollár Márton, Rausch Károly, Eggenhofer Péter, Ebner Ede, Selányi Antal, Figl Nándor, Turn Pius, Schäffer Antal és Maixner József; igazgatókká: Luczenbacher János, Jármay Gusztáv, Iványos László, Réthy József, Winter Sámuel, Hirschel H. S., Ruh Herman és Barabás Antal.

Ekép alakulva, alapszabályait betérjesztette, azt a kormány mart. 4-éről jóvá is hagyta; mire a részvény-befizetések kezdetét márcziusra kiírták. Azonban ugy látszik, hogy a hosszas keletkezés, s a keletkezése alatt ellene felkeltett polemiák, a kormány beleavatkozásának előidézése, a bizalmat lehütötték: csakis 3300 darab részvényre teljesített az első részlet befizetése.

A részvények azon számától, mihez a kormány a megindulhatást kötötte, ily messzi maradván, az igazgatóság, hogy ha már vagy 80,000 fto elköltött, becsületes visszavonulásra gondolt: a „Victoriával,” mely az élet és szállitmány-ág megkezdhetésére épen részvényeket bocsátott vala ki, alkuba bocsátkozott, s aug. 8-án a feloszlást és beolvadást közgyűlésileg kimondotta: következtében a „Victoria” átvette felszerelvényeit és részvényeit, s azon kedvezményt nyújtotta, hogy az így begyűlendő részvénytőkét Pesten, a „Victoria” régi részvényeseivel együtt szigorló bizottmányt atkotva, váltó leszámítolásra fordithassák.

Ha valami tanuságot nyújt az Ország, azt mindenesetre nyújtja, hogy egy választmány, mely 18, egy igazgatóság, mely az elnök és kezelő igazgatóval 10 tagból áll, sokkal népesebb testület, mintsem egy biztosító társaságot megalakítani, vagy éppen felvirágoztatni képesítve lehetne.

A Buda-pesti kölcsönös.

(1868—1870.)

A „Buda-pesti kölcsönös biztosító egyesület“, Pesten, 1868 jul 28-kán tartá alakító közgyűlését, s alapszabályai jul. 30-án lettek megerősítve. Csak tűzre, s ott is csak városokon kívánt dolgozni.

Biztonsági tőkéje 150,000 frt, 500,000 frtra emelhetőleg, 200 frtos részvényjegyekben, 30% befizetéssel, miből 750 darabot bocsátott ki. E befizetéseket 6%-al kamatozta, s e mellett míg törlesztheti, a tiszta nyeresémeny 10%-kát ígérte.

A tagok, ha a biztonsági alap felemésztetik, csakis egy évi díj utánpótlására voltak kötelezve; nyeresémeny esetére 50% fogott volna visszazosztatni; 40% tartalék képzésére, 10% a részvényjegy tulajdonosok jávára szánatván.

Üzletét 1868 szeptemberében kezdette, egyelőre csak Magyarországon, de 1869 elején Ausztriára is engedélyezve lett.

Ugynevezelt kormányzati bizottmány igazgatta, a mely nem kevesebb, mint 21 tagból állott. Elnöke: Sztupa György; alelnöke: Ertl Károly; bizottmányi tagok: Bachmayer György, Beliczay Imre, Giergl István, Grinzweil Norbert, Herzfelder Zsigmond, Kurzweil Ede, Lauffer Vilmos, Leitner M. L., Mayer István, dr. Mandl Pál, Massanek Mátyás, Pekári József, F. Piatrik, Schaffer János, Schimmer György, Schwachhoffer Lajos, Schwarz Armin, L. Babermann, Unger József, Winter Samu, lettek; vezérigazgatója pedig, projectálója, Szaluszky Szilárd, régebb az „Első osztrák“ hivatalnoka.

Az így megindult egyesület, tekintve, hogy a tűzbiztosítás jobb részét, a városi biztosításokat tűzte vala ki tárgyául, egyelőre sok sikert ígért, — hogy élére nagy nevek után nem vadásztak, ittott szintén érdeméül hozattott fel: azonban, már az, hogy igazgatósága nem volt, s a kormányzatot egy népes testületre, s a vezetést a biztosításügy haladásával lépésben nem maradt igazgatóra bizta, magában hordta a ki nem fejlődés csiráit. S csakhamar kiderült, hogy az üzlet nagysága a várakozásnak nem felelt meg, s a biztonsági tőkét felemésztette a szervezés és gie.

Igy következett be az 1870 apr. 24-ki viharos közgyűlés, mely tudomást vevén arról, hogy nem csak a befizetett biztonsági tőke van felémésztve, de a mellett mintegy 15—20,000 frt teher nehezül a társaságra: a részvényekrei tovább fizetésről mit sem akart hallani, s az igazgatót és kormányzati biztományt, mint kötelesség mulasztót a leghevesebben megtámadta, s a lett vége, hogy a liquidáló bizottság ki lett nevezve; ez a folyó kockázatokat jun. 29-ig a Generalinál visszbiztosította, — azonban kilátásba lett helyezve, hogy utánfizetés mellett, az egylet a kockázatokat teljes lejártukig fedezni, vagy magát újra szervezni fogja.

Uj tanúságot szolgáltatott arra, hogy a kölcsönösség elvén nyugvó egylet szervezését, hogy a nélkülözhetlen nagy részvét felkarolja, gyorsan és erélyesen kell megragadni; hogy nagy regiet akasztani mindjárt kezdetben nyakára, annyi, mint életerejét születésénél megtámadni.

B) Osztrák megszűnt társaságok.

A Nouva.

(1847—1866.)

Nouva Societa Commerciale d' Assicurazioni, teljes czége a társaságnak, mely nálunk a liquidatiók sorát megnyitotta, még pedig oly bukással, melynek eddig párja nem találkozott.

A trieszti társaságok legifjabbika volt, melynek azon szerencse se jutott, mi az „Első osztrák“-nak, hogy becsülettel liquidáljon. Sirját a ráfizető részvényesek, s különösen az életosztályánál tönkre tett árvák és özvegyek, panaszos könnyekkel állják maig is körül.

1847-ben keletkezett, 4 millió részvénytőkével, 4000 darab 1000 pftos részvényen, 300 pft befizetéssel. Miből azonban csak 2337 drabot adott ki, mire 1.377,745 frt lett befizetve. Részvényei ma már nem egyebek, egy darab papirosnál, s mégis részvényesei azon kötelezettség alatt állanak, hogy a teljes ezer forintat után kell fizetniök.

E társaság minden üzletágra dolgozott, s hosszasan nagy üzletet csinált. Mindazonáltal, a magas lábon szervezett igazgatási költségeket, a képviselő czégeknek adott mesés tiszteletdíjakat, a százezrekre menő szervezési költséget, a rosz gazdálkodás által veszendő künnlevőségeket, a könnyelműen összehalmozott károk összegeit: a biztosító közönség a társaság számára kiizzadni nem tudta, s bizalmával elkezdett fordulni; bár, mig

az Első Magyar 8⁰/₀₀-el, addig a Nouva 6⁰/₀₀-el biztosított. Belátva jövőjét, jónak látta az 1856 körül biztosító társaságot szervezni akaró bécsi Credit-Anstaltnak részvényei meglevőségét eladni, magát mintegy karjaiba vetni, mely azon gondolattal, hogy székhelyét Bécsbe viszi át, szívesen fogadta. S bár ez intézet, mint nagy részvénybirtokos, s 428,000 frtig hitelezője, megmentésére mindent meg tett: minden bilanxirozási ügyessége mellett is, veszteséit tovább nem titkolhatta; 1861-en 253,897 ft, 1862-en 299,563 ft, 1863-ban 398,558 ft vesztesést jelentett be. Mire a kormánygyeplő az egyik igazgatóvá megválasztott dr. Garavaglio, a Credit-Anstalt triezsti filialéja igazgatója kezébe adatott, s 20⁰/₀ befizetést irtak ki.

E leleplezés természetesen nem csak a részvényesek, de egyszersmind a közönség bizalmát is megrendítette. Tűzágbani 2 millió felyül járó évi bevétele egyszerre felére esett, s bekövetkezett az 1865 decz. 31-ki zárlat, mely reá nézve utolsó volt.

E zárlat, melyet Müller Menyhért vezértitkára állított össze, még 5.431,879 frt activát mutat fel, ugyanannyi passivával szemben. Azonban miután az activák közt mintegy 360,000 ft ügynököknéli künnlevőség, 985,000 mint dijkötelezvény, 775,000 mint szervezési költség, 655,000 mint előre tett költség hozatik fel: egyszerre belátható lett, hogy a társaság tovább nem lélezkelhetik, már csak azért sem, mert a nagy részt képzeleti activák ellenében, a károk, adósságok és követelések valódi számai állottak, öt millió értékig. 1866 nyarán tehát fizetését meg kellett szüntetnie.

A jelenet, mit a Nouva bukása előidézett, páratlanul áll biztosítási ügyünk történetében. A károsultak, s főleg az életosztály tőkéje megsemmisülése által koldussá tett árvák és özvegyek, Bécsben, Szebenben gyűléseket tartottak; s a kormányt azon kérvénnyel rohanták meg, hogy foglalassa le az igazgatók magán vagyonát, — s egy comitét választottak, mely a károsultakat képviselje.

E közben oct. 3-án kiegyezkedési eljárás mondatott ki, s a bejelentések határideje 1869 marc. 20-ára lett kitűzve. Következtében értekezletek tartattak, melyben a jég- és tűzkárosultak kárpótlása mintegy feladatott, s legalább annyit kívántak kivinni, hogy az életosztály mentessék meg. E számítás alapján egyelőre némi remény mutatkozott, hogy a tontinákat megmenthetik, az évjárdékokról gondoskodhatnak, s a tőkebiztosítók részére is 40—50⁰/₀ fennmarad. Lejárván a bejelentési idő, mintegy millió követelés jelentetett be ellene. Nem lenne éppen sok, de mint a bécsi comitè nevében dr. Willner által 1869 aug. kibocsátott körlevél tudatá, a társaság activai állanak: a vezérügynökségeknél künn levő mintegy 140,000 ft,

a részvényekre a részvényesek által fizetnikellető 800,000 frtból, a társaság trieszti 13 házából, melyek levonva a rájuk betáblázott évjáradékokat, 200,000 frtot ha érnek, s 6000 frt értékpapirból, mi összesen 1.146,000 frtot tenne; de már a körlevél, felhozva a liquidatio költséges voltát, s a követelések kétséges állását: az activáknak csak 50% értéket tulajdonított; s 1868 végén a lapok még azon szomorítóbb hirt hozták, hogy e követelések oly lassan folynak be, hogy a követelők felhatalmazottja dr. Willner számlát is alig fedezik. És így ma is csak annyi a kilátás, hogy maholnap a törvényszék az igényeket tisztázván, a részvényesek, kik folyvást sovány osztalékban részesültek, reá fognak fizetni, s mégis a tűz és jég-károsultak teljes kárban maradnak, s ha a liquidatio költségessége fel nem emészti, az életbiztosítók valamit kapni fognak.

Ha csak azt tekintjük, hogy e társaságnak igazgatási költsége 25 — 27%—toli volt bevétele arányában, már ez uton el kellett vesznie.

Az Első osztrák biztosító társaság, Bécsben.

(1824—1867.)

Czége: Erste österreichische Versicherungs-Gesellschaft, in Wien.

E liquidatio alá került társaság ugyanazon évben keletkezett, melyben legelső társaságunk, az Azienda, megkezdte működését, 1824-ben. Engedélye márt. 29-ről kelt, s „Első osztrák tűzbiztosító társaság“ czég alatt indult meg s működött 1839-ig; a mikor, hogy a tűz mellé a szállítmány, jég és emberélet biztosítási ágokat is felvehesse: részvénytökjét megszaparította, csak is tűzbiztosításra szóló nevét, a fennebbire változtatta; mire márt. 11-éről a fensőbb engedélyt megkapta.

Eredetileg 2 millió volt részvénytökjéje 2000 darab 1000 frtos részvényben, 20% befizetéssel; 1839-ben 3 millióra emelte úgy, hogy 1000 frtos részvényeit 1500 frtsokká tette, s 20%—t fizettetvén be, részvényenként 300 pfrt s összesen 600,000 pfrt lett befizelve.

Már szerkezete megállításánál a kóranyag egy nemét hozta magába. Ugyan is, élére három tagu igazgatóságot állítottak; ezeket négy censor ellenörködése alá vetették, kik minden javadalom nélkül az igazgatósági gyűlésnek tagjai voltak; az így működött igazgatóságot tizenkét tagu igazgató-választmány alá adák, és mindezen közegekkel szemben ott állt egy országfejedelmi biztos, — ha ide vesszük még a vezértitkárt, a burocraticus modorba felállított irodai személyzetet: be kell látnunk, hogy a fele-

lösség annyi felé oszlott, hogy végül senki se érezte magát felelősnek; mihez még azon felfogás is járult, hogy csak is a részvényesekkel szemben éreztek számolati kötelezettséget, miért is kezdetben oly számlákat bocsátottak közre, melyben a bevétel elő sem fordult.

Mint első bécsi társaság, mely nagy nevek fénye alatt lépett fel, azonnal igen szép tért foglalt el; mit elősegített az, hogy eltért azon németországi szokástól, hogy a biztosítandó épületeket a felek megbecsülve adják fel; e mellett, szintén azoktól eltérőleg, az épületek egyes részeit is fel kezdte venni; s tudtul adá, hogy oly biztosításokat is elfogad, melyek más társaságnál már biztosítva vannak, felmentvén a másik társaságot.

Évtizedeken át élvezte a helyzet azon szerencsáját, hogy csak is a trieszti társaságokkal kellett versenyeznie, mint az osztrák földön legotthonosabb. Jövőjében bizva, gazdagon dotált közegeket állított fel; s a díj- és nyereségtartalékkal nem sokat törődve, hosszason bőkezű osztalékokat adott. Azonban versenytársak léptek fel, e közt az Első Magyar: hogy a tért megállhassa, a díjakat maga is nyomni segített, s mig az Első Magyar 8 $\%$ -l dolgozott, ő 4 $\%$ -re szált, — s hogy a bevett díjakat megtarthassa, elég gondatlanul a visszbiztosításra kellett kiadásokat megvonta. Végre arra ébredt, hogy slendrián szerkezete az ifju erőkkal nem mérközhetett, hogy a nagy károk megrohanták, s hogy tetemes veszteségben áll.

Katastrofhájába bejátszott az, hogy vezértikára Haslinger, 1856-ban meghalt; helyét Pesta Antal, a társaságnak alapításától hivatalnok, 1850-től főinspector foglalta el, ki alatt aztán a társaság hanyatlása befejeztetett.

Vesztése sajátlag 1859 körül kezdődik. Már 1861-ben 481,753 frtot vesztett, s 10 $\%$ befizetést irt ki, — 1862-ben, bár 1.462,184 frt bevétel, 1.172,494 frt áthozott díjtartaléka, s csak 868,013 frt kára volt: mégis ez évet 328,258 frt, az 1863. évet 349,858 frt veszteséssel zárta be; szóval, alaptőkéje már ugy meg lön támadva, hogy 1862-ben alaptőkéjéből már 810,090 frt volt elveszve, s 1863 végén részvénytőkájének $\frac{1}{3}$ -dát, 1.128,798 frtot, mint teljesen elveszettet kellett leirnia; s így részvénytőkéje ismét 2 millióra, vagyis 2.021,202 frtra apadott. Hogy uj erőt gyűjtessen, az 1864-ki közgyűlésen kimondta, hogy részvénytőkáját még két millióval kívánja emelni, s e végre uj részvényeket bocsát ki: azonban már viszhangra nem talált.

A helyzet tarthatatlansága mind világosabb lett. A vezetés iránt a bizalom megingott. De mind a mellett, hogy zárszámláiban a tűz, jég és szállitmány, másfelől a storno és viszbiztosítás együtt, s több tétel gyanusan

jött elő: a biztosító közönség még mind nem vonta meg bizalmát. 1864-ben még csak a tüz-, szállitmány- és jégágban 1.800,000-nyi bevételt csinált; de mert a viszbiztosító kamarák tőle vissza kezdtek vonulni, saját kára már 1.400,000-nyi, úgy hogy provisio, regie és dijtartalékra igen csekélység maradt; mely bajhoz 1865-ben ismét 206,968 frt tüzkárbeli vesztes járult.

Utolsó számoló közgyűlését 1867. jul. 24-én tartotta, mely 42-dik volt. Ez évi zárszámlája szerint, még 1866-ban 560 millió értéket biztosított, s 1.293,558 frt áthozott díj mellé, tüzre 1.643,549 frtot, szállitmányra 89,829 frtot, jégre 121,928 frtot vett be; úgy, hogy a melléktelekekkel együtt összes bevétele 3.287,090 frtot tett, -- mihez, ha az életosztály áthozott díját és ez évi bevételét, a 967,917 frtot hozzáadjuk: látathatóvá lesz, hogy 1866-ban az általa üzött négy biztosítási ágban még akkor is $4\frac{1}{4}$ millióról rendelkezett: és mégis ez évről 147,113 frt veszteséget jelentett be. — Ily körülmények közt a részvényeseknek nem volt egyéb mit tenniök, mint a becsületteli visszahuzódásra gondolni.

A társaság élén álló cézgek, mint részvénytulajdonosok, s a magdeburgi társaság, mint viszbiztosítási utoni hitelező, látva, hogy a közönség megrendülni nem akaró bizalma még folyvást töke: a nagy részvényesek elfogadták a magdeburgi társaság azon projectumát, hogy új társaságot állítsanak, illetőleg új név alatt folytassák tovább az üzletet. Bejelentetett tehát a fennemlített közgyűlésnek, hogy a Donau keletkezőben van, a bukó társaság vezértitkárát Colditzot vezértitkárává választotta: s felszólittatott, hogy üzletét az új társaságnak adja át. Ezen ajánlat igen természetesen el lett fogadva, az „Ertse österreichische“ liquidálása kimondatott; üzletét a Donau csekély 20% provisio, s az életben 1% költségtérítés mellett sept. 1-én átvette; az 1868. jun. 27-én tartott közgyűlés a társaság feloszlását kimondotta; mit a kormány elfogadván, dec. 16-án liquidálása a kereskedelmi törvényszéknél bejegyeztetett; s a követelők felszólittattak, hogy esztendő alatt igényeikkel, ha volna, lépjenek fel.

A liquidálás processusa eddig még igen is könnyen gördült. De csak hamar bekövetkezett a keserű ébredés. A gyűlésen, melyen a részvényesek a liquidálást kimondák, a veszteséget 1.395,000 frtban figurált; a jámbor részvényesek, kik nem számítottak arra, hogy a társaság meglevő koczkázatai, míg lejárnak, még mind fejök, illetőleg zsebök felett fognak függeni, azt hitték, hogy ennyi kék folttal megszabadulnak. Azonban 1869-ben arra ébresztettek, hogy a valódi veszteség még 1.014,000 frttal szaporodott, összesen 2.400,000 frtra nevedezett, s így még tetemest kell részvényeikre fizetniök, mit ellenök egész szigorral foganatba is vettek.

Ezen eljárás igen természetesen ingerültséget idézett elő, minek a hírlapok a volt vezérletet gyanúsító hangot adtak. A kis részvényesek 1869. dec. 3-ára új közgyűlést erőszakoltak ki, s keresztül akarták vinni, hogy miután a 67-ki gyűlésben az lett hangsúlyozva, hogy a társulat meglehetősen jól áll, s a következő közgyűlésen még 1 millió deficitet mutattak: a társaság üzlete elejétől fogva, huzassék revisio alá, — mit azonban a nagy részvényesek leszavaztak, s a tovább fizetés kötelezettsége a részvényeseken maradt.

A mint az idei jan. 28-ki közgyűlés végleg kideríté, a vesztes valódi száma 2.499,801 frt, tehát $2\frac{1}{2}$ millió; a részvényesek tehát a még befizetlen 20%-t is be kell hogy fizessék, s e szerint részvénytőkéjük teljesen elveszett.

Hogy mi idézte elő e társaság hanyatlását, azt láttuk; de hogy mi és ki által sodortatott oda, hogy fegyverét a Donau lábaihoz mintegy kegyelemre letegye, azt csak az idő fogja kideríteni.

A Taurus, állatbiztosító, Bécsben.

(1864—1869.)

„Taurus, első általános kölcsönös állatbiztosítási egyesület“ cég alatt alakult, Bécsben.

Engedélyét 1864. nov. 16-ról nyerte. Nagy remények közt indult meg. Főleg Magyarhonban mindjárt kezdetben jó üzletet csinált. Azonban tervezője és igazgatója, Polesovsky Pál, oly gondatlanul vezette, hogy a választmány azon vette észre magát, hogy a társaság bevétele az igazgató adósságaira, a számitás nélkül megrendelt cégtáblákra és nyomtatványokra felment, s a felmerült károkat nem volt honnan fedezni.

A katastropha már 1866-ban beállt. Magyarhoni képvisellete, mivel itt semmi kár sem fordult elő, az üzletet feladni nem akarta; azonban az osztrák üzlet oly zavarba jött, hogy a kormány a társaság működését felfüggesztette, könyveit lefoglaltatta, butorait elárvereztette, s az 1867. ápr. 20-ki Wiener Zeitung hivatalosan jelenté, hogy be van tiltva, — valamint 1868. elején azt is meghozták a lapok, hogy könnyelmű igazgatója magát Varsóban föbelötte.

A Ceres, Bécsben.

(1868—1869.)

Czége: Landwirthschaftliche Versicherungs-Bank, Ceres, in Wien. Mint neve mutatja, a Ceres istenasszony áldásával foglalkozó osztály számára szerveztetett, egyelőre tűz- és jég-, később dér- és vizáradás elleni, valamint az állatbiztosítás megkezdésére; s mint merész előrajza mondá, ki akarja a mezőgazdaságot a társaságok nyomása alól szabadítani.

Kölcsönös volt; de alapítási tőkét hozott össze, melyet 100 frtos részvényjegyekben bocsátott ki, s minden üzletág megindítását 20—100,000 frt ily tőke összehozásához kötötte, 30% befizetéssel.

Engedélyét 1868. febr. 27-éről nyerte. Alakuló közgyűlését márt. 5-én tartotta, melyben az elnökség és igazgatótanács igen jó nevekből, nagyrészt földbirtokosokból állítottott össze; s főigazgatónak b. Wangenheim Vilmos neveztetett.

A szép kezdet, csakhamar akadályokra bukkant. Ki volt mondva a tűz és jég azonnali kezdése; de kettő hiányzott, a biztonsági tőke s az 500,000 frt értékű bejelentés. Mindazáltal Mylius József, az elszerencsétlenedett Prometheus igazgatója, a tüzosztály igazgatóságára jutván, az első kötvényt márt. 13-áról kiállította, — s mint írják, a kiállítás a kiállítótól feljelen- tetett: a rendőrség közbelépett, s Mylius mintegy 3000 frt átalánnyal kielégítve, az intézettől búcsút vett.

Pangás állott be, a részvényjegyek aláírása fennakadt; a jég megindítására az első évben gondolni se lehetett; s a tűzág is nagy nehezen hozatott megindulásra. B. Wangenheim visszalépett. Igazgatója Reich Manó leve.

Azonban a hosszas és zavart indulás; többek visszavonulása, a közönség figyelmét nem kerülték ki; s mivel ügynökeinek 15% provisiót ígért, s a díjak kiszabásánál nem gazdálkodott, a társaságok és hirlapok ellene keltek, s hitelét kezdetben saját értékére szállíták. S még az is megtörtént volt, hogy a midőn Magyarországra bekéredzett, a magyar kir. kormány biztosítékát elégtelennek mondva, bejöhetését megtagadta.

Ily bajokkal küzdve, hogy magát hosszason fenn nem tarthatja, vilá- gossá lett. Alapítói a Donau mintájára új társaság alapítására gondoltak, még pedig részvényes alapon, s alapíták az Európát. S a Ceres 19,700 kötvény kiállítása, 22 millió érték után bevett 268,686 frt elszámolása után, pályáját bevégezte: a részvényjegy tulajdonosok befizetéseiket vissza- kapták, s azzal 1869. sept. 1-én üzlete az Európá kezébe ment.

A Prometheus, állatbiztosító, Linzben.

(1865—1870.)

E társaság, mely szintén kölcsönös, Linzben alakult 1865-ben; alapszabályai oct. 30-ról lettek megerősítve, Felső-Ausztriára terjedő üzletkörrrel.

Minden alaptőke nélkül, azon feltétel mellett lett engedélyezve, ha 200 tag 1000 darab marhát, 100,000 frtnyi értékkel bejelentett.

Projectálója és egyik kérvényezője, Mylius József lett igazgatója, ki rosz ügynökökkel, oly olcsó elődíjak mellett kezdett dolgozni, hogy az egylet kötelezettségeinck pontosan eleget nem tehetett, ennélfogva folyvást szűk-körben maradt.

Hogy a félszeg vezetésen segítsenek, Mylius helyébe Wurmbot léptették, ki a társulatot ujraszervezni megkíséرتette; de mint látandjuk, fenn-tartani nem bírta.

Hogy üzletét jelezzem, felemlitem, hogy az 1867-ik évre következett közgyűlés igen meg volt magával elégedve, s bejelenté, hogy 1320 tagja 523,570 frt értéket biztosított, miért 13,543 frt díjelőleg folyt be; kiadása pedig levén 16,996 frt rendes költségre, 18,401 frt viszbiztosításra és károkra, 44% az utánfizetendő. Hogy pénztára rendbe jöjjön, az elődíjakat felemelte, még pedig a lovaknál 4 éven alóliak biztosított értékeért 3%, 4 éven felülieknél 4%, a szarvasmarháknál 1½, a disznóknál 10%, a juhoknál 2%-ra, — mely felemelés oly károsan hatott, hogy 1868-ban tagjai száma 1180-ra, biztosított értéke 442,967 frtra apadt, s ujra 47% utánfizetést kellett kirónia.

E nagy utánfizetések végső bajokat idéztek elő, a közönség tőle visszavonult. 1869. nov. 30-án egy közgyűléssel akarta magát kisegíteni, de a részvét nem mutatkozott, — a választmány, mert mintegy 15,000 frt teher nyomta, 1870. apr. 19-ére uj közgyűlést irt ki; s mivel a tagok meg nem jelenése miatt most se volt megtartható, Kiesling jogtanácsossal a csődöt bejelenteté.

HARMADIK SZAKASZ.

A MŰKÖDŐ TÁRSASÁGOK.

Tájékozás.

Nem kívánok történelmi és statisztikai ismételésekbe bocsátkozni, mely tekintetben társaságainkat az első fejezet érintette. Itt szerkezetükre nézve óhajtók néhány nagyobb vonást hozni.

Már az, hogy az osztrák és magyar biztosító társaságokat együttesen láttam tárgyalandónak, azon felfogást adhatta, hogy a társaságok egy természetűek s egymással szoros kapcsolatban állanak. Már kormányzási mul-tunk feltétele, hogy a társaságokat az osztrák kormány a lehetőségig egyöntetűekké kívánta tenni; a birodalom egy felét sem ajándékozta meg biztosítási törvénynyel, a társaságok keletkezhetését kormány-engedélytől tette függővé: s már csak azért is, hogy az engedély meg ne tagadtassék, az alapítók magok is, a régibb társaságok szerkezetétől, üzlet-combinatiójától eltérni, ha hajlandónak érezték volna is magokat, nem igen mertek.

Mégis a két birodalom-rész társaságai szerkezeté közt némi különbség fejlett ki, mit fel kell említenem.

Ausztria a kölcsönösségi rendszert hogy mennyire szereti, nem csak Bauern-Vereinai, tartományi kölcsönösei nagy száma által jelzi; sőt odáig ment, hogy egy sereg birodalmi tűz- és életbiztosító kölcsönöst állított: míg a magyar korona alatt a kölcsönösségi rendszer nem akar életre való hatásokat hozni, —

Ausztriában a részvényeseket többire bankok és bankárok alapítják, s az alapítók az összes részvényt néhányan kívánják megtartani: míg nálunk a részvények még kelletnél is számosabb kezekbe szórtnak szét, —

Ausztriában a biztosítás nem engedte magát centralizáltatni, a kezde-ményező trieszti piac mellé fellépett Bécs, s most a kettő mellé fellépni siet Prága: míg nálunk Pest a központ, s legfeljebb a pár erdélyi társaság maradhat távol a fővárostól, —

Ausztriában az igazgatósági szerkezet szintén különbözik a magyar társaságokétól; ott Trieszt választmányt nem ismer, csak három-négy tagu igazgatóságot, kik alatt eredetileg vezértitkárok vezették az üzletet; Bécsben az igazgatást legtöbb társaságnál egy 8—12 tagu igazgató-tanács vezeti, választmány nélkül, vezértitkárral, vagy igazgatóval és aligazgatóval: míg nálunk parlamenti szerkezet hozatott be, a tekintélyekből alakíttatni szokott népes választmányok mintegy a képviselőház, a 3—8 tagu igazgatóságok a ministerium állására emlékeztetnek, s alattuk vezér-igazgató áll, —

Ausztriában a bejövő díjakat, díjtartalékokat házokba, állampapírokba, bankokba szokták elhelyezni: míg nálunk e társaságok egyszersmind bankok és pénzeiket váltó-leszámitolás, lombárd-üzletben forgatják, s így nagyobb kamatozást fejtenek ki, —

Ausztriában az aquisitio gyárilag üzetik, egy ügynök több társaságnak veszi fel ügynökségét, s a kockázatokat társaságai közt maga osztja ki; míg nálunk még tartja magát az a szokás, hogy egy ügynök két társaság ügynökségét nem egyesítheti.

Ha messzi akarnánk e párhuzam részletein menni, folytathatnók; de a helyett megemlítendőnek látom, hogy mind e különbségek daczára, főleg üzletfolytatásra nézve, egymástól alig tértek el. Ha vegyes üzletágra indul egy társaság, rendszeren a tűz, jég, szállitmány és élet, e négy üzletágot veszi fel; s mindenik a legveszedelmesebbet, a tűzágot kezdi, tán hogy ügynökökre tegyen szert, — a direct társaságok mindenike, egyszersmind viszbiztosítást is fogad, — mindenik saját birodalom részére indul, engedély útján bemegy a birodalom más felébe is direct üzletre; azonban viszbiztosítás útján egész Európára kiterjednek, — zárszámláját egy pár kivételével mindenik naptári év végével zárja; közgyűléseit, a későbben tartani szerető triesztieken kívül, ápr.—májusban tartja; s egyik se akarja felbontani azon szivélyességet, hogy a tűz, jég és szállitmány bevételét és kiadását, a statistika kárára, együtt ne számolja el, s a viszbiztosítást és törlést, a sötétség nagyobb dicsőségére, egy tételben ne hozza, — s maig is mindenik fő- és vezérügynökségekkel központosítja vidéki ügynökeit, egyik se merte megkísérteni, hogy miután az inspectorok rendszere bejött, nem lehetne-e ezen drága apparatust már nélkülözni. — Azonban, nem az osztrák-magyar biztosításról, hanem csak biztosító társaságainkról lévén itt szó: átmehetünk a társaságok bemutatására.

Első Fejezet.

TÜZBIZTOSÍTÓ TÁRSASÁGOK.

Tájékozás.

Mint mindenütt, úgy Ausztriában és hazánkban is, miként fennebb érintettem, a tengeri biztosítás után, a tüzbiztosítás felett ki leghamarább. Terjedelmére nézve minden biztosítási ágat meghalad, s mint látni fogjuk, a tűzágra, még az apró vidéki biztosítókat se számítva, több társaság dolgozik, mint az összes egyéb ágakra. — Hogy a tüzbiztosítás aránylag még is oly csekély hódításokat tett, hogy ez ágat a társaságok, mint az élet-ágot valószínűségi elméleti alapra maig se vezették, s így mellette gyakran és nagyokat vesztenek: ennek szellőztetését máskorra tartjuk fenn.

Társaságaink nagy része a tüzbiztosítás minden osztályára, u. m. épület, ingóság, természetény és ugynevezett gyárbiztosításra dolgozik. Azonban, a kölcsönösök közt van, mely csak épületre, van mely csak ingóságra, van mely csak gyárakra fektette üzletét; ellenben olyan, mely csak természetényre dolgoznék, egy sincs — s hogy miért nincs, okát adni nem bírjuk.

Társaságaink vagy közvetlen, vagy viszbiztosítás utján dolgozók, — vagy részvényesek, vagy kölcsönösök, még pedig az osztrák tartományokban a kölcsönösök többségben vannak. — Hanem ezen osztályozások egyike se húz oly merev vonalt társaságaink közt, mint az: hogy egyrésze benne van a gyár-concordátban, a más része nincs. Szóval, a társadalmi osztályzat, az aristocratia, itt is kifejlődött.

Hogy mi az a gyár-concordát? bár az első szakaszban érintve van helyén látom bővebben adni, már csak azért is, mivel ennek ismertetése, tüzbiztosításunk magasabb régiójára meglehetősen be nagy pillantanunk.

Ez egy szövetség, melynek eszméje Németországból importáltatott, valódi neve: Fabriks-Versicherungs-Theilungs-Vertrag; a németországit coalitionnak, ezt üzleti kifejezéssel Fabriks-Verband, vagy Concordatnak szokták nevezni.

Mintegy 10—12 év előtt alakult. Az akkori nagy társaságok, a Generali, Azienda, Riunione és Erste österreichische szövetkeztek s díjszábályzatot állítottak meg, melynél alább egyik se vegyen fel nagy, vagy ugynevezett gyárbiztosítást; egyszersmind arra kötelezték magokat, hogy akár melyik szerez meg egy ilyet, azt a többivel megosztja. Célja volt tehát a gyárok biztosítási díját egymással szemben árlejtésre nem engedni.

Később talán mivel a künmaradt és keletkező ily társaságok versenyt idéztek elő, 1863—65-ben már az Első magyart, Österr. Phönixet, Nouvát és Lipcseit is benne látjuk.

Majd, a Nouva megbukván, 1867-ben helyébe a Pesti biztosítót vették fel; az Azienda pedig, mert magának szabad kezét akart tartani, kilépett, s alkalmasint ekkor lépett be, a Donau anyja, a Magdeburgi biztosító. Minélfogva e szövetség most két külföldi, ugymint a Magdeburgi és Lipcsei, két trieszti, ugymint a Generali és Riunione, két pesti, ugymint az Első magyar és Pesti biztosító, két bécsi, ugymint az Erste österreichische helyébe lépett Donau és az osztrák Phönixből áll.

Szövetségüknek két része van: az egyik maga a szerződés, másik a közösen megállított díjtáblázat.

Szerződésöket rendesen július hó 1-től kezdődőleg egy évre ujtják meg. Mi a kezelés, mi a jog és kötelezettség, s mi az benne, mi a gyáros világot és a concordáton kívül maradt társaságokat ellenhatásra vezeti: annak ismertetésére néhány pontját, az 1868-ki szerződés alapján, mennyire a discretio engedi, szabad lesz bemutatnom. — E szerződés felteszi, hogy mindenik megtartja a kötést s egyenként vagy többen egymást ki nem játszodják; mindazáltal meggondolva azt, hogy clara pacta, boni amici, minden eshetőség kikerülése végett, gondoskodva van benne arról: hogy több szerző társaságok összesen is csak annyit tarthassanak magának, a mennyit egy tarthatott volna meg, a többit osztaniok kell; valamint arról is,

hogyha egy tárgy, mely 30,000 alól volt biztosítva, felülbiztosítás által később kiosztás alá esik, a szerző társaság az új biztosításból csakis $\frac{1}{8}$ -dat tarthassan meg; ugy végre arról,

hogyha valamely fél tárgyát más társaságnál kívánja feladni, mint tavaly volt, azt akár melyik társaság felvehesse, de ekkor a kiosztás kilencz részre történjék, melyből azon társaság, mely eddig birta, két részben részesüljön.

Miután kötelezék magokat, hogy a megtartandókat megtartják, egy felvételi mintára egyeztek, megjegyezvén, hogy a hol lehetséges, hely-

rajzot is vétessenek, s ezen okmányok minden részes társaság előtt, ellenőrizhetés végett, nyitva legyenek. —

Tárgya a felosztásnak minden a gyártarifába megnevezett tárgy, ha biztosított értéke 30,000 frtot meghalad, s ha az a magyar-osztrák birodalom területén fekszik, Tirolt, Vorarlberget és Triesztet kivéve.

A kiosztás módjára nézve az áll, hogy a biztosítást eszközöző társaság, minden tárgyból, ha értéke a 100,000 frtot nem haladja meg, 30,000 frtot, ha pedig meghaladja, 40,000 ft értéket tarthat meg magának; a többi részt hét részre osztva, átadja a többinek 40,000 frtig; ha ennyit mindenike kapott, s mégis marad fenn, azzal tetszése szerint rendelkezhetnek, — hogy egy tárgy több kötvényre ne osztassék; hogy a társaságok az első jegyzést egymás elől ne vadásszák; hogy a visszautasítási jogot hogyan tarták fenn, s egymást hogyan jutalékozzák: azt szabadjon, mint tisztán házi ügyet mellőzni.

S csak annyit említek még, hogy ha **kár történnék**, a kárszámítás joga e jegyző társaságot illeti, azonban tanácskozási szavazattal, saját költségén mindenik társaság képviseltetheti magát.

Pötléka is van e szerződésnek, s ez bántja a társaságokat. Ennek első pontja, második része azt mondja, hogy ha új biztosítás jő, vagy olyan, mely eddig a Verbandon kívül levő társaságok valamelyikénél volt biztosítva: akkor a szerző társaság körlevelé utján tudatja feltételeit, s a mely társaság nem egyezik bele, az lemondott illető részéről, — 2-dik és 3-dik pontja azt, hogy ha oly társaság kínál valamelyiket gyárrésszel, mely azon év jan. 1-én már működésben volt, azt 10% járulék mellett bár melyik elveheti, de tartozik $\frac{3}{4}$ -ét kiosztani; ha pedig a tárgyat oly társaság kínálja, mely újév után keletkezett, azt csak megbeszélés és közakarattal vehetni el.

Dijtablázatuknak három osztálya van: az A) a legolcsóbb, s akkor alkalmaztatik, ha az épület kemény fedél alatt áll, s épületértékben biztosított; a B) 15%-nyivel drágább, s akkor alkalmaztatik, ha a kőfalzat nem biztosított; a C) ugyanannyi, s ez a vegyes vagy faépületeknél alkalmaztatik, de mindég kemény fedél alatt érte; mert zsendely s más lágy fedél alatt, 10%-val minden osztály magasabb.

A dijak 2—15% között állanak. Legolcsóbban van díjazva a selyemfonó gyár, ha gőzzel dolgozik, mi 2%; utána jönnek 2½%-l a könnynyomdák; 3%-l az érezből dolgozók, mint pléh, fegyver és vasbutorgyárak; legdrágábbak a fával és gyulékony folyadékokkal foglalkozók.

Minő statisztikai és matematikai alapja van e díj-számításnak, mutatja az, hogy Hajduska illetőleg Körösi, mint illetékes szakértő, Tüzkár elleni biztosítás és statistika című, 1868-ban megjelent röpiratában, kemény bírálat alá vette, — és hogy előidézte a gyárbiztosító kölcsönösöket, az a történelmi átnézetnél már érintve volt.

A nélkül, hogy tüzbiztosításunk calamitásai részleteibe bocsátkoznánk, nem lehet nem látni, hogy ez ág beható reformokra vár, már csak azért is, mivel a társaságok csak nagy küzdelemmel tarthatják a tért s védelmező törvényhozás után kiáltanak; s mégis a biztosító közönség igényeit kielégítve nem látja: mire nézt elég idézni azon mozgalmat, mely az állami tüzbiztosítás behozatala mellett mind nagyobb mérveket vesz.

I. Magyar tüzbiztosító társaságok.

A) MAGYAR KÖLCSÖNÖSÖK.

---

1. 2. A Marosszéki és Küküllővármegyei kölcsönös.

Mint látni fogjuk, az osztrák örökös tartományokban nagyban divatozik a vidéki kölcsönösök felállítása, melyek tetszés szerint kikerekített vidékre, vagy közigazgatásilag egyesített területekre szólnak; nálunk az egyletek e fajtája felállítását a megyék fogták volt fel, a negyvenes években, mint a mikor innen és túl a Királyhágón, több megye alapított volt ilyenmü egyletet.

Hogy ezen egyletek méjjebb gyökeret nem vertek, azt annak kell tulajdonitanunk, hogy nálunk az ily egyletek, a koczkázatok s így a díjazások osztályozására még inkább vannak utalva, mint az osztrák ilyenmü társaságok; mert a földész hamar cséplés alá jövő gabonája csak nem fizethet annyit, mint a földes ur kitavaszkodó asztagjai vagy szénaboglyái.

Ez egyletek a forradalom után a megyei élet megszűntével magok is megszűntek volt. Alkotmányos életünk visszatérte már több magyar nagy társaságot találván, úgy látszik, hogy a megyei biztosítók visszaállítására nem sok kedv mutatkozik.

Mégis serkent uj életre egy pár, s ezek elsője:

A marosszéki kölcsönös tüzkármentő egyesület. Ez egylet felállítására 1839-ben lett indítványozva, s 1840. dec. 12-én nyilt meg. A for-

radalom alatt és után szünetelt. Az alkotmányos élet beálltával, 1868. jun. új szabályokat szerkesztett, mit 1869. aug. 27-én a szék bizottmánya elfogadott, megerősítés végett felterjesztett, s működését nov. 1-én megkezdette.

Újabb alapszabályai szerint: épületet, takarmányt s gazdasági eszközöket biztosít, 10 kr beállási, s a bemandott biztosított öszveg minden 100 frtja után, 40 kr biztosítási díj mellett, — tagjai 5 évre kötelezik magokat, működését a szék tisztsége és központi bizottmánya felügyelete mellett, egy ügynök és pénztárnok vezeti, — a kirótt díjakat a szék és községek hivatalos közegei hajtják fel, zálogolás és elárverezési hatalommal.

Második volt, mely szintén azon időben életre serkent:

A küküllő-megyei kölcsönös, mely szerkezetére nézve az előbbtől nem sokban különbözik; csakhogy ez, ha szintén nagyobb égések is jönének elő, az évenkénti befizetésnek maximumot határozott.

Hogyan zárták be a múlt évet, a hírlapok nem hozták.

---

3. A Transsylvania, Nagy-Szebenben.

Czége: Transsylvania, általános kölcsönös biztosító-bank.

A Transsylvania, mint a kölcsönösség képviselője, a magyar korona területén több ideig egymaga állott.

Szebenben keletkezett, s így szász jellegű társulat lenne; azonban a román elem nagyban versenyez körülé, hogy a szászokat befolyásával tulszárnyalja.

Alapithatási engedélyét 1868. jun. 1-éről nyerte, a biztosítás mind a négy szokottabb ágára. A tűzágat dec. 1-én megnyitván, miután az alakulhatására kitűzött 1 millió értéket alájegyeztette, 1869. máj. 9-én alakuló közgyűlést tartott, — s az erre kivántató 300,000 frt tőkebiztosítást is alájegyeztetvén, dec. 1-én második águl, az életbiztosítást is megindította.

Alapítási tőkéje 300,000 frt, mit 3000 darab 100 frtos részvényjegyben bocsátott ki, 30% befizetéssel, — miből azonban 1869 végéig csak 2040 darab volt kibocsátva, s reá 61,200 frt befizetve, — miből alapításra és szervezése 32,509 frtot költött. — Engedélyét úgy nyerte, hogy az első ezer darab részvényjegyre a tűz, a másodikra az élet, a harmadikra a jég és takarmányágot kezdheti meg. E részvényjegyek névre szólnak, elsőbbségi kötelezvények jogával birnak, kölcsönkép tekintetnek, mint ilyenek 6% kamatot s az üzlet tisztanyereményéből 15% osztalékot huznak, mig sorsolás utján vissza lesznek fizetve.

Üzleterejére nézve: Alapítási tőkéjéből tárczájában van 28,690 frt. Tagjai a díjt előre fizetik; de veszteség esetére utánfizetés kiróható, mi azonban 50%-nál egy díj frt után több nem lehet. A tüzágban: 1869. dec. végén biztosított összege volt 4.111,844 frt; bevett érette 21,043 frtot; viszbiztosításért fizetett 2052 frtot, károkért 1215 frtot, s díjtartalékba hagyott 11,168 frtot, az alapítási költségektől leirt 4000 frtot; tisztanyereményül felmutatott 1875 frtot.

Üzletterjedelme még csak Erdélyre és a Bánságra terjed, Szeben, Brassó, Maros-Vásárhely, Kolozsvár, Arad és Lugoson felállított kerületi igazgatóságokkal, vagyis képviselőségekkel. Azonban az 1870. jan. 30-ki közgyűlésen Ausztriára és Oláhországra kiterjedhetősöket is kérvényezték.

Igazgatását képezik: a tagok közgyűlése, melyből azonban az, ki csak részvényjeggyel bír, de nem biztosító, ki van zárva, — az igazgató tanács, melynek tagjai száma meghatározva nincs: kik a gyűlésekben megjelenésért az időszerint 3 frtot huznak, — a vezérigazgatóság és a területi igazgatóságok.

Elnök: B. Mylius Ferencz; alelnök b. Bedeus József; igazgató tanácsosok: Bologna Jakab, Artner Dániel, Bruckner Vilmos, Brotte János, Herbert M. F., Kabdebo P. J., Kapp Gusztáv, Meltzer Dániel, Stoss József, dr. Szabó István; titkára: Sill Viktor.

Vezérigazgatója: előbb Worell Adolf, a Nouva volt hivatalnoka, most Wiedermann Mátyás.

4. A Magyar kölcsönös biztosító-bank, Pesten.

E társaságot Kulisseky János, az „Erdélyi kölcsönös“ volt igazgatója projectálta. Tervezetét, mint alapítók: ifj. gr. Bethlen Gábor, Gál Péter, gr. Károlyi Ede, Kende Kanut, Klapka György, Makray László, Pap Lajos, Szathmári Károly, gr. Széchenyi Ödön, Széki Péter, b. Szentkereszty Zsigmond, Thury Gergely, gr. Wass Sámuel, többire országgyűlési képviselők irták alá.

Engedélyét tűz, jég és emberéltre kérte, s azt az előmunkálatokra 1868. jun. 12-éről meg is kapta.

Biztonsági tőkéje 2 millióra tervezetett, 20,000 darab 100 frtos részvényjegyre osztva, azonban aláírására belőle csak 6000 darab bocsátott ki, mi 1868. nov. 16—19-én lett volna aláírandó. De nem gyűlvén be, később a kormány beleegyezésével oda módosították, hogy a tűz- és jégnek

1500, db 100 frtos részvényjegy, s így 150,000 frt, az életosztálynak 750 részvényjegy, s így 75,000 frt legyen biztonsági tőkéjének minimuma.

Az igazgató az aláírás reményében bizva, a csatlakozásra jelentkezőket nem csak lajstromozta, de számukra egyszersmind kötvényeket is állított ki; mit azonban a kormány, mert részvényjegyei elhelyezve nem lettek, betiltott, 1869. márt. 5-én pénztárát, könyveit lefoglaltatá. Mire az alapítók nagy része visszavonult.

Kulisseky erélye új alapítókat hozott össze, kik ápr. 10-én összegyűltek, új alapszabályt szerkesztettek; s azt azon bejelentéssel terjeszték a kormány elé, miszerint a tűz- és jégág megkezdhetésére kívántató 1500 részvényjegy alá van írva: egyszersmind kérvényezték, hogy adjon az alakulásra engedélyt. A nov. 19-éről kapott válasz felterjesztett alapszabályait elfogadta, s az alakulásra engedélyt adott: mire 1870. márt. 6-án az alakuló közgyűlést megtartották, a választásokat megejtették, az alapszabályokat végleg megállíták. Mit a kormány ápr. 4-éről azon hozzáadással erősített meg, hogy mihelyt 30% be lesz fizetve, a tüzet és jeget megkezdheti.

Az egyesület két évi küzdelem után létre jött. A közönség máj. 8-áról a csatlakozásra fel lett szólítva. Működését megkezdette, jun. végén biztosított értéke 647,000 frt, díjbevétele 10,000 frtnyi volt.

Elnöke: Tisza László, tiszteletbeli elnöke: Liedemann Frigyes és Murschel Frigyes; alelnöke: Rátonyi János, jogtanácsosa Lázár Imre, választmányi tagjai: Zeyk Károly, Dessewffy Dénes, dr. Milassin Vilmos, Dragotinich Mihály, Lázár Mihály, Friebeisz Ferencz, Szabó Ferencz, dr. Hedl Kálmán, Iványos László, Réthy Lipót, Barna Ferencz és Stein Zsigmond.

Vezérigazgatója Kulisseky János, igazgatók: Omásza József, Temesváry László.

B) MAGYAR RÉSZVÉNYES TŰZBIZTOSÍTÓK.

1. Az Első magyar általános, Pesten.

Az „Első Magyar általános biztosító társaság“ engedélyt 1858. márt. 13-ról nyerte.

A pesti, illetőleg a magyar társaságok között azt a rangot foglalja el, melyet névrokona a Generali a Lajtán tuliak közt elfoglal. Hangzatos nevének teljesen megfelel: e volt az „első magyar“ biztosító, mely hivatását úgy fogta fel, mint kellett; s „általános“ nem csak azért, mert a szokott üzletágokat mind felvette, de azért is, mert a biztosítási kedvet hazánkban általánossá tette.

Részvénytőkéje 3 millió pfrt, mi részint 1000 pfrtos egész és 500 frtos félrészvényekben bocsátott ki, mire egyelőre 20% azaz 210 frt, mikor életbiztosítási osztálya megindult, 10% azaz 105 frt, s így összesen 945,000 osztrák forint, fizettetett be.

Keletkezése azon időre esik, a midőn nemzet a Bach-rendszer elleni fellépést az associacio terén megkezdette. Léway Henrik, a Riunione volt pesti inspectora projectálta; a dolgok intézését Ürményi József vevén kezébe: megalapításához a hon legnagyobb tekintélyei járultak, mire elég annyit említenünk, hogy választmánya három ministert állított ki: gróf Andrássy Gyulát, br. Eötvös Józsefet és Lónyai Menyhértet.

A jól választott név úgy hangzott, hogy pár évig utána, alig volt keletkező vállalat, mely „első magyar“ előnevet ne vett volna magának, — s a szerencsés fellépési korszak maga után vont, hogy a társaság támogatása mintegy hazafisági kérdéssé vált. Mihez hozzájárult az is, hogy irodáját volt honvédtiszteknek, jó nevű íróknak megnyitván, egyszerre a népszerűség szárnyára kelt, s következése lett, hogy tűz, jég és szállítmány bevétele már 1862-ben a 4 milliót megütötte.

Azonban csalatkoznak, kik a gyors eredményt inkább a névnek, korszaknak, vagy a társaság szerencse csillagának szeretik tulajdonítani: Léway sokrészt mintakép vehető vezetése, a jól berendezett kártérítés, a csekélynek mondható 13—14% regie, a kezdetben is átlag 13%-t tevő osztalék, mind oly factorok, melyek a közönség bizalmát meg kellett hogy nyerjék. Idejárult az, hogy látva azt, miként szerencséje a versenytársaságokat akadályvetésekre indítja: hogy nagyobb biztosításait elhelyezhesse, 1862-ben a „Pannonia“ pesti, 1865-ben a „Securitas“ bécsi viszbiztosító társaságokat

alapította. S következése lett, hogy a gyár-concordatba hamar bejutott, szabályszerű nyereség-tartalékát, a 700,000 frtat, 1866-ban már kiegészítette; a társaság neve külföldön is tiszteltté lett, annyira, hogy az Achen-müncheni, e nagyságra harmadik helyen álló európai társaság, mely egy osztrák biztosító társaság barátságát sem kereste, összeköttetésre hitta fel, — Lévayt pedig az osztrák kormány lovaggá, a magyar pedig magyar nemességgel ruházta fel; s ma már e társaság, még mind hanyatlani nem látszó népszerűsége, tekintélyes alap- és tartaléktökéje, saját viszbiztosító intézetével, palotájával, teljes felszerelten megy sokaktól prognosticált, de csak a magyar biztosítás érdekében se kívánatos, s még igen könnyen legyőzhető — culminációja elébe.

Üzletét tekintve, az első rangnak közt is az első között áll. Tizenkét évi működése alatt a tűz, jég és szállitmány biztosított értéke 5 milliárdot, az életbiztosításé tíz év alatt 21 milliót, díjbevétele a 49 milliót, kártérítése a 28 milliót meghaladja. S míg részvényeseinek az első 3 évben 13%, addig az utolsó években átlag $17\frac{1}{3}\%$ osztalékot adott: nyeresémtőkét 1.053,000 frtra, hivatalnokai nyugdíjalapját 88,000 frtra emelte.

Mindazonáltal sajnálattal kell észrevenniünk, mult évi visszaesését, mit a társaság a mult évi gyenge termésnek tulajdonit. Ugyan is 1868-ban biztosított értéke 608, az 1869-ki 600 millió; míg akkori díjbevétele 4.847,505 frt, a mult évi 4.484,721 frt, — ennél fogva, míg 68-ban 9990 kárért 3.181,353 frtat, addig 1869-ben csak 3.109,901 frtat fizetett; azonban díjtartalékát a 68-ki 3.394,220 frt ellenében 3.428,219 frtra, nyeresémtartalékát a 68-ki 963,920 frt ellenében 1.053,161 frtra nevelte, — s részvényeseinek a befizetett 315 frt után részvényekért 52 frt osztalékot adott.

Elnöke: Lónyay Menyhért, alelnöke: Hajós József. Választmányi tagok: gr. Andrassy Gyula, Deutsch József, b. Eötvös József, Fluk Ede, Haader György, Herrich Károly, Hoitsy Sándor, Karlovszky Zsigmond, gr. Károlyi György, Perger Ignác, Rudnyánszky Ferencz, Somssich Pál, Szitányi Izidor, Schossberger Zsigmond, Ürményi József, Vecsey Sándor, igazgatók: Fuchs Rudolf, Harkányi Frigyes, Ullman Károly. — Vezényelő-igazgató: Lévay Henrik.

2. A Pesti biztosító.

A „Pesti biztosító intézet“ 1865-ben keletkezett. Korára és üzletérejére második részvényes, s kiválóan „pesti“ társaságunk, mint a melyet assecuradeureink nestora Weisz Bernát projectált, s a pesti pénzttekintélyek alapítottak.

Részvénytökeje 3 millió frt, 3000 darab 1000 frtos részvényben, miből azonban csak 2700 darabot bocsátott ki, részvényenként 30% befizetéssel, mi 810,000 frt befizetést eredményezett: mig a befizetetlen rész szokásosan van fedezve.

Üzletét 1865. jun. 1-én nyitá meg tűzre, jégre, szállitmányra; mihez 1868. máj. 1-én az életosztályt is megnyitotta. Sőt tovább ment, mig tűzre, gáz- és gőz-kirobbanások ellen is biztosít, a házbér elveszhetés és tükr-üveg biztosítást is üzletkörébe vonta.

Merész fellépése, melyet főleg Herzfeld bécsi vezérttkára, Miller bécsi gyáros czége mellett, a gyár- és malombiztosítások aquisitioja által kifejtett: oda vezette a társaságot, hogy a gyár-concordat, mint méltó versenytársat, tagjává fogadta, s ez által megalapítása mintegy befejezettnek lett tekinthető.

Azonban, e merészség csakhamar nagy árnyékokat kezdett vetni: 1866-ban az olaszországi risföldéken 75,000 frt jégkárt szenvedett; a szervezési költség 154,000 frtban jelent meg; az igazgatási költség, mely 1865-ben az ügynöki jutalékokat is befoglalva, 12. 52% -t tett, 1866-ban már a nélkül 9. 52% -ra látszott emelkedve; mig az első évben a részvényesek 3 $\frac{1}{3}$ % osztalékot még kaptak, 66-ban semmibe se részesültek: következése lett, hogy vezérigazgatója Sándor, ki hat évre 8000 frtról szóló szerződést birt, kielégítettet, s helyét mostani igazgatója foglalta el.

A korán alkalmazott lépés nem maradt sikertelen: a bevétel, mely 1865-ben 586,840 frt, 1866-ban 1.401,425 frt, 1867-ben 1.558,890 frt, 1868-ban 1.851,032 frt, 1869-ben a mult évről áthozott díjtartalékot mindig ideértve, 2.150,144 frtra emelkedett.

Utolsó évi üzletét illetőleg: a mult évből áthozott 768,612 frt tartalék mellé, a tűzágban 523 millió biztosított értékre, bevett 1.510,814 frt, a jégágban 283,699 frt, szállitmányra 355,626 frt, összesen 2.156,140 frtat. Ellenben kiadott: viszbiztosításokra 716,914 frt, — törlésekre 198,853 frt, — ügynöki jutalékokra 176,230 frt, — károkra tűzben (212,371 frt nyereménynyel) 414,379 frt, jégben (160,914 frt veszttéssel) 321,935 frt, szállitmányban 151,917 frt s így károkra összesen 888,231 frtat, — üzleti

költségekre 134,206 frtat, — díj- és kártartalékban félretett 817,302 frtot. Mi, levonva a levonandókat, segítettve az életosztály útján 21,025 frt által, 30,717 frt tisztanyereményt mutat, — mi részvényenként 11 frtat eredményezett; és így tekintve a mult éveket is, a Pesti biztosító részvényeseit azzal, hogy osztalékaik által megkivánnák az üzletet támadni, az irigység se vádolhatja.

Az intézet kormányzósága következő: Elnök: gr. Andrássy György; alelnök: Kochmeister Frigyes; választmány: Auer Lajos, Deutsch Bernát, Feldmann K. G., Fischl Gusztáv, Floch J. H., Iovag, Herzfelder Adolf, Holitscher Vilmos, Huszár Károly, Hüirsch Ágoston, Kuhner Dávid, Luczenbacher Pál, br. Prónay Gábor, Strasser Alajos, Tafler Adolf, Wiener Lipót; jegyző: Királyi Pál; igazgatók: Aebly Adolf, Lányi Jakab, kunhalmi Rósa Lajos, Strobentz Alajos, Tschögl János, Weiss M. A.; vezénylő-igazgató: Schön Vilmos.

3. A Victoria, Kolozsvártt.

A „Victoria“ biztosító társaságot a felozlásnak indult „Erdélyi kölcsönös“ hivatalnokai projectálták. S hogy Erdélynek is legyen részvényes társasága, s Kolozsvár pénzüzetetei szaporodjanak: a földbirtok és kereskedés tekintélyesebb emberei melegen felkarolták; s a kitarásnak sikerült Kolozsvár, illetőleg Erdély első részvényes társaságát megalapítani.

Előengedélyét 1864. máj. 8-áról, alapszabályai megerősítését 1865. márt. 7-éről nyerte.

Részvénytőkéje egyelőre 3 millió, melyből $1\frac{1}{2}$ milliót, vagyis 1500 darab 1000 frtos részvényt bocsátott ki, 30% befizetéssel, mire a tűz- és jégágot indította meg. Később 1868. sept. 10-éről, új alapszabályai megerősítése mellett, engedélyt kapván, hogy a szállitmány és emberélet biztosítás megindítása ötletéből részvényeit teljes befizetésüekké convertálja: társasági tőkétét 2 millióra tette, miből 1 milliót 5000 darab 200 frtos teljes befizetésü részvényekben bocsátott ki, olykép, hogy régi 1500 részvényét hármosnak tekintve, 2000 darabot aláírásra bocsátott. E részvények ma már nem csak aláírva, de 1869. aug. 8-án átvevén a felozlott pesti „Ország“ részvényesei egy részét, a mint ezek részletei lejárnak, 1 millió alap-tőkéje teljesen befizetve is lesz.

A tüzbiztosítást 1865. jul. 1-én, a jégbiztosítást 1868. május 1-én kezdette meg, — a szükségelt alapja készen lévén, a szállítmány és emberélet ágak megkezdésével foglalkozik.

Miként a többi magyar részvényesek, az osztrák-magyar birodalom egész területén dolgozik: mire nézt Kolozsvárt, Pesten, Bécsben, Triesztben, Brünnben és Prágában vezérügynöksége van, valamint Petersburgban viszbiztosítások felvételére. Alap- és üzleti tőkét váltó-leszámitolásban forgatván, a végre több városban szigorló-bizottmányokat állított, melyeknek a székhelyen kívül, Pest, Nagy-Bánya, Zilah, Dézs, Szamosujvár, Torda, Maros- és Kézdi-Vásárhely.

Üzlete folyvást nevedésnek örvend: biztosított értéke első zárlati évében 1866-ban 47, 1867-ben 80, 1868-ban 109, 1869-ben 174 millió; díjbevétele 1866-ban 429,065 frt, 1867-ben 554,422 frt, 1868-ban 625,464 frt, 1869-ben 858.900 frt.

1869-ki üzlete: az áthozott díjtartalékkal s kamattal együtt bevétele 1.427,066 frt; kiadása: megsemmisítésekért 87,966 frt, viszbiztosításokért 107,440 frt, — 2728 tűz- és jégkárért 337,466 frt, ügynöki jutalékért 91,532 frt, díjtartalékra 667,779 frt, — nyereségtartaléka 36,894 frt.— Ez évben osztaléka régi részvényenként számítva, 21 frt; míg 1866-ban 21 frt, 1867-ben 19 frt, 1868-ban 20 frtat tett.

Igazgatása: Elnöke b. Jósika Lajos; alelnöke Hintz György; választmányi tagok: Biró Pál, Bogdán István, b. Bornemisza Janos, gr. Eszterházi Kálmán, Folly Mihály, Jármay Gusztáv, Hajós János, Klein Frigyes, Korbuly Bogdán, Krémer Ferencz, Luczenbacher János, Máday János, K. Papp Miklós, Pataky Sándor, Poch József, Simon Elek, Stein János, Velics Károly, — kikből 12 rendes, 6 pedig pótválasztmányi tag. Igazgatók: Frits Albert, Kőváry László, Wagner Frigyes; vezérigazgató: Galgóczy Károly, azelőtt a Riunione pesti titkára.

4. A Nemzeti, Pesten.

A „Nemzeti biztosító társaság“ sajátlag a Pozsonyban felbomlásnak indult „Hungaria“ átvételére s Pestre szállítására alakult. Tervével Kis Zsigmond, a Haza vezérigazgatója lépett fel. Alapító közgyűlését 1868. dec. 20-án tartotta, melyben az alapszabály kidolgozása egy comitéra bízott. Részvényeit kibocsátá, s már 1869. márt. 22-én megtarthatá alakuló közgyűlését, melyben igazgatóságát megválasztá. Felterjesztett alapszabályait a kormány apr. 14-ről megerősítette.

Társaságítókéje $1\frac{1}{2}$ millió, 7500 db 200 frtos teljes befizetésű részvényre osztva, melyből egyelőre 5000-t, 1 milliót bocsátott ki, oly feltétellel, hogy a mint a 40% be lesz fizetve, működését megkezdi ugyan; de azért a 60% tovább fizetése 5%-s havi részletekben folyni fog. Azonban csak hamar beállván a pesti pénzválság, a fizetések fennakadtak, s látva, hogy 5000 darab alájegyzett részvényéből 2544-re csak 40—60% fizettetett, holott az év végeig 80% volt fedezendő: 1870. márt. 3-án rendkívüli közgyűlést tartott, alapszabályait oda módosította, hogy részvényei csak 60% befizetésről szóljanak, s a hátrálékosok azt jun. 1-ig fizessék be. Mit a kormány jóváhagyván, a nem fizetők ellen oly szigorral járt el, hogy 525 részvényt amortisált. — E szerint befizetett alaptőkéje 600,000 frt.

Üzletét 1869. máj. 1-én nyitotta meg azzal, hogy a „Hungaria“ szervezetét, ügynökeit, igazgatóját és üzletét átvette, s ez által a tűz, jég és szállítmány biztosítást megkezdette, — miután az életágról már alapszabályilag lemondott az alapító „Haza“ életbiztosító javára, ez ágot a „Haza“ részére kezdte kezelteni. 1869. aug. 5-éről az osztrák birodalomba beléphetést is megnyerte. Itt is ott is szervezte magát.

Azonban csakhamar azt vették észre, hogy a megindított szerkezet a vára-kozásnak nem felel meg teljesen. Nehány hó múlva a Hungariával ájtött Neuman, új nevén Ujvári Mór igazgatójával kiegyezett, s helyébe sept. 12-én egyik titkárát, Herman Józsefet állítá, ki ez állását végleg 1870. jan. 10-én foglalta el. S Kis Zsigmond kilépven az igazgatóságból, nyílt lett azon óhajlás, hogy a Nemzeti az életbiztosítást önállóan a maga részére szintén megkezdje.

Első nyolcz havi üzlete következő eredményt mutat: Biztosított értéke 183 millió. Bevett érte a tűzágbán 1.292,069 frt, a jégben 84,138 frt, szállítmányra 131,515 frt, összesen 1.597,723 frtat; kiadott: károokra 332,363 frt, törlésekre 94,457 frt, viszbiztosításra 320,990 frt, jutalékra 104,457 frt, költségekre 64,699 frt, törlesztésekre 7,878 frt, — díjtartalékra hagyott 535,755 frt, kártartalékra 30,994 frtat. — Levonva a levonandókat, tisztanyeresége, bár a jégben 19,342 frtat vesztett, 25,109 frt, miből részvényenként 6 frt osztalékot adott.

Kormányzati személyzete: tiszteletbeli elnök: gr. Nádasdy Lipót; elnök: gr. Forgách Antal; alelnök: Pulszki Ferencz; választmányi tagok: gr. Festetics Béla, Grabovszky György, Hertzfelder Zsigmond, Koppél L. M. Mocsonyi Sándor, Muráti Szilárd, Nádasz György, Novelli Antal, Prieleszky Tadó, Radvánszky Géza, Sziráky Ede; igazgatók: Szontagh Sámuel, Korányi Adolf, Nyiri Lajos, Szacelláry D. György; vezérigazgató: Herman József.

szintén: igazgatók: Szontagh Sámuel, Korányi Adolf, Nyiri Lajos, Szacelláry D. György; vezérigazgató: Herman József.

II. Osztrák tüzbiztosító társaságok.

A) OSZTRÁK KÖLCSÖNÖSÖK.

a) Városi és vidéki kölcsönösök.

Városi kölcsönösök.

Németországban az utolsó időkben azon gondolat merült fel, hogy egyes nagy városok, saját területükre, kölcsönös egyletet állítsanak, mit a hatóság vezetése alatt a városi hivatalok kezeljenek. Azonban, hogy a kölcsönösségi forma csak nagy területen nyújt biztos alapot, s hogy aránylagos tartaléktöke nélkül egy biztosító társaságnak sincs biztosítva élete: már is bebizonyult majnai Frankfurtban, hol szintén állott volt fel ily egylet; azonban 1868-ban nagyobb égés következett be, melynél a dom is leégett; s most már a 76 millió biztosított értéken nyugodt egylet feloszlásban áll.

E példát Ausztriában legelőbb Prága utánozta, s ugylátszik Bécs, Klagenfurt, Gratz fogja követni.

S az újabb időben, főleg Alsó-Ausztriában, egy egészen új fajtájú biztosító kezd életbe lépni, értjük azon városi kölcsönösöket, melyek az illető város kiségitő-pénztárát biztosítással kötik egybe, s melyek mint ilyenek, nem csak a városra, hanem annak vidékére is kiterjednek. Illyeket állított már Grest, Purgstall, s 1869. máj 15-én Pöchlarn.

Hogyan áll egyetlen sajátlagi városi biztosítónk, itt következik.

Prága városi kölcsönös.

Czége: Prager Städtische Brandschaden-Versicherungs-Anstalt.

Működését 1865-ben kezdte, egyelőre Prágára; azonban 1867. febr. 15-től Carolinenthal és Smichow külvárosokra, s Wysshrad kir. városra is kiterjesztette.

Némethoni mintára indulván, mindjárt kezdetben észre kellett vennie, hogy a kezelési költség a bevételt igen megtámadja; fel akart oszlni: mire

az Első Magyar társaság segítségére jött, koczkázata egy részét átvette. Ma már a városi egylet felveszi a biztosításokat, s azok egy részét provisio mellett az Első Magyaroknak adja át.

A biztosítások jan. 1-én járnak le, s a megújítások nov. 15-étől jelentetnek be. Hivatalnokai 1868-tól nyugdíjképesek, s ügynökei, hivatalképtelenségek esetére magok, halálok esetére családjuk, 10% jutalékot huznak az általok szerzett biztosítási díjakból mind addig, míg azok folyamatban maradnak.

Mintegy 5000 biztosító fele van. 1867-ben 30 millió érték volt nála biztosítva. Díja 1‰-nél valamivel több. Bevétele volt: 1867-ben 31,995 frt, 1868-ban 33,455 frt, 1869-ben 35,221 frt, tehát minden évben két ezer frt szaporodás mutatkozott. Kára volt: 1867-ben 10,983 frt, 1868-ban 2007 frt, 1869-ben 2389 frt. Kárra, viszbiztosításra kiadott: 1867-ben 28,005 frt, 1868-ban 21,923 frt, 1869-ben 24,597 frtat. Tisztanyereménye volt: 1867-ben 3989 frt, 1868-ban 11,511 frt, 1869-ben 10,724 frt; s ma már nyeresémtökéje 24,907 frt.

Iroda igazgatója: Swoboda A.

Vidéki kölcsönösök, Bauern-Vereinok.

A Bauern-Vereinok, Bauern-Assecuranzok neve alatt ismeretes vidéki kölcsönösök eszméje Németországból szivárgott be. Nálunk Ausztria, itt is inkább Alsó- és Felső-Ausztria, valamint Csehország a hazájok, a nélkül, hogy Magyarországon nyomát találják.

Keletkezésük kezdete a múlt század végére esik. Az önsegély idézte elő; a részvényes társaságok azon időkbani nem léte gyarapította: most a részvényes társaságok szalmás épülettől félélme tartja fenn.

Működési körük rendszeren egy al- vagy egész kerületre terjed. Vannak azonban, mint az égeri sz. Florián Csehországban, mely több kerületre, — vagy mint a Kemateni Felső-Ausztriában, mely az egész tartományra kiterjed. Ennélfogva engedélyöket az illető helytartóságtól kapják.

Minden alaptőke nélkül keletkeznek, azon elven, hogyha kár lesz, akkor befizetnek. A díjak előre való fizetését tehát nem ismerik, beálláskor legfeljebb beiratási díjt fizetnek, mi 100 frt érték után 10 kr; s ha megesett a kár, történik a kiróvás, még pedig nem minden egyletnél csak pénzben, hanem épület-anyagokban, munka-erőben. Némelyike teljes kártérítést ígér, más része csupán aránylagos segílyt nyújt.

Ez egyletek sajátlag épület biztosításra keletkeztek, de vannak, melyek ingóságot is, takarmányt is biztosítanak. Hogy a nagyobb kártól óva legyenek, egy helységben csak egy néhány épületet vesznek fel, s azokat is csak úgy, ha köztük több épület van, vagy egymástól 40—50 öltre fekszenek. A tagok száma legtöbbször meg van határozva: a szokott maximum 800—2000 s feloszlik az egylet, ha tagjai száma 100-ra leolvadt. A biztosítandó érték sem határtalan, legtöbbször egy paraszt telek értékéig, 800—1000 forintig terjed.

Kezelése igen egyszerű. A Vorstand egy jegyzéket vezet, melyben minden tag biztosított értéke be van jegyezve; az illető egy tüzkönyvecskét kap, melyben tagsága el van ismerve, s fizetései nyugtáztatnak. Kár következtében be, a kirótt összeget 8 nap alatt be tartoznak fizetni, minthogy a károsultnak a kártérítést négy hétre ígérik; ki kártérítést kap, tartozik még 10 évig az egyletnek tagja lenni, vagy kárösszege $\frac{1}{4}$ -déről lemondani.

Élükön egy előljáró áll, csekély számú választmányial, kik a megtörtént tüzeset utáni kiróvás és becslésnél huznak százalékot, — még pedig az előljáró néhol a kirótt díjnak egész 5%-kát, a választmány a kártérítést minden forintjától 1 krt.

Ezen patriarkális, mondhatni kellő szakértelem és ellenőrzés nélküli egyletek, most, a gőz és gáz korszakában, midőn a paraszt gazdaskodást gépekkel gazdaskodás, a kölcsönös társaságok házi kezelését, a gyárilag nagy tőkékkel, nagy erővel dolgozó részvényes társaságok cserélték fel: hogy mennyire felelnek meg a biztosítás első kellekeinek, az olcsóságnak és biztonságnak, azt mutatja az, hogy mint a gomba keletkeznek, de ép oly számban enyésznek is el. — Egyébaránt, nem lehet tagadni, hogy ha a viszbiztosítás jótékonyasága iránt fogékonyságot szereznének, alapszabályaikba reformokat hoznának be, tartaléktökéket gyűjtenének; szóval a biztosításügy haladását figyelemmel kísérenék: míg a munkafelosztás eszméje kellő elterjedésre jut, hogy úgy szóljunk, a biztosítosgyit még sokáig játszhatnak.

Ezen megjegyzések után, részletekre térhetünk.

Alsó-ausztriai Bauern-Vereinok.

Alsó-Ausztriában az első ily egylet, melyet maig is ismerünk, 1794-ben keletkezett, a gleinkai uradalom jobbágy-épületei biztosítására; a második utána, a kirnbergi 1825-ből. 1848-ig 11 ily társulat látszik létrejöttnek; s azóta, tán a nép viszonyai megváltozta miatt, mai napig egyre szaporodnak, még pedig azon arányban, hogy 1851-ben egy, 1852. két, de már 1857.

hét, 1859-ben, 1862-ben nyolcz, 1864-ben, 1865-ben hét, 1866-ban, 1867-ben hat ily társulat állittatott, s folyvást állittatik; s még pedig ugy, hogy Ober-Strahlbach három, Mank és Rudmanns négy ily társulatnak lett székhelye.

Ezen egyletek nem annyiban Bécs körül, mint a két felső kerületben keletkeznek; üzletöket a bécsi iparkamara 1867-ki jelentéséből látjuk; hogy 1868-ban mennyi és mily czég alatt állott, a bécsi Amts-Kalender után adva, keletkezésök sorrendjében itt következnek:

1. Gleinker Vers.-Verein in Haag, 1795-ből.
2. Wechselsei. Brandschaden-Vers.-Verein zu Kirnberg, 1825-ből.
3. Brandschaden-Vers.-Verein zu Neuhofen a. d. Ibbs, 1832-ből.
4. Erster Blindenmarkter Brand.-Vers.-Verein in St. Georgen am Ibbsfelde. 1833-ből.
5. Erst. Manker-Privat-Brandsch.-Vers.-Verein in Potendorf, 1837-ől.
6. Privat-Brandsch.-Vers.-Verein zu Ruprechtshofen, 1838-ből.
7. Privat-Brandsch.-Vers.-Verein zu St. Leonhard am Forst, in Pöllendorf, 1838-ből.
8. Wechselseit.-Brandsch.-Vers.-Verein zu Edelsberg, 1842-ből.
9. Feuerschaden-Vers.-Verein zu Winklarn, 1842-ből.
10. Erst.-Brandsch.-Unterstützungs-Verein in Kilb, 1845-ből.
11. Erst.-Brandsch.-Vers.-Verein zu Ludweishofen, 1851-ből.
12. Wechselseitige-Feuer-Assekuranz in Zistersdorf, 1852-ből.
13. Brandsch.-Vers.-Verein der ehemaligen Pfarrerschaft in Haag, 1852-ből.
14. Hornerwalder-Feuer-Vers.-Verein zu St. Leonhard am Hornerwald, 1856-ből.
15. Wechs.-Feuer-Schad.-Vers.-Verein zu Grosz-Pertholz, 1857-ből.
16. Brandsch.-Unterstütz.-Verein zu Neustadt, 1857-ből.
17. Wechs.-Unterstütz.-Verein für Brandsch. zu Plankenstein, 1857-ől.
18. Brandsch.-Versich.-Verein zu Viehdorf, 1857-ből.
19. Erst. Brandsch.-Versich.-Verein zu Martinsberg, 1857-ből.
20. Zweit. Brandsch.-Versich.-Verein zu Martinsberg, 1857-ből.
21. Brandsch.-Versich.-Verein zu Petzelsdorf, 1857-ből.
22. Wechs.-Versich.-Gesellsch. zu Behamberg. 1858-ből.
23. Wechs.-Brandsch.-Versich.-Verein zu Ispër, 1858-ből.
24. Salaberger-Unterthanscasse in Heindorf, 1858-ből.
25. Wechs.-Brandsch.-Unterstütz.-Verein in Sulzbach, 1859-ből.
26. Zweit. Manker-Priv.-Brandsch.-Vers.-Verein in Mank, 1859-ből.

27. Erst. Brandsch.-Unterstütz.-Verein in Rudmanns, 1859-böl.
28. Brandsch.-Versich.-Verein in Aschbach, 1859-böl.
29. Zweit. Brandsch.-Unterstütz.-Verein zu Rudmanns, 1859-böl.
30. Wechs.-Brandsch.-Versich.-Verein zu Waidhofen a. d. Ibbs, 1859.
31. Feuer-Versich.-Verein zu St. Oswald, 1859-böl.
32. Brandsteuerverein in Ramingdorf, 1859-böl.
33. Feuerschadencasse zu Nieder-Wallsee, 1860-böl.
34. Wechselseitiger Brand.-Unterstütz.-Verein in der Pfarre Petzenkirchen und Umgebung, 1860-böl.
35. Wechs.-Brand.-Unterstütz.-Verein zu Gföhleramt, 1860-böl.
36. Wechs.-Brand.-Unterstütz.-Verein zu Ober-Rosenauerwald, 1860.
37. Wechs.-Brand.-Unterstütz.-Verein zu Wolfsbach, 1860-böl.
38. Erst. Versicherungsverein von Feuerschäden an Vieh, Wiesen- und Feldfechungen im Bezirke Mank, in Mank, 1862-böl.
39. Feuer-Versicherungsverein zu St. Georgen am Ibbsfelde, 1862.
40. Feuerschaden-Vergütungsverein zu Steinakirchen am Forst, 1862.
41. Wechs.-Brand.-Vers.-Verein der Gemeinden Sonntagsberg, Windhag, St. Leonhart am Wald, Zell, Arzberg und Schwarzenberg, in Sonntagsberg, 1862-böl.
42. Verein zur wechselseit.-Unterstütz. seiner an Vieh, Wiesen- und Feldfechungen durch Feuer verunglückten Mitglied. in Ruprechtshofen, 1862.
43. Wechsel.-Feuerschaden-Vergütungsverein zu Gresten, 1862-böl.
44. Verein zur wechselseitigen Unterstützung seiner durch Feuer verunglückten Mitglieder in Bischofsstätten, 1862-böl.
45. Verein zur wechsels. Unterstützung seiner durch Feuer an Vieh u. Fechsung verunglückten Mitglieder in Oberndorf, 1862-böl.
46. Verein zur wechs. Unterstütz. seiner durch Feuer verunglückten Mitglieder für die Bezirke Wr.-Neustadt, Neunkirchen, Aspang und Kirchschlag, in Wiesmath, 1863-böl.
47. Verein zur wechselseitigen Unterstützung seiner durch Feuer verunglückten Mitglieder in St. Veit a. d. Gölsen, 1864-böl.
48. Verein zur wechsels. Unterstützung seiner durch Feuer verunglückten Mitglieder in der Ortsgemeinde Weistrach, 1864-böl.
49. Verein zur wechsels. Unterstützung seiner durch Feuer verunglückten Mitglieder in Biberbach, 1864-böl.
50. Wechselseitiger Feuer-Versicherungsverein in den Gemeinden Haselgraben, Prolling, Schwarzenberg, Maisberg und Opponitz zu Haselgraben, 1864-böl.

51. Wechs.-Feuer-Versich.-Verein in der Gem. Thomasberg, 1864.
52. Brandsch.-Vers.Verein zu Münichreith, 1864-ből.
53. Verein zur wechs. Unterstützung seiner durch Feuer verunglückt.
Mitglieder in Erlauf, 1864-ből.
54. Wechs.-Brandsch.-Unterstütz.-Verein in Ober-Strahlbach, 1865.
55. Wechs.-Brandsch.-Unterstütz.-Verein zu Mank, 1865-ből.
56. Wechs.-Brandsch.-Unterstütz.-Verein in Scheiblingkirchen, 1865.
57. Wechs.-Brand.-Vers.-Verein in St. Michael am Bruchbach, 1865.
58. Wechs.-Brand.-Vers.-Verein zu St. Peter i. d. Au, 1865-ből.
59. Wechs.-Brand.-Vers.-Verein zu Offenbach, 1865-ből.
60. Wechs.-Brand.-Vers.-Verein zu Rudmanns, 1865-ből.
61. Verein zur wechs. Unterstütz. bei Brandsch. an Vieh, Wiesen und
Fechungen in Hürm, 1866-ből.
62. Verein zur wechs. Unterstütz. bei Brand. an Gebäuden in Schwar-
zau am Steinfelde, 1866-ből.
63. Verein zur wechs. Unterstütz. bei Brand. am Gebäuden in Neusiedl
am Steinfelde, 1866-ből.
64. Verein zur wechs. Unterstütz. bei Brand. an Gebäuden in Ober-
Strahlbach, 1866-ből.
65. Wechs.-Brand.-Unterstütz.-Verein in Seitenstetten, 1866-ből.
66. Wechs.-Brand.-Unterstütz.-Verein in Prasdorf, 1866-ből.
67. Viert. wechs.-Brand.-Unterstütz.-Verein in Rudmanns, 1866-ből.
68. Wechs.-Brand.-Vers.-Verein in Litschau, 1867-ből.
69. Wechs.-Viehschaden-Vergütungsverein des landwirthschaftlichen
Bez. Amstetten, in Amstetten, 1867-ből.
70. Dritt. wechs.Brand.-Unterstütz.-Verein in Ober-Strahlbach, 1867.
71. Wechs.-Brand.-Unterstütz.-Verein in Ober-Danegg, 1867-ből.
72. Wechs.-Brand.-Unterstütz.-Verein in Krumbach, 1867-ből.
73. Wechs.-Feuerschad.-Vers.-Verein in Purgstall, 1868-ből.
74. Reinberger wechs.-Brand.-Vers.-Verein, 1868-ből.

Ha ezen egyletek tagjai számát tekintjük, úgy találjuk, hogy az 120-nál kezdődik, s alig van egy pár, mely ezer tagnál többet számlálna; a legtöbbnek 3—400 tagja van. Némelyiknél a tagok száma meg van határozva. A biztosított értékre nézve úgy találjuk, hogy átlagosan számítva egy tagra mintegy 1000 frtnyi érték esik, miután vannak melyeknél az átlag 500 frt, vannak melyeknél 2000 frtra is felmegy. — Az összes biztosított érték legtöbb egyletnél 1—300,000 frt, de van olyan is egy pár, melynél a milliót meghaladja.

Ez egyletek kezdetben csak tűz ellen biztosítottak, s az ellen is csak épületekre; — azonban úgy látszik, hogy ingóság, termény és állatbiztosításra is kezdenek terjeszkedni, mennyiben az egyik manki, mely 1862-ben alakult, úgy a ruprechtshofeni és hürmi állatot és terményt is biztosítanak.

Felső- ausztriai Bauern-Vereinok.

Felső-Asztria még hegyesebb tartomány lévén, havasszerű fekvésénél fogva ország- és vasút nem szeldeli, a falvak házai apró csoportokban szétszórva fekszenek: mint ilyen vidéken ritkább az égés, a nép keveset biztosít, s azt is olcsón kívánja; a társaságok utazói e miatt nem igen látogatják, s nem csoda, ha magára hagyatva látván magát, ez egyleteket szintén nagy mértékben cultivalja.

Üzlet-terjedelmök jelzésére felemlitek egy pár egyletet, melynek: a **Nieder-kappeli** Lincz mellett, 1500 taggal, melynek előljáróját Pumberger urat meglátogatván, szives volt egész ügykezelésöket megismertetni, — a **Kemateni**, melynek majd 6000 tagja van, 1868-ban 13,289 frt kárt fizetett, s 1869. oct. végén már 51,000 frt kára volt, — a **Mattighoffinak** a lapok szerint 1868 aug. havában, egy hó alatt tehát, kára 40,000 ft volt.

Hogy ez egyletek díjazása és kártérítése minő elveken nyugszik, arra nézt felveszem az 1834-ben alakult, de 1867-ben új alapszabályokkal ellátott Kematenit, mint a legnagyobb társaságok egyikét. A befizetésre nézve három osztálya van: az elsőben a tagok fokozatosan 2, 2 ft 50 kr, 3, 4, 5, 6, 7, 8 frt; a másodikban 80 kr, 1 ft, 1 ft 50, 2 ft; a harmadikban 20, 40, 60 kr befizetésére kötelezik magukat. Minden tag, ha értéke engedi, azon osztályba és fokozatba irathatja be magát, melybe akarja, megjegyezvén, hogy egyik osztály a mászt nem segíti. Ha kára történik, osztálya minden tagjától annyira van igénye, a mennyire az ő osztálya fokozata szerint magát mások részére kötelezte; de hogy azon igényre egészen, fél- vagy negyedrészen jogosult, azt öt becsüs dönti el, s a pénzt, mert kirovatik, hat hét mulva kapja meg.

Csehországi vidéki kölcsönösök.

A vidéki kölcsönösök itt nagyobb dimensióban fordulnak elő; főleg a Csehországot övedző és németek által lakott, gyáriparos, sűrű népséggel ellátott hegyes vidékeken vannak elterjedve. Jellemzésökre a reichenbergi iparkamara jelentéséből felszámálom a kerületében fennálló ilyenmü kölcsönösöket, mint következnek:

1. **A Rokitnizti tűzkár biztosító egyesület**, a legrégebb, mint a mely 1800-tól fogva áll, 1855 jun. 20-áról új megerősítést nyert. Forgalmát az utolsó évekből nem ismerik.

2. **A Reichenbergi kölcsönös tűzkár biztosító egyesület gyár- és malom-épületekre**, megerősítését 1855 jun. 8-káról nyerte. Csekély, de folytonos haladásban van: 1863 márcz. 31-én 45 ezer, 1864 jul. 31-én 49 ezer, 1865 oct. 1-én 56 ezer, 1869 oct. 1-én 58,470 frt vagyona volt, mi részint váltókban, részint a helybeli takarékpénztárnál volt elhelyezve.

3. **A Bunzlau, Leitmeritz, Saaz és Gitschin kerületi és a Brandeis és Melnik járási kölcsönös tűzkár biztosító egyesület, Wartenbergben**, megerősítését 1856 oct. 23-káról nyerte. 1864-ben 1012 községben 9442, 1865-ben 9920, 1866-ban 10,120 tagja volt, s biztosított összege e három évben egy millióval szaporodott. 1866-ban biztosított értéke $9\frac{3}{4}$ millió, bevétele 90,078 frt, kiadása 68,704 frt.

4. **Az Erlau-Wilsdorfi tűzbiztosító egyesület** 1856 sept. 16-án lett megerősítve. Ingóságokra is dolgozik. 1864-ben 387 községben 11,306 tagja, 41,683 frt bevétele volt; 1865-ben bevétele 44,284 frt, 1866-ban bevétele 38,146 frt, kiadása 52 kárra 24,721 frt, kezelési költsége 1900 frt, maradványa 11,525 frt.

5. **A cs. k. engedélyezett Aussig-Tetschni folyóni biztosító egyesület**, 1858-ból. Prága és Hamburg között, a Moldau, Elbe, Spree s más mellék folyókon biztosítja a szén, gyümölcs és gabonát szállító hajókat villám, tűz és sülyedés ellen. 1864-ben 75 tagot számlált, s az egyesület vagyona 52,693 frtot tett. 1864—66-ban évenként 10—11,000 frtot vett be, azonban a víz csekély állása, s a porosz háború következtében 1866-ban 40,787 frtra olvadt vagyonnal zárt.

6. **A Marschendorfi kölcsönös biztosító egyesületnek**, mint ifjú társaságnak, 1866-ban 750 tagja, s mintegy 800 ezer biztosított értéke volt. Rendes befizetésül 5, 10, 15 krt vett, a tárgyak szerint.

A reichenbergi iparkamara területén tul, kiemelkedettebbek a következők:

7. **Az égeri szent Florián egyesület**, (Der Brandschaden-Versicherungs-Verein St. Florián, zu Eger), mely 1867 jul. alakult. Működési körét egy év alatt az égeri kerületen kívül a saazi kerület 8, s a pilseni kerület 9 járására is kiterjesztette. Az 1867-ik évi zárlatkor, tehát félév alatt már 17 millió érték volt nála biztosítva. Azonban 1868-ki üzlete rosszul ütött ki, mire legyen elég felemlíteni, hogy a zsendelyfedélre, mit a társaságok 60 krral elvesznek, 80 krt kellett, hogy kiirjon. Elnöke Tachezy, gyógyszerész.

8. **A Karlsbadi**, (Karlsbader Brandschaden-Verein) melyet a karlsbadi főnökség alapított 1866-ban; 1867-ben 67 községből 842 tagot számlált, kik 839,000 frt értéket biztosítottak. Mult évi kimutatása szerint, azon évi minden költsége 30 frt vala.

9. **A Lissai Rohan-féle**, mely 1869 elején alakult, Rohan Benjámín herceg elnöksége, s Jerusalem, kereskedő igazgatása mellett. Mindjárt első évében egyszersmind jégre is dolgozott; 60 kárt fizetett ki, s 20% díjt osztott vissza.

---

b) Tartományi kölcsönösök.

Szerkezete.

A tartományi kölcsönösöket Anglia, Franciaország nem ismeri. A németországi Feuer-societät-ek, ezen állami tűztársaságok mintájára alakultak, maximal rendszeren, visszbiztosítás nélkül; de át nem plántálva a biztosítási kényszert.

A németországi tűztársaságok elsője 1718-ban keletkezett a brandenburgi nagyhercegségre, s ma Poroszország mintegy 30-t, s mondhatni minden kis állam bir egy ilyet, mit állami hivatalnokok, kerületi és községi előljárók kezelnek, a díjt is azok hajtván fel. Ezek lehetnek az osztrák kölcsönösök mintái.

Az első lökést azon korszak hozta meg, mely az I. Napoleoni hadjáratok alatt Felső-Ausztria egyrészét és Salzburgot Ausztriától Bajorországhoz szakasztotta volt: így alakult 1811-ben a bajor kormányzat alatt a felső-ausztriai és salzburgi, míg a többi 1825—30 között keletkezett. S ma már, a hét egylet Bécs, Gratz, Linz, Insbruck Salzburg, Prága, Brünnbeni székhelyekkel, az osztrák örökös tartományokat maga között mintegy felosztotta.

Ez egyletek eredeti célja levén az adó-alapot, az épületeket védeni, s az adózókat adóképeségben megtartani: azok vezetését, kezeltetését a tartományi hatóság kezdte gondozni, nagy része ma is ott áll; sőt a tartományi gyűlések nemcsak alapszabályaik revisiojába elegendnek, de odáig mennek, hogy a felső-ausztriai és tirolit 1868-ban az országos intézmények sorába emelék; és mindeniknek meg volt az a kiváltsága, hogy postabért, 1863-ig a kötvény-, s 1867-ig dijnnyugta-bélyeget épen nem fizettek, míg bélyegilletékek most is mérsékeltebb; s meg van ma is azon ki-

váltságuk, hogy adót nem fizetnek, s hogy a biztosításokat, biztosítási díjakat a kerületi hivatalok, polgármesterek és adószedő közegek veszik fel, hajtják be, még pedig a díjt, ha szép úton nem lehet, zálogolás, árverezés útján.

Ezen kiváltságok s a morális támogatás mellett, fel kell még említenem azon anyagi támogatást, miszerint minden ily egyesület egy-egy takarékpénztárra támaszkodik, melyek hosszason, s kevés kivétellel máig, csak oly ingatlanokra kölcsönöztek, melyek az illető tartományi kölcsönösnel voltak vagy vannak biztosítva; miért e takarékpénztárok azon javadalomban részesültek, hogy ez egyesületek tartaléktökeiket kezelésük alá adták, még pedig igen olcsó kamattal, mi ismét az egyesületek részére hátrányos.

Ez egyesületek tagjai száma, a mily arányban terhelé a nép kölcsönnel vagyonát, azon arányban nevedett. Azonban, a mint a részvényes társaságok sűrűbben kezdtek keletkezni, s a díjak lenyomattak: a csatlakozási kedv csökkenni kezdett, több társaság visszafelé indult. Hogy a bajon segítsenek, a hatvanas években több egyesület az ingóságok, s a jég-biztosítást is üzlet-körébe vonta.

Élükön több helyt országos választmány áll, a tagok minden közgyűlése, számoltathatása nélkül; s mennyiben mintegy hivatalosan kezeltetnek, a burocratismus segítsége, de egyszersmind veszedelme is, ez egyesületeknek.

A tagok belépése határozatlan időben és időre történik. Mindenki be és kiléphet tetszése szerint, ha pl. kilépni óhajtatását az előjáróságnál a kitűzött időben bejelenti; de azért az évközben kilépő azon évre a kötelezettség alól fel nem oldatik. A díjakat, a prágai és brünni kivételével, maig is mindenik utólagosan rójja ki, a károk és kezelési költség arányában; s azt a polgármesterek 2% jutalékért hajtják fel. Hogy azonban éven át magokat fedezhessék, az egyesületek mindenike időfolytán akkora díjtartalékot, mint ők nevezik, előlegezési alapot gyűjtött, hogy az egy év kárait és költségeit fedezni szokta; ha nem fedezné, az illető takarékpénztárok előlegezik.

Kezdetben minden biztosított tárgy, ugyanazon díjkirovásban részesült. E primitív fogalom tulélvén magát, most csaknem mindenik az épületek fedele, anyaga, fekvése, s a benne folytatott üzlet neme szerint, osztályzatokat állított fel; a bejelentett épületek osztályértéket kapnak, s a díjkirovás nem az eredeti biztosított érték, hanem osztályértékének 100 frtja után történik, vagyis a szalmafedelek kétszeresített értékben jönnek díjazás alá. Vannak egyesületek, melyek négy, van mely 10 ily díjosztályt állított

Szerkezetök vázlatával készen levén, tartózkodunk bírálat alá vonni. A kölcsönösség eszméje humanitását tagadni nem lehet, nem szabad; de azt

sajnosan kell tapasztalnunk, hogy a gyakorlati élet, ha még a burocratikusság is hozzájárul, éppen a legszebb eszméket nem bírja testettni. A szabad ipar és szabad kereskedés divatos jelszavává válván, hogy ez egyesületek, vidéki határait, gyámolító privilegiumaik által hosszasan védve nem lehetnek, az világos. Mint látni fogjuk, ez egyesületek nagy része minden kiváltságosságára, a hazafiai provincialis érdekek támogatása mellett is, éppen azt nem érte el, hogy a részvényes társaságoknál olcsóbbak legyenek: mert ismeretes tény, hogy pl. a bécsi kölcsönös Bécsben 120 krt vesz 1000 frtjért, míg a részvényesek 66 krral megelégesznek. Hozzájárulván a slendrian kezelés, nem csoda, ha egy része culminált, más része nehezen tartja egyensúlyba magát, s mindnyájan új üzletágak felvételére, szabályváltoztatásra gondolnak, hogy a részvényesekkel a versenyt kitarthassák.

Azonban az időtöli elmaradásukat magok az egyesületek is eléggé érzik. Hogy reformokat hozzanak be, 1865 oct. 1-én Bécsbe gyűltek s tanácskoztak, és ennek lett következése azon mozgalom, mely az egyesületek újra szervezése körül mutatkozik. E gyűlés elismerte az osztályozás szükségességét, hangsúlyozták, hogy nekik is ügyvéteket kellene állitniok; de nem látjuk megemlítve, hogy a visszbiztosítás szükségessége érzetének adtak volna kifejezést, mint ezt a németországi tűztársaságok vezetői, 1868-ban tartott értekezletökben hangoztatták. Pedig e nélkül, a nagyobb biztosításoknál Damocles-kardja alatt ülnek; míg ha alapszabályaikat úgy szerkesztenék, hogy vízbiztosítást vehetnének, a biztosítás ügy terjesztő tényezőivé válnának; míg így az osztrák biztosítás hitelét ha nem rontják, de nem is emelik.

1) Az Alsó-ausztriai kölcsönös, Bécsben.

Czége: K. k. priv. Wechselseitige Brandschaden-Versicherungs-Anstalt in Wien.

Székhelye Bécs. 1825-ben keletkezett.

Bár neve nem jelzi hogy tartományi kölcsönös volna, mindazáltal szerkezete, mennyiben a bécsi takarékpénztárra, s a községi előljárókra támaszkodik, a tartományiak közé sorozza.

Csak tűzágra dolgozik, abban is egyelőre csak ingatlanokra; azonban 1859-ben engedélyt kért, hogy ingatlanokra is dolgozhassék, s azt 1866 óta életbe is léptette. Ugy látszik, csak Alsó-Ausztriára volt tervezve, de már ma Magyarország Ausztriával határos megyéiben s Gallicziában is szer-

vezte magát. 1860 szeptember 30-áról új alapszabályokat erősítettet magának; most ezt is revidiálni akarja.

Dijait a károk szerint, utólagosan az év végével röjja ki, azért a kárt azonnal, azaz mihelyt az épület helyreállított, fizeti és fizetheti, minthogy idő folytán 672,994 frt előlegezési tőkét gyűjtött, mi egy évi költségét rendszeresen fedezi.

Tagjai száma 55,000 körül, biztosított értéke, mely az utolsó években 4—5 millióval szaporodik, 90 millió körül jár. Igazgatási költsége a hatvanas évek elején 31—35,000 frt körül változott, mi a bevétellel szemben 5—7%-t tett; azonban 1863 jan. 1-ről díjfizetési nyugtái, 1867 decz. 1-től kötvényei is bélyeg alá vonatván: 1868-ki igazgatási költsége már 53,000, 1869-ki 61,000 frtra rugott, bár provisioba csak 2%-t, adóba pedig semmit sem fizet. Nehány év előtt kiróvási összege 4—500,000 frt, most 5—600,000 frt közt áll, s a díj, mi 100 frt osztályérték után 1868-ban 93, 1869-ben 82 krra ütött ki; de jobb évek reményében, csakis 80 krt rótt ki.

1869-ki üzlete némi javulást mutat, mennyiben tagjai száma, a kilépetteket leszámítva, 2143-al, a biztosított érték 5 millióval szaporodott. Kára 477,856 frtot, igazgatási költsége 61,515 frtot vett igénybe, s így 559,372 frt jött kiróváásra, mi 66.127,925 ft osztályértékű biztosítás után lévén kirovandó, 100 frtra 82 kr esett. Előlegezési tőkéjét 25,277 frtal szaporitá.

Élén egy főigazgató, egy administrator, egy iroda-, egy pénztár-, s egy számadás-igazgató, 5 igazgatósági tag áll, kiket a tagok választanak, de nem közgyűlésen, hanem a főigazgató a kijelelt névsorát az irodában, a polgármestereknél és képviselőségeknél letéteti, s felhijja azon tagokat, kik 2000 frt, vagy ennyit meghaladó biztosítást tettek, hogy szavazataikat, pecsételve, a nevezett helyeken bizonyos időig tegyék le.

Az igazgatóságban 1869-ben több lemondás következtében új választás történt. Főigazgató Schmerling lovag helyett Helferstorfer Othmár apát lett; igazgatók pedig: gr. Breuner Ágost, dr. Fischer Károly, Grosz Vilmos, gr. Spiegel Kristóf és Jünemann Lajos.

Irodaigazgatója: Schreibers József.

2. A Belső-Ausztriai kölcsönös, Gratzban.

Czége: Innerösterreichische Wechselseitige Brandschaden-Versicherungs-Anstalt in Gratz.

Alapszabálya 1828 jul. 14-ről lett megerősítve, sajátlag Styria, Karinthia és Krain tartományokra nyílt meg, 1829-ben, Styria fővárosa, Gratzbani székhelylyel. Háta megett a gratzi takarékpénztár áll, s csak pár éve szűnt meg az, hogy azok, kik a gratzi takarékpénztárból kölcsönöztek, csakis itt biztosíthattak.

Belátva, hogy szerkezete túl élte magát, most a Krakkói kölcsönös mintájára készül szervezkedni; a visszbiztosítást már is behozta. Reformtörekvései közül megemlítendő, hogy 1869 sept. a tartományi gyűléstől azt kérte, hogy Karintiából és Krainból, mint az üzletre káros térről, húzódhassék vissza, s emeltessék országos intézetté.

Tagjai száma 1860-ban 71,511, 1866-ban 78,714, 1868-ban 78,854.

Biztosított értéke 1860-ban 61, 1866-ban 72 millió, 1868-ban ugyanannyi; kára évenként az utolsó években 3—400,000 frt közt; igazgatási költsége 1861-ben csak 26,000 ft, 1866-ban 46,000 ft, 1868-ban 43,776 ft; a kirótt díj ez időben 32—40 kr, 1869-ban 32 kr, a 72 millió biztosított értékből nevelt 105 mill. osztályérték 100 frtja után; jött pedig az 1. osztályban 8, a 2-ikban 16, a 3-ikban 32 kr, mi az év folytáni belépés szerint úgy osztályoztatott, hogy az egész évet töltöttek a 32 krt, a szeptembertől belépők a 8 krt fizették, — előlegezési tőkéje 1861-ben 495,925 frt, 1868-ban 578,530 frt.

Igazgatósága Grätzban van, de Klagenfurt és Laibachban, mint a csatolt tartományok fővárosaiban is van felügyelő bizottmánya.

---

3) A Felső-Ausztriai, Linzben.

Czége: Oberösterreichische Wechselseitige Brandschaden-Versicherungs-Anstalt, in Linz.

A legrégebb tartományi kölcsönösök egyike, mennyiben 1811-ben alakult. Alapszabályait a tartományi gyűlés 1863-ban revideálta.

Bár a legolcsóbban igazgatott egyletek közé tartozik, s bár a legmiveltebb földön, tiszta németekkel, tehetős lakossággal áll szemben, tagjai száma egyre apad: 1865-ben 67 ezer, 1866-ban 64 ezer, 1867 végén 59 ezer tagja volt, — s így a biztosított érték is 85 millióról 74 millióra

apadt le. Minek oka leginkább abban rejlik, hogy kára, mi 1861-ben 194,000 frt volt, évenként nevekede, 1866-ban 447,000-re emelkedett, s főleg a szalmás födelekre, mint károsokra, dijkiróvásait folyvást emelnie kellett.

Hogy ismét virágzásba hozzák, a tartományi gyűlés 1868. sept. 14-n országos intézményre emelte, s egyszersmind meghatározá, hogy az ingóságok biztosítását is felvegye. Azóta folytatott üzlete következő számokat mutat: 1868-ban tagjai száma 64,818, biztosított értéke 82 millió, kára 376,987 frt, igazgatási költsége 11,241 frt, — kirótt: az 1-ső oszt. 16, a 2-ikba 48, a 3-ikba 56, a 4-ikbe a) 80 krt, b) 1 frtat. — Előlegezési tőkéje 1867. végén 338,155 frt. — 1869-ben 275,438 frt kára volt, még pedig cserépfedélre 4925 frt, fafedélre 28,697, szalmafedélre 229,485 frt, — kirótt: az első osztályban 14 kr, a 2-ikban 44 kr, a 3-ikban 49 kr, a 4-ikben, hol azonban kára nem volt, a) 70, b) 90 krt.

Élén országos választmány áll.

4) A Tiroli kölcsönös, Innsbruckban.

Czége: Wechelseitige tirolische Brandschaden-Versicherungs-Anstalt, zu Innsbruck.

1825-ben keletkezett. Székhelye Innsbruck. Tirolra, Vorarlbergre és Lichtenstein herczegségre terjed.

Miként a többi, ez is csak az ingatlanok tüzbiztosítására indult. 1865-ben új alapszabályokat léptetett életbe, s ez alkalommal az épületek osztályozását megkezdette; s ma már a zsendely a kirótt egységet, a cserép felét, a szalma kétszeresét fizeti; 1868-ban a tartománygyűlés országos intézményre emelte, s egyszersmind az ingóságok biztosítása behozatalát is elrendelte.

Országos választmány vezetése alatt áll. A legolcsóbb egyletek közé tartozik, mennyiben a hatvanos években 16—46 kr között szokott kiróni, — s kisebb egylet lévén, igazgatási költsége 4—9000 frt közt változott. Mindamellet évek óta egy magaslaton áll: biztosított értéke, mi 1861-ben 40 millió volt, 1864-ben 37 millióra szállott, s 1867-ben is csak 41 millióra emelkedett. Kára Tirol hegyes fekvése s a nép romlatlansága következtében ez években 54—181,000 közt járt; nem csoda tehát, hogy Tirol a részvényes társaságokra nézve mintegy nem létezőnek tekintetik.

Előlegezési tőkéje 1867 végén 213,956 frt.

5) A Salzburgi kölcsönös, Salzburgban.

Czége: Salzburger Wechselseitige Assecuranz-Anstalt, in Salzburg.
Székhelye Salzburg; 1811-ben alakult.

A tartomány kicsinységéhez járulván az, hogy falvak erdős havasok közt fekszenek, s lakosai a biztosítás szükségességét maig sem érzik: üzlete nem nagy, de gyarapadóban van. 1861-ben 13 millió biztosított értéke volt, 1866-ban 17 $\frac{1}{2}$ millió, — díjtartaléka 1861-ben 50,846 frt, 1866-n 80,880 frt, — kára 1861-ben 22,798 frt, 1866-ban 58,150 frt, — igazgatási költsége a kár arányában több vagy kevesebb, úgy, hogy az 1862-ki 5888 frt kára mellett csak 1716 frt költséget számított, s legtöbb ilyenmű költsége csak 4000 frt volt. Ki lehet mondanunk, hogy minden tartományi kölcsönös közt a legolcsóbb, mennyiben 100 frt után 1862—66 közt 20. 15. 20. 54. 36 krt rött ki.

Mindamellett be kellett látniok, hogy ekkora üzlet mellett, a tagok előbbutóbb nagy károsodásnak nézhetnek elébe, annyival is inkább, hogy épen a nagyobb biztosítók megkezdették a kilépést. Az országos választmány hogy reformokat hozhasson be, főleg hogy a kockázatok osztályozását s az ingóság biztosítást is behozhassa, a tartományi gyűléshez fordult, s az 1869. oct. 23-án beleegyezését adta.

1868-ban biztosított értéke 18.563,057 frt volt, mire 63,589 frt kár, s 2090 igazgatási költség esett; mi 36 kr kiróvást vont maga után.

---

6) A Csehországi kölcsönös, Prágában.

Czége: Böhmische Wechselseitige Brandschaden-Versicherungs-Anstalt.
1827-ben keletkezett. Székhelye Prága.

Kezdetben csak épületekre indult; 1864. máj. 15-étől ingóságokra, 1865-től jégre is dolgozik. Ez egylet, melynek hosszason jól ment, idővel oly igazgatóság kezébe jutott, mely közgyűlést 1856 óta nem tartott; az igazgatási és kárköltséggel pazarul bánt, a hivatalnokok nyugdíj alapját 1863-tól négy év alatt 80,000 frtra rugtatá: mig ellenben a díjtartalékat, mi 1861-ben 449,178 frt volt, 1866-ban 67,483 frtig verte le, s 172,000 frt deficitjét akarta kiróni. E kezelés, igen természetesen, a tagok elnézésének véget vetett, közgyűlést és számadást követeltek. Így következett be, 11 évi szünetelés után, az 1867. máj. 6-ki közgyűlés, mely az addigi főigazgatót Zeidler apátot, s az irodaigazgatót dr. Fischert elmozdította; a vezetést újra szervezte; s a választmányt a nemzeti mozgalom vezéreivel,

egy Rieger, Klaudy és Palaczkyval töltötte be. Hogy ezen fellépés idejekorán történt, már az 1867-ik év megmutatta: csak az épület biztosításnál a biztosított érték 62 millióról 76-ra emelkedett; míg 1866-ban 439,261 frtat, már 1867-ben csak 384,606 frtat rótt ki; míg azon évben a kár 463,313 frt, 1867-ben csak 274,552 frt lett, mi ily arányban ment mind az ingóság, mind a jégbiztosítási ágban; s így nem csak kárait kevesebbel fedezte, sőt 172,000 frt deficitjét egyszerre 24,000 frtra apasztotta.

1868-ban, miként Felső-Ausztriában és Tirolban, itt is indítványba hozatott, hogy országos intézetté emeljék: de nem ment keresztül.

Élén, mint főigazgató herczeg Lobkovicz Gy., mint igazgatók: Rieger, Klaudy, Palaczky, Brauer, Prachensky, Schary, Czerny, Turek, Kunz állanak s egy iroda igazgató vezeti.

7. A Morvaországi kölcsönös, Brünnben.

Czége: k. k. priv. Wechselseitige Brandschaden-Versicherungs-Anstalt für Mähren und Schlesien, in Brünn.

1828-ban alakult, a Morva főváros, Brünnbeni székhelyvel, Slezsiára is kihatólag.

Mint minden tartományi kölcsönös, sokáig csak épületek tűzbiztosítására dolgozott; 1869-ben az ingatlanokra, 1870-ben jégbiztosításra is kiterjedt.

A hatvanos évek kezdetén 38,000 tagja, 19 millió biztosított értéke volt, ezt 1866-ig megkészserezte; azonban nem kevés meglepetésére kárösszegét csak nem megháromszorozta, s évi kirovása az akkori 50 krról 74 krrig emelkedett, miután 35 millió értékre 327,468 frt kára, s 34,343 frt igazgatósági költsége lett.

Oka nem fektült távol, mert ismeretes tény, hogy Morvaország falusi biztosításai, főleg a közepén elterülő lapály, az ugynevezett Hannah, a társaságok előtt csatatéri nevezetességre tett szert, mint a hol már sok biztosítási pénz elveszett. Azonban a kisegítő gondolat is megjött, látva az egylet, hogy a lapályokon a posztó- és czukor-, a hegyes vidékeken a lenfonal-, Slezsiában a gyapotfonó és szövő-gyárokban egy sereg jó tárgy parlagon hever az egyletre nézve: alapszabály-változtatásra gondolt, behozta az ingatlanok biztosítását, díjait előre kezdte szedni, s a viszbiztosíthatásra útát nyitott, — s ezt úgy oldotta meg, hogy fizet a Securitásnak évenként

30,000 frtat, s az neki minden 8000 frton felül eső kárát, legyen az egy tárgy, vagy helység-égés, fizeti, — igazgatóságot és választmányt alkotott, az elsőt 10, illetőleg az igazgatóval, adminisztrátorral 12, az utolsót 24 tagból, kiknek mindkét testületnél az igazgató az elnöke, — mi inpracticusnak fog bebizonyulni.

1869-ki üzlete következőt mutat. A csatlakozás 4 millió biztosított érték arányában nevedett; az év végén 71,107 tagja volt, kik 137,279 épületet s erre 42.477,827 ft biztosított értéket adtak fel. Kára 1612 épületre 306,251 frt, igazgatási és viszbiztosítási költsége 64,579 frt, — mire a biztosított értéket 64 millióra osztályozottan, 100 frtjából 60 krt rótt ki, mi 398,999 frtat hoz be.

Az ezen évben megnyitott ingóságbiztosításnál 4322 kötvényt állított ki, 6.782,359 frt bizt. értékre, — bevett reá 58,103 frtat, melylyel szemben összes kára 17,058 frt, melynek nagy részét a viszbiztosítás fedezte, kezelési költsége reá 5927 frt.

Tartaléktökéjét 34,196 frttal nevelvén, tesz 409,477 frtat.

Igazgatója dr Lachnis lovag, vezértitkára Konécsny Ágoston.

---

c) Osztrák birodalmi kölcsönösök.

Tájékozás.

A vidéki és tartományi kölcsönösök mellett, Ausztriának még egy néhány kölcsönöse van, melyeket, minthogy üzletök a birodalom mindkét felére kiterjeszhető, birodalmi melléknévvel illetünk.

Két alakban fejlettek ki. Az egyik rész, miként egy részvénytársaság, mindenkinek nyitva áll; míg a más rész zártkörűvé lett, pl. egyike csak cukor-, másika csak lenfonal- gyárosoknak biztosít. Azonban még az első kategoriajuak is találkoztak ott, hogy kedvöket találták abban, hogy specialis biztosítási tárgyra induljanak, mint indult a Concordia gyárokra, a Providentia terményekre, az Aetna áruraktárokra.

Valamint azt is megjegyzendőnek látom, hogy a mennyi van, mind az utolsó évtizedben keletkezett, — s hogy nagyobb része az osztrák tartományokban van elszorva.

---

aa) Általános kölcsönösök.

1. A Krakói kölcsönös.

Czége: Krakauer wechselseitige Feuer- und Hagel-Versicherungs-Gesellschaft in Krakau.

A krakói kölcsönös sajátlag Galiczia tartományi kölcsönöse; miután élén az ismert lengyel nagy hazafi, gr. Potocky Ádám áll, s a lengyel patriotismus karolta fel; nem országos, de nemzeti intézetnek nézetik. Szerkezetére nézve a megboldogult Erdélyi kölcsönöshez hasonlíthatjuk: magánosok vállalata országos nevek nimbusa alatt, mely az osztrák tartományokban is szerencsével dolgozik, de a Lajtat felénk még sem lépte át.— Már az, hogy Gallicziában, honnan a társaságok úgy tartozkodnak, fennállhat, maga is érdem.

Ifju társaság; 1860-ban keletkezett tüzre és jégre; az elsőt 1861-ben, a jeget 1864-ben kezdte; 1868-ki közgyűlése határozatánál fogva, 1869. decz. 1-jén az emberélet-biztosítást is megkezdette.

Alapítási tőke nélkül indult, első költségeit Kirchmaier bankár 10,000 frt, s mások 5000 frt kölcsöne fedezte, — most már tartaléktőkéje 600,500 frt.

Lassan, de biztosan fejtette üzletét. 1862-ben még csak 16,000 kötvénye volt, de már 1866-ban 32,000. A tűzágban 1861-ben 33%, 1863-ban 14%, 1866-ban 8%-t osztott vissza. Elejétől bevett 5 $\frac{3}{4}$ milliót, kárt fizetett majd 3 $\frac{3}{4}$ milliót, visszaosztott 571,768 frtat.

1869-ben tüzre 58,311 kötvényt állított ki, 194 millió értékre, miért 916,179 frtat vett be; s miután kára 453,016 frtra rugott, 20% osztalékot adhatott, bár csupán a rendes fizetések 71 ezer frt roppant összegre rugtak.

Elnöke: gr. Potocki Ádám; alelnöke: Gross Péter, lovag, s mellettek egy választmány.

Igazgatói: gr. Wodzicki Henrik és Biesiadecki László, lovag; vezérigazgató: Kieszkowszki Henrik, lovag; helyettese: Kandler Ede.

2. A Concordia, Reichenbergben.

Ujabb czége: Concordia, Reichenberg-Brüner Gegenseitige Versicherungs-Anstalt, in Reichenberg.

Alakítására a gyár-concordat elleni visszahatás adta a gondolatot. A csehországi gyárvilág egyik főfészke Reichenberg gyárosai kezdeményezték.

Előengedélyét 1867 aug. 23-áról nyerte; alakító közgyűlését oct. 13-án tartotta; működését 1868 máj 2-án kezdte.

Alapítási tőkéje egyelőre 600,000 ft, 600 db. 100 frtos részvényjegyekben, 10% befizetéssel, mit 5%-l fog kamatozni; s három év múlva kisorsolás utján a visszafizetés kezdetét veszi. Miután azonban csak 54,000 frt fizettetett be, s Brünn hasonló intézetet akarván állítani, egyesültek, és e részről is 20,000 frthoz jutott: mostani befizetett tőkéje 74,090 frt. Miből szervezésre csak 19,146 frtot költött el. Működését 1868-ban tűzre kezdte, 1870 tavaszán megnyitotta a jeget, 1870 jun. 19-ki közgyűlése az életosztály behozatalát is elrendelte.

Hogy a gyárosok a kívánt célt elérjék, a concordat tarifájából a gyárosoknak 12—15%-t engedett le. Alapítási tőkéje kevés lévén, nem osztja ugyan ki biztosításait teljesen, mint a Montan és Czukorgyár-egylet; de nagy tárgyaknál huszadrésznél többet nem szokott magának tartani: s hogy ez intézkedése mennyire sikerült, megpróbálta 1870 marc. 3-a, a midőn egyik alapítója Schmitt podmoklitz gyára leégvén, visszbiztosítói segítségével 329,155 frtot fizetett.

Első évi 8 hónapjában már 4 képviselőseget, 611 ügynököt mutatott fel, kik 12 millió biztosítási értéket s 63,629 frt dijt hoztak össze, mire csak 1028 kára volt. 1869-ben 11,173 kötvényt állított, 28½ milliót biztosított, s érte 127,356 dijt vett be, s így a mult évi 39,659 ft áthozott dijjal, díjbevétele 167,007 ft volt. Kiadott ellenben: visszbiztosításokra 115,592 frtot, károkra sajátjából 16,719 frtot, igazgatósági költségre 26,954 frtot; dijtartalékba tett 7503 frtot. Nyeremény-tartaléka lett 4446 frt. Tavaly biztosítói közt 578 frt osztott vissza, az idén, főleg a Schmitt-féle kárért nem csak hogy nem osztott, de dijtartalékát se rendezte a mult évi arányában.

Igazgatósága 1869 máj. 23-ától, midőn egyszersmind brünnivé is lett, 10 rendes s 8 pót-igazgatási tanácsosból áll, kikből 4 rendes és 2 póttagnak morvaországinak kell lenni, kik Brünnben aligazgatóságot képeznek.

Elnöke: gr. Hartig Edmund; alelnök: dr. Uchatzi Ágoston; igazgató tanácsosok: dr. Polatzek V., Putzker L., Schöller G., Löw A., Altmann G., Finke K., Schmidt E., Tauber V.

Vezértitkára: Rosenkranz A.

---

3. A Providentia, Bécsben.

Czége: Providentia, Gesellschaft für landwirthschaftliche und Realitäten-Versicherungen, in Wien.

A megboldogult „Ceres“ népszerűbb kiadása, s egyszersmind a szintén elszerecséltenedett Prometheusra is emlékeztet; nem csak üzletkörével, de azért is, mert egyik kezdeményezője és volt igazgatója, Mylius, az említett két társaság alapítása és bajbahozása után, itt próbált még egyszer szerencsét.

1868 nov. 16-án lett engedélyezve, Ausztriára; mint alapszabálya mondá, tűz, állat, jég, dér és vízkár elleni biztosításra.

Alapítási tőkétül 300,000 frtot tűzött, minden egyes megindítandó üzletágra legalább 10,000 frt befizetéssel.

Üzletét az állatbiztosítással kezdte meg 1868 nov. 25-én. Erre decz. 28-án közgyűlést tartott, s a tűzág rögtön s a jég-ágnak tavasszali megkezdését határozta el.

A tűzág 1869 elején meg is kezdetett; azonban pár hónap múlva felmerült, hogy az 1 1/4 millió biztosított értékből az igazgató csak 30—40,000 frtot visszbiztosított, — hogy a jégidény beállt, s a megkívántató fedezet előteremtve nincs: a vezérletben meghasonlás állt elé, elnöke Helferstorfer apát, Fischer Ede, Grutsch Ferencz, Kammel Károly, Krenn Sándor, Walther Armin, Ieköszöntek; állását egyedül alelnök dr. Marinelli Ferencz és dr. Maschke Lajos két ügyvéd tartotta meg.

A beállt zavarra a lapok megtámadák, s a közönséget visszahuzódásra inték. A kormány szintén bevegült, az együletet igazgatótanácsa kiegészítésére szólította fel, mi azonban hosszason nem sikerült. A helyzet minden válságossága mellett, a jégüzletet bizományi alakban megkezdették; végre is megfontolva, hogy a tűz-, jég- és állatágban mintegy 10 milló biztosított értéket hoztak össze, s oct. 16-ig a tűzre 75, állatra 13, jégre 11 ezeret, összesen 137 ezeret vettek be, s csak 31,522 frt káruk van: oct 25-ére közgyűlést hirdettek, melyben nem csak az igazgatótanács lett kiegészítve, de egyszersmind ezek részéről 60,000 ft összehozva, mi által a társaság mind a függő kár-követelésekkel, mind a díjtartalék és jég-alappal rendbe jött, — nov. folytán Myliusnak felmondtak, igazgatását Heger Rudolf, volt brünni titkárukra bízák. Mely intézkedések a Providentiát ismét azon helyzetbe hozták, hogy lételet biztosítottnak lehet tekintenünk.

Erre 1869-ki üzletét következőkben jelenték:

A tűzágban kötvénye 12,327, biztosított értéke 10.663,042 ft, díjbevétele 146,821 ft, — az állatágban kötvénye 1210, bizt. értéke 589,328 ft, díjbevétele 17,602 ft, — a jégágban kötvénye 1351, bizt. értéke 877,799 ft, díjbevétele 11,785 ft, összes díjbevétele tehát 176,208 ft; kiadott ellenben: viszbiztosításra 12,953 fto, törlésre 11,796 fto, kárra: 47 tűzkárra 11,872 fto, kártartalékra 14,415 fto, 106 állatkárra 8680 fto, 38 jégkárra 7729 ft, — díjtartalékot félre tett tűzre 40,855 fto, állatra 8582, összesen 49,457 fto. Szervezési és igazgatási költsége 53,689 ft. És így nyeresége 906 ft.

Kormányzati személyzete: Elnök: br. Wangenheim Vilmos, alelnök: gr. Triangi Antal, igazgatótanácsosok: b. Airoidi Jeromos, gr. Cigala Fulgosi L. F., Leitner Herman, dr. Marinelli Ferencz, Scheuch C. W., vezérigazg.: Heger Rudolf.

---

4. Az Aetna, Bécsben.

Cége: Oesterreichische Mobiliar - Versicherungs - Bank, Aetna, in Wien.

A tükörüveg biztosító vezérférfiai alapíták, csupa ingósággra. A két társaság szállásban s igazgatási személyzetben és költségben osztozóvá lett.

Engedélyért 1869 apr. 10-én folyamodtak, s azt az előmunkálatokra jun. 23-áról, alapszabályaikra aug. 30-ról nyerték.

Alapítási tőkéje 100,000 ft, miből 50,000 ft lett kibocsátva és befizetve.

Üzletét 1869 sept. 1-én kezdte el, s azon évben 3½ millió értéket, 11,491 ft díjt kapott. Üzletével Bajorországba is bement, hol 50,000 ft biztosítékot kellett letennie. A természetény biztosítást szintén kezdi, valamint czélba vette, hogy eredeti czéljától eltérve, épületbiztosításra is kiterjeszkedjék.

Elnöke: b. Wening-Ingenheim; alelnökök: b. Haan, udv. tanácsos, b. Korn-Weidenheim Károly; igazgató tanácsosok: Maurer H. lovag, Förster H. lovag, Dürfeld G. lovag, dr. Brunnstein József, Hoppe Tivadar, Wang Miklós, Knoll S.; igazgató: Retzbach György József, a Tükörüveg bizt. igazgatója.

---

5. Elemi-kár biztosító, Bécsben.

Czége: Elementarschäden-Versicherungs-Gesellschaft, in Wien.

Most alakult bécsi kölcsönös, mely az elemi károokra, kiválóan tűz- és jégre kíván dolgozni.

1870 elején projectáltatott, májusban kérvényezték.

Biztosítéki tőkéje 300,000 frt, 50% befizetéssel, melyből kétharmad a tűz, egyharmad a jég osztálynak szolgál alapul.

Üzletét a tűzággal, engedélyét júliusban megkapván, eddig megkezdette.

Elnöke: gr. Wickenburg Máté; alelnök: b. Raule Th. és Sothen J. C.; igazgató tanácsosok: gr. Bubna, b. Pereira-Arnstein, b. Liebenberg, Schüller bankár, Rechnitz Náthán, dr. Wichhoff, b. Brentano és Ehrenzweig.

Vezérttkára: Reach.

---

bb) Zártkörű kölcsönösök.

6. A czukorgyárosok egylete, Prágában.

Czége: Assecuranz-Verein österreichischer Zucker-Fabrikanten, in Prag.

Az egylet a Magdeburgi társaság által szervezett németországi czukorgyár-egylet mintájára, 1861-ben szintén általa szerveztetett Prágában; s működését azon év aug. 29-én kezdte meg.

Czélja és köre: az osztrák államban a czukorgyárosok vagyonát bizonyos díjfizetés és kötelezettség mellett tűz- és kirobbanás ellen biztosítani; kimondván alapszabályaiban, hogy czélja káreset alkalmával loyálisnak lenni, s a biztosítási díjakat a legkisebb mértékre visszavezetni. Más szavakkal, összeálltak, hogy a czukorgyárok díját, mi akkor $7\frac{1}{2}\%$ volt lenyomják, s miután $4\frac{1}{2}\%$ -re le is nyomták, czéljuk egy részét elérettnék tekinthetik.

Feltételei: az egylet tagjai tiz évre lépnek be, kötvényt kapnak, díjt fizetnek, e mellett díj-váltókat állítanak ki, s e kötelezettség alól csak a vállalat felhagyása menti fel. Azon esetre elővigyázólag, hogyha a befizetett díj a megtörtént kárt nem fedeznő, a felek díjaik négyszeres összegéig váltókat állítanak ki, melynek elsője lát után 14 nap, második egy, harmadika két, negyedike három hónapra fizetendő.

Az első csonka év négy haván át, csak is két biztosítása volt, kik egymással szemben egy-egy milliónál tovább álltak kockázatban. De lejárván az év, megjöttek rendre a gyárok; és ma a birodalom 170 gyártásra és finomításra dolgozó gyárából, melyek közül 88 Cseh-, 40 Morva-, 23 Magyarországon, 11 Szeziában, 4 Alsó-Ausztriában, 2 Gallicziában, 1 Stiriában fekszik, mintegy 130 az egyletbe lépett már.

Az alapszabályok az igazgatóságot felhatalmazták viszbiztosításokat kötni, s a biztosított tárgyakat egészben vagy részben kiadni. Vagyis e pontot a szervező Magdeburgi úgy formulázta és úgy kívánta végrehajtani, hogy az egylet magának részt nem tartva, a kockázatokat más társaság viszbiztosítsa. Igen természetes tehát, hogy egyelőre a Magdeburgi vele igen szoros viszonyban állt; most azonban az Első magyar, Pesti biztosító, Donau, Magdeburgi, Generali, Riunione és Azienda közt oszlik meg úgy, hogy a tagok befizetik a díjt, az egylet kiosztja s megfizeti a díjt, s ha nyereséggel dolgoznak, az a társaságok és egylet közt két felé osztatik.

Mi üzletét illeti, ez egylet szerencséje tagadhatatlan. Az eredeti díjból tagjai ma már 50% rabatot kapnak, s mégis kezdettől fogva, nyolcz év alatt, a viszbiztosító társaságok 916,342 frt nyereséggel jöttek ki vele szemben, mi évenként 78³/₄% nyereségtálatgot mutat.

1868. sept. 1-től 69. sept. 1-ig tartó üzleti évében 20 új tag lépett be, biztosított értéke 21¹/₂ millióval, bevétele 8400 frttal szaporodott. Ez évben 2133 kötvényre 83.090,779 frt biztosított értékre 220,644 frtot vett be, — a mindössze 9 kárra 75,849 frtot fizetett, s így a tartalékoktól segítve, ez év 161,625 frt tiszta hasznot eredményezett. — Az egylet vagyona 132,223 frt.

Igazgatósága van, melynek tagjai 5 évenként választás alá jönnek.
Vezér-titkára: Fritsche Gyula.

---

7. A Montan, Bécsben.

Czége: Gegenseitiger Versicherungs-Verein österreichischer Montanwerke, Maschinen- und Metallfabriken, in Wien.

Célja a bányatulajdonosok, a gép-, érc-, porcellán-, üveg- és vegyészeti gyárok tulajdonosai gyárait, gyártmányait s épületeit Ausztriában és Magyarhonban tűz ellen biztosítani.

A bányatermék gyártók látván, hogy a czukorgyárosoknak sikerült, a 6⁰/₀ díjat magokra nézt szintén drágálván: előállíták e társaságot.

Engedélyét 1866. dec. 5-éről nyerte, működését 1867. febr. 16-án kezdette meg.

Ez egylet, miként a czukorgyárosoké felveszi ugyan a biztosításokat, de nem tartja meg, hanem a biztosító társaságok közt kiosztja, még pedig a Securitas, Pannonia, Első Magyar, Európa és Victoria között.

Fellépése meglehetősen sikerült, díjait a bányászati épületek és érczből dolgozó gyárokra 3—4⁰/₀-re nyomta le, s a vegyészeti gyáraknak is mérsékelt díjt képes már szabni. A kiosztásnál 14¹/₄⁰/₀ jutalékot, s a tisztanyereményből 32¹/₂⁰/₀-t kap vissza.

Üzlete folyvást gyarapszik. 1869-ben tagjai száma 118-ról 150-re, biztosított értéke 13 milliőről 19.725,659 frtra, díjbevétele 40 ezerről 68,202 frtra emelkedett. S e bevétel ellenében a mult évi 3640 frttal szemben 10,976 frt kárt fizetett, regije 6268 frt volt, vagy is a bevett díjjal szemben kára 16⁸/₁₀ regije 9¹/₁₀⁰/₀, s így a viszbiztosítók a díj 46⁹/₁₀⁰/₀-t, vagyis 32,659 frtat kaptak, míg a Montannak nyeremény fejében 27²/₁₀⁰/₀-a vagyis 7429 frt maradt.

E tisztanyereményt látva a Montan 100,000 frt díjtartalékra kíván vergödni, hogy egy részt maga is megtarthasson, e végre mult évi nyereményét a 16,716 frtat tartalékba hagyták.

Elnöke: Robert Florentin; alelnöke: Rosthorn Gusztáv; igazgatók: Ritter Valerian, Stamm Ferdinand, Dingler Henrik, b. Dickmann Eugen; vezértitkár: Fachini Román; jogtanácsosa Herzfeld Eugen. Magyarországi főügynöke: Koczó Pál mérnök, Pesten.

---

8. Lenfonal biztosító, Morva-Schönbergben.

Czége: Wechelseitiger Leinengarn-Versicherungs-Verein gegen Feuer- und Wasser-Schäden auf Bleichen, in M.-Schönberg.

A Montan- és czukorgyár-egylet harmadik és legifjabb testvére. Előengedélyét 1868. oct. 24-én nyerték; üzletét 1869. jan. 1-én nyitották meg.

Miután a lenfonalnak a fejerítésnél vizáltali elkárosulása ellen egy társaság se akart biztosítást vállalni: Morvaország és Slézia lenfonó gyárosai a bányatermék- és répaczukor-gyárosokat utánzólag, összcálltak, s Oberleitner és társai kölcsönös egylet alapíthatásáért folyamodtak.

Czélja a lenfonal-gyártmányokat víz és tűz, valamint kirobbanási veszély ellen biztosítani. Székhelyül Morva-Schönberget választották, mely az északi morva leniparnak olyszerü középpontja, mint a posztógyártásnak Brünn.

Üzletkört egyelőre Olmüztől Zuckmantelig és Wildenschwerttől Bie-litzig szabták meg. Díjazása $6-12^0_{00}$ között áll egy évre, de biztosítási tárgyai természeténél fogva, tárgyait rendszeren csak négy óra veszi, — a díj előleges befizetése, s káresetén, utólagosan ráfizetés kötelezettsége mellett.

Közgyűlésein minden 50 frt díjfizetés, egy szavazatot ad. A közgyűlés határozatképességére a díj $\frac{1}{5}$ -d részének képviselve kell lennie.

Mint az 1869-ki első évi zárszámadása mutatja: volt 161 tagja, kik összesen 64,995 schock fonalat biztosítottak, 3.303,217 frt értékben. Díj-bevétele volt 10,046 frt; kiadása: alapítási és igazgatási költségre 2524 frt, visszbiztosításra 409 frt, s e szerint nyeresége 7112 frt. Miután tehát a szokott négy hónapos biztosítási idényre 100 frt 8^1_4 krba került, az eddigi 3^0_{00} díjt 2^0_{00} -re szállították le, — s meghatározták, hogy a nyeresényt az első öt évben bántatlanul tartaléktőke alapítására fordítják.

Igazgatását egy 12 rendes és 4 póttagból álló igazgató-tanács viszi, s a tagok felének schönberginek kell lenni.

B) OSZTRÁK RÉSZVÉNYES TŰZBIZTOSÍTÓK.

a) Bécsi részvényesek.

1. Az osztrák Phönix, Bécsben.

Czége: „Versicherungs-Gesellschaft oesterreichischer Phönix,“ in Wien.

Az osztrák Phönix Bécsben székelő részvényes társaság, mely egyelőre csak tüzre indult; most szállitmány, jég, emberélet és tükör-üveg biztosítással is foglalkozik.

Keletkezése 1860-ra esik, a drezdai „Dresdner“ alapította, utat akarván ez által nyerni Ausztriába. Azonban részint a Phönix kezdetbeni igen olcsó díjai és az erre következett veszteség, részint a Dresdner megbomlott viszonyai miatt, 1862-ben bécsi nagy házaktól egy consortium hozatott össze, mely az anyatársaságtól hirt részvényeket visszavásárolta, s így a két társaság 1863 elején egymástól elvált. — 1866. nov. 3-áról új alapszabályt erősítettett magának.

Alaptőkéje 1863 óta 2 millió, 2000 darab 1000 fitos részvényre, melyből 30% azaz 600,000 frt van befizetve, mit 5%-al kamatoz.

Tüzüzletét 1860-ban, a szállitmányt és jeget 1864-ben, az életet és tükörüveget 1866-ban kezdette.

Kezdetben taktikája volt, gyorsan és minden áron nagy üzletet teremteni, miért is tulságosan lenyomott árakkal lépett föl, nagy fizetéses acquisitorokat tett utba, kiknek még azt is megengedte, hogy a még le nem járt biztosításokat egy, sőt másfél évi díj visszafizetéssel is megszerezzék. E gazdálkodás bizonyos bukás elé vezette volna a társaságot: de jókor felismerte helyzetét, mint említők a drezdai társaságtól elvált, Schmid helyébe Heim, mostani elismert tehetségű igazgatóját tette, ki a megbomlott társaságot újra szervezte, s nevéhez méltólag, mint egy Phönix hamvaiból új életre kelt.

Hogy üzletét egészségessé tegye, főczéljául tűzte ki, hogy a díjakat felemelje, s nagy illetőleg jobb tárgyakhoz jusson. A jobb tárgyak bevitték a gyár-concordátba, s hogy a díjfelemelés körül mennyi ügyességet fejtett ki, mutatja az, hogy a mint szabatosan összeállított üzletjelentéseiben hangsúlyozza, díjátlagát, mi 1853-ban $4\frac{1}{2}$, 1864-ben $5\frac{0}{00}$ volt s mellette mégis $84\frac{0}{0}$ kára lett, 1865-ben $5\frac{1}{2}$, 1868- és 69-ben $6\frac{0}{00}$ -nél feljebb emelte.

Mi mostani üzletét illeti, az első évi $1\frac{1}{2}$ milliót meghaladó bevételől hosszason, s mint jelzém, tervszerüleg nem emelkedett; mert meg volt a nagy bevétel, de nagy része viszbiztosításra, kárra s a $18\frac{1}{2}\%$ provisióval együtt számított regiere ment, úgy hogy a részvényesek a biztosított 5% -n túl édes keveset kaptak. — Azonban utolsó két évi üzlete már biztos számokat mutat. Ugyan is, míg 1868-ban 116,532 kötvényre 389 millió értéket biztosított, 2,381,020 frtot vett be, — s 5772 kárért 1.649,434 frtot fizetett és az 5% feljül $11\frac{2}{3}\%$ vagyis 50 frt osztalékot adott: addig 1869-ben 120,348 kötvényre 445 millió 856,846 frt biztosított értéket, s 6.03% díj-átlaggal 2 millió 688,994 frt díjbevételt csinált, melyhez ha mult évi díj-áthozatalát hozzáadjuk, összes díjbevétele 4.272,163 frtra rugott, — mig ezzel szemben 6099 kárra, leszámítva a viszbiztosítottól visszavárt 626,713 frtat, 1.457,595 frtot fizetett vagy tartott vissza, igazgatásra 438,452 frtot költött, díjtartalékra 1.617,607 frtot hagyott fenn, — s így ez évben is a kamatot is beleszámítva részvényenként 10% -t vagyis 30 frtot adhatott.

Igazgatósági személyzete: elnöke gr. Salm Reifferscheid; alelnöke: Mallmann József, lovag; igazgatósági tanácsosok: b. Herring E. J., Hüffel F., Klein F., b. Liebig J., Seebe O., b. Suttner K., b. Gundacher Károly; igazgató: Heim Keresztély.

2. A Donau, Bécsben.

Czége: Österr. Versicherungs-Gesellschaft Donau, in Wien.

Mint fennebb láttuk, az „Első osztrák biztosító társaságot“ a slendrián oda sodorta, hogy 1867. jul. 24-ki közgyűlésében kimondta, hogy üzletét a keletkező „Donau“ biztosító társaságnak fogja átadni.

Az „Első osztrák“ nagyobb részvényesei, s hitelezője a Magdeburgi tüzbiztosító, hogy a társaságot és saját érdekeiket megmenthessék: új névről, új részvényalapról gondoskodtak; új társaság felállíthatásáért kérvényeztek; s 1867. aug. 2-áról meghozta a bécsi hivatalos lap, hogy a „Donau“ engedélyezve van.

Társasági tőkéjét két millióra tevék, még pedig a Magdeburgi visszabiztosító társaság mintájára, teljes befizetésű részvényeken; miből egyelőre csak 1 milliót bocsátottak ki, 5000 darab 200 frtos részvényben, — melynek nagy részét a Magdeburgi tüztársaság aláírván, a társaság azonnal megalakult, 1867. sept. 1-én az „Első Osztrák“ üzletét átvehette. 1868. jan. 23-án, miután magát a magyar peres ügyekre nézt a pesti váltó-törvényszék alá vetette, megkapta az engedélyt, hogy hozzánk is bejöhessen.

E szerint a Donau, mint az „Első Osztrák“ társaságnak utódja, s mint a magdeburgi négy, tűz, jég, élet és viszbiztosító-társaság főigazgatója, a nagynevű Knoblauch Frigyes gondolata, a magdeburgi társaságokkal oly szoros viszonyba jött, hogy még az igazgató tanácsot is a volt Első Osztrák jobb neveiből, annak vezető titkárából, Pesta Antalból, (+ 1869. márt. 25.) s Knoblauch főigazgatón kívül, a magdeburgi jég- és tűzbiztosító társaságok igazgatóiból, s így hat bécsi s három magdeburgiból, állították össze; e mellett, igazgatónak Colditz Károlyt, az „Első Osztrák“ altitkárát nevezték, aligazgatónak pedig Oertelt tették Magdeburgból.

Elődétől négy biztosítási ágot vett át, a tűz, szállítmány, jég és emberéletet, s mondhatni oly jó erőben, hogy még utolsó évében díjtartaléka és évi bevétele $4\frac{1}{4}$ millió forgalmat mutatott. Üzletben nem volt hiány, csak az idővel haladni tudó vezérkezekre volt szüksége.

Már a részvények teljes befizetése s papirainak tözsdére vitele, mint nálunk új, Németországon is legelőbb a Magdeburgi viszbiztosító alapításánál érvényesített reformgondolat, meglehetősen hatást gyakorolt; s hozzájárult, hogy Knoblauch a tűz-statistica becstét ismervén, 24 inspectort indított utra, s Ausztriát a szélrózsa minden irányában felvételé, az „Első osztrák“ levéltárát szintén leporoztatá: szervező talentumával mintegy megmutatta az utat, melyen Magdeburgot a biztosítási székhelyek egyik legsolidabbjává emelte.

Új vezérigazgatója helyzetét a várakozásnak megfelelőleg fogta fel: ha jelezni akarják, hogy a biztosítás gyors kezelésénél az idő pénz, Colditzot említik, ki asztalától főnökeihez távirda útján közlekedik; s ha a biztosítás körül szükséges, de nem alkalmazott nyilvántartás jóvoltát vitatják, a Donaut hozzák fel, mint a mely a Magdeburgi mintájára, gyakori üzleti kimutatásokat hozott és hoz, mi által a közönség és tőzsde bizalmát mindjárt kezdetben megnyerte.

Azonban bármily elismeréssel legyünk is a nagyszerű kezdet iránt, bár mennyire kecsegtető volt is 1868-ki 16 hónapról szóló zárllata, mely az „Első osztrák“-tól átjött üzlet alapján, 862 millió biztosított értéket 2.870,206 ft díjbevétel, s csekély $3\frac{0}{100}$ díjátlaggal dolgozás mellett $14\frac{0}{100}$, vagyis 24 ft osztalékot mutatott: a börzét részvényei iránt magas lelkesülésre nem hangolhatta; s az „Első osztrák“ liquidálása költségességének folyvásti szaporodása, kétes homályt terjesztett körüle. S második, 1869-ik évi üzletzárlata e homályt, sajnos, de nem oszlatta el. Áthozott 537,936 frt díjtartaléka mellé, 564 millió biztosított értékre a három ágban bevett 1.933,956 frtot, kamatfélékben 91,002 frtot, összesen 2.562,896 frtot; kiadott ellenében: kárra 914,410 frtot, viszbiztosításra, törlésre, jutaléokra és költségekre 1.217,992 frtot, s bár díjtartaléokra csak 406,640 frtot tett félre,

és nyereségtartaléka 37,500 ft, e mellett az életosztály 28,127 frttal segítette: mégis csak 50,000 frtot, részvényenként 10 frtot hozhatott osztalékra, mit az igazgatóság a trieszti indóházi s drezdai égésnek, hol 105,000 frtot vesztek, s annak tulajdonit, hogy ez évi zárlata nem szól 16 hónapról, mint a tavalyi.

Kormányzati személyzete: elnök b. Henikstein Leopold; alelnök: lovag Wertheimstein Lipót; igazgató tanácsosok: Löwenthal József Mihálylovag, Figdor Gusztáv, Lipmann József, dr. Lichtenstern Lajos, Knoblauch Frigyes, Lange Th., Koch Frigyes; vezérigazgató: Colditz Károly; vezérigazgató helyettes: Oertel H.

3. Az Európa, Bécsben.

Czége: Európa, Actien-Gesellschaft für Versicherungen, in Wien.

Legujabb részvényes társaság, mely tűz, jég, szállítmány, emberélet és tükröveg biztosításra alakult, még pedig azon ötletből, hogy a felbomlani indult Ceres üzletét átvegye.

Engedélyét 1869 jun. 14-én kapták; alakulása augusztus 23-káról lett megerősítve.

Részvénytőkéje 2 millió, 10,000 db 200 frtos részvényre osztva, 40%, így 800,000 frt befizetéssel.

Projectalója Zwernemann, akkor a Haza bécsi titkára s a Ceres igazgatótanácsosa. Már azáltal is, hogy minden üzletágáról külön zárszámlát ígér, figyelmet gerjesztett; valamint azon intézkedés, hogy a revisorok nem csak az évi zárszámla megvizsgálására, hanem egyszersmind az üzlet felügyelésére s a pénzek elhelyezésének intézésére is hivatva vannak, s 20 részvény letévésével kezeskedő közege tétettek: mint jót ígéro ujtás mutatkozik.

Igazgatójává projectalója és szervezője tétetvén, üzletét sept. 1-én minden ágra megnyitotta, még pedig a „Ceres“ üzletének átvételével. Nov. folytán Magyarországra is megnyerte az engedélyt. S ma már mint nagyreményű fiatal társaság áll a versenytéren. Első zárszámláját ez év végén fogja hozni.

Igazgatását 12 tanácsos viszi, kikből kilencznek Bécsben kell lakni. Az első négy évben az alapítók igazgatják. Elnöke lett: Turn-Taxis Egon herczeg; alelnöke: Epstein Gusztáv lovag; igazgató tanácsosok; gr. Stockau Otto, b. Diller Lajos, b. Andrian-Werburg Nándor, Boschan Victor lovag, koromlai Schey István, Mayer Albert, Frankl Vilmos, Diedek Károly, Gerson Miksa, Suess Emil, bankárok és kereskedők; igazgatók: Zwernemann Henrik, a „Haza“ volt bécsi titkára, Reich Manó, a „Ceres“ volt igazgatója.

b) Trieszti társaságok.

4. Az Azienda, Triesztben.

Czége: K. k. priv. Azienda Assicuratrice.

Minden részvényes társaságaink Nestora, mely 50 éves jubilaumát készül megülni.

Mint a birodalom első részvényes társasága, alakult 1822 nov. 22-én; működése azonban csak 1824 jan. 1-én indult meg, egyelőre tűz- és szállítmányra, majd felvette a jég, 1853-ban az élet, 1869-ben a balesetek (Unfall) elleni biztosítást.

Részvénytőkéje kezdetben 1 millió pft. Letelvén a 20 év, melyre alakult, 1843-ban tovább fennállását kimondván, részvénytőkéjét 2 milliora emelte, 2000 db. 1000 ftos részvényre osztva, 30% befizetéssel, miről a lehető osztalék mellett 4% kamatot ígért. Életosztálya behozatalánál 4 millióra emelte, miből azonban csak 3383 db. van közkézen, 30% befizetéssel, mi 1.06,5845 oszt. é. ftot tenne; míg az intézet számlája szerint a befizetlen 700 ftos rész 2.368,100 frtot, a behuzott 617 részvény 617,000 frtot képvisel. Pénzerejének egy része trieszti és bécsi házakban fekszik, melyek közül a bécsit, a Graben legszebb házát, most vásárolta, némelyek szerint 800,000, mások szerint 1 millió frton. A nem teljes befizetésű részvénnel bíró társaságok közül, az Azienda egyedül az, melynek részvényei árfolyamát a bécsi tőzsde jegyzi.

Üzlete a legterjedelmesebbek közé tartozik, a mennyiben szállítmány ágára, mi iránt minden társaságaink felett előszeretettel bir, Poroszországban és Angliában régóta dolgozik, s a jelen év elején Oroszországban is felállította képviselőségét. A tűzágnak szintén megkísértette a merész terjeszkedést: hol mások tartozkodnak, mint Moldvába, Galicziába, 1862-en Bajor-, 1864-en Lengyelországba is bement; míg aztán Moldvából és Galicziából ismét vissza kellett huzódnia. Legszerencsésebb volt Bécsben, hol Weikersheim és társa jó nevű cég alatt, a reá nézt korán elhalt bécsi titkára Götsch, főleg a gyárbiztosítás terén oly hódításokat tett, hogy a hatvanas évek elején e tért majdnem dominálta, s a gyár-concordátnak igen szívesen látott, sok hozománnyal jövő tagja volt; honnan azonban néhány év előtt kilépett. S azóta a versenytársaságok s a szaklapok támadásainak állandó céltáblája, mit nagy részben elősegít az, hogy igazgatósága inkább német, míg Trieszt inkább olasz; valamint az is, hogy igazgatósága Trieszt hatóságával többször ösz-

sze tüzött. Hogy mennyi igényök van az illetőknek az Aziendát kiszemel-
ten félteni, nem vitatom; csak felemlitem, hogy e támadások: homályos zár-
számláit, szükön mért tartalékát, az igazgatóság és képviselői bőkezű köl-
tekezését szokták illetni; s mindezekből, hogy ugyszoljunk, csak annyit
látunk, hogy semmit se látunk, s az igazgatóság elosztatni a homályt, hogy
láthassunk, nem sok hajlamot mutat. Hogy valami fényesen nem áll, annyi
mindenesetre tiszta, már csak onnan is, hogy a részvényeseinek ígért 4%-n
felyül alig ad az újabb időben valami osztalékot, s részvényei árfolyama a
parin alól jár.

Üzletére nézve: mint 1867 végéről jelenté, elejétől fogva 45¹/₂
millió kárt térített meg; s ekkor: jótállási erejét, vagyis meglévőségeit és
évi várandóságát 13 millióra, most pár millióval kevesebbre teszik. Mult
1869-ki üzlete 200,000 ft tengereni veszítést emlit, mindazáltal 83,295 ft
nyereményt mutat, miből részvényeire 14¹/₂ frt osztalékot adott. Biztosított
értéke az év folytán volt 1551 millió, miből az év végén érvényben maradt
573.027,756 ft. Bevett 2.376,114 frtot, a bevételkép szereplő áthozati rész-
és tőke-jövedelemmel együtt 2.958,439 frtot; kiadott: károkra 2.732,007 frtot,
igazgatásra 143,136 frtot, nyert 83,295 frtot, miből levonva a levonandókat,
osztalékra jött 58,000 ft. Vagyonmérlege következő: activaja 7.268,686
ft, miből részvényekrei követelés 2.985,100 ft, pénz és vagyon 2.592,735 ft,
ügynököknéli künnlevőség nem kevesebb, mint 1.223,114 ft, dijkötelezvény
467,705 ft; szemben ezzel tartozik 4000 részvényeire 4 millióval, tartalékra,
félszázadi működés után csakis 172,179 fttal, dijtartalékra 1.207,095 fttal,
az életosztály dijtökéjére 1.806,115 fttal, mihez jön még a kiosztásra száni
nyeremény. Ha semmi se is tűnik fel, de annyi lehetlen, hogy fel ne tűnjék,
hogy dijtartaléka ügynökeinél van künn.

Igazgatósága: Gossleth F., Kohen Filep, Reyer A. P. és Vardacca
igazgatók; vezérttkára Vortmann György.

5. A Generali, Triesztben.

Czége: K. k. priv. Compagnia d' Assicurazioni Generali Austro-
Italiche.

Korára nézve második, de üzletnagyságára nézt első, minden tár-
saságaink között. A bécsi és trieszti részvényesek „általánosa.“ A mily
szerepet visz nálunk a Magyar Általános, azt vitte a trieszti Általános az egész
magyar-osztrák birodalomban, mi még nagyobb érdem, egy pár évtized-
del előtte.

A Generalit 12 trieszti, velencei és reggioi kereskedő s egy jogtudós kezdeményezte, 1831-ben. Innen van, hogy a társaság öt igazgatót állított be, s azok egyikét Velenczébe tette. Engedélyét 1833 jan. 23-áról nyerte.

Egyelőre tűz és szállitmányra indult, 1834-ben felvette az életágot, a jeget jóval később kezdte. Direct üzletköre az osztrák-magyar birodalman tul, főleg Olaszország, mig szállitmányra a legnagyobb német kikötőkben, s visszbiztosításra egész Párisig van képviselősége.

Részvénytökéje kezdetben 2 millió, mit 2000 db. 1000 pftos részvényre osztva bocsátott ki, melyből 1500 névre, 500 előmutatóra szólott, s egy részére 10% más részére 30% fizettetett be. Mai részvénytökéje 4 millió, 4000 db. fennemlített értékű részvényen, melyből közkézen 3956 db. van, s mindenikre 30%, 300 pft befizetve, mi osztrák értékben 1.242,140 ft.

Olaszországban is dolgozván, 1867-ben lépéseket tett, hogy közgyűléseit, a változott viszonyok miatt, felváltva, egy évben Triesztben, más évben Velenczében tarthassa: azonban a kormánytól nem nyerte meg.

Mikor üzletét megindítá, néhány évig csak hárman voltak a versenyterén, az Első osztrák és Azienda, az első már megszűnt, a második jövője kétségbe van hozva: mig a Generali még folyvást vezet. És e vezetés nem az esetlegesség szüleménye, hanem egy a korszellemnel haladó igazgatóságé, melynek vezértitkárát, a 70 évet meghaladott Lévit, mint valódi példányt szokták emlegetni, ki az irodáján és a tőzsdén tul léggört nem ismer; s eredménye azon munkásságnak, melyet egy egész Európára kiterjedő üzlet igénybe vesz. Hogy mily mértékben dolgozik a külfölddel szemben, mutatja az, hogy 1869-ben Bajorországban 70,781 ft, Belgiumban 33,722 ft Franciaországban 535,261 ft, Poroszországban 153,399 ft, Oroszországban 417,731 ft, Spanyolországban 20,194 ft, s így csak Ausztrián és Olaszországon tul, éppen úgy mint 1868-ban, 1 1/2 millió ft kárt térített. Azonban, miként a nagybirodalmaknak nagyok a bajai, úgy e társaság is ha vesztett, nagyokat vesztett. Minden takarékos és nagy üzlete mellett is, több év fordul elő, hol igen csekély, sőt semmi osztalékot sem adott; sőt volt éve, mint az 1865-ki, melyben 1/2 millió veszteséget vallott be, hol egy millión fejjül járó nyeresmény-tartaléka, hosszabb időre 1/2 millióra esett le. Azonban, hogy minden nagysága mellett is kockát nem játszik, arra nézt fel- emlitem, hogy vesztlése miatt 1867-ben Franciaországi üzletét megszorította, 1869 máj. 1-én Galicziából kivonult.

Üzletereje jellemzésére maga is szereti felhozni, hogy elejétől 1869 végéig 17 millió kárt fizetett ki, s hogy jótállási tőkéje 1868 végén 30 1/2 millió, még pedig részvénytökében 4.200,000 ft, tőkésített nyeresményben

1.295,240 ft, biztosítási ágak tartalékaiban 16.469,928 ft, évi díj- és kamat-bevételekben mintegy 9.880,686 ft. Mely alap nagy része fekvőkre van betáblázva, e mellett 18 ház, s egyéb realitások tulajdonosa.

Minthogy számoló közgyűléseit az év vége felé tartja, 1868-ik évi üzletével kell beérnünk. Bevétele, az életosztályt ide nem érve: áthozott 1867-ről díjtartalékot 6.481,078 ftot, bevett 1868 folytán díjt, 809 $\frac{1}{2}$ millió biztosított értékre 7.389,522 ftot, egyéb áthozat és bevétellel bevételi főösszege 14.551,338 ft; kiadása: 13,322 kárra fizetett 3.050,467 frtot, törlés- és visszbiztosításra 1.961,700 ftot, jutalékra 1.066,108 ftot, stempel és adóra 79,425 ft, tisztii fizetés és postára 80,358 frtot, díjtartalékba tett 7.345,591 ftot, s nyeresége 181,467 ft, miből levonva a levonandókat, részvényenkint 50 ft osztalékot adott ezüstben, a múlt évi 29 frt 40 kr ellenében. Nyugdíj alapját 66,494 frtra, nyereség tartalékát a tüzféle ágakban 559,230 frtra emelte. Üzlete minden ágban tetemesen nevedett.

Igazgatóságát képezik: S della Vida, Amb. di S. Ralli, G. Morpurgo; vezértitkára: M. Levi.

6. A Riunione, Triesztben.

Czége: K. k. priv. Riunione Adriatica di Sicurtá.

A Riunione vagy mint magyarul nevezni szeretik, az Adriai biztosító harmincz évig volt nagyságra nézt második társaságunk; azonban az Első magyar utol kezdi érni, s a fiatalabb erő alkalmasint tulszárnyalja.

1838. máj. 9-én alakult, engedélyét aug. 11-éről nyerte. Sajátlag a tengeri és hitelbiztosítással foglalkozó „Adriatico Baneo d' Assicurazioni” alapította; miért is kezdetben igazgatói egy részét az alapító bank nevezte ki.

Részvénytökéje kezdetben 2 millió, miből megindulásakor 1 $\frac{1}{2}$ milliót bocsátott ki, 1500 darab 1000 pfrtos részvényre osztva, mire 150 frtot fizettetett be. Azonban a visszatartott 500 részvényt is mindjárt első éveiben kibocsátotta. Később részvénytökéjét 4 millióra emelte, miből 3300 darab van kiadva, s 1859-től fogva 30%, 300 frttal befizetve, mi 900,000 frt befizetést képvisel, mit 5%-l kamatoz.

Üzletét egyelőre tüzre indítá, majd felvette a szállitmányt és jeget, 1854-ben az életet; mig az ujjabb időben tükörüveg biztosításra is dolgozik.

Mindjárt fellépésénél nagy terjedelmű üzletet alapított, mit Görögország, Nápoly, Hamburg, Krakóig, s utolsó időben Konstantinápolyig kiterjesztett. Első igazgatója Gianichesi Angeló 1863-ban bekövetkezett haláláig

üzlete annyira volt fejtvé, hogy bevétele 1844-ben megütötte az egy, 1854-ben a két, 1861-ben a három milliót, míg aztán a jelenlegi tevékeny igazgatója 4 millión felyül emelte. Azonban a nagy bevétel a nagy károkat is maga után vontá, a kártérítési összeg 1853-ban az egy, 1856-ban a két, 1863-ban a három milliót szintén megütötte; s az osztalék, mely 25 éven át 28 frt átlag, az utolsó öt évben 6. 21. 5. 20. 17. frtat mutat, s a nagy tüzkárok miatt azt is csak úgy, hogy nagyrészt az életosztály segíti ki. Holott a legjobban vezetett, s legolcsóbban igazgatott társaságok közé kell számítnunk.

1867. oct. 1-éről uj alapszabályokat erősítettett.

1868-ban harminczadik üzletévét zárta. S mint számítja, elejétől fogva 12,000 millió értéket biztosított, 67.219,807 frt díjt vett be, 47.719,948 frt kárt fizetett, s 771 frt osztalékot adott, mi átlag számítva 15%.

Közgyűléseit a nyár közepén szokván tartani, be kell érnünk 1868-ki üzletével, mely emelkedést mutatólag 688½ millió biztosított értéket, 2.931,285 frt áthozott díjt, 4.536,340 frt díjbevételt, s az áthozott kártartalékkal s 58,424 frt kamattal, 7.584,020 frt összes bevételt hoz fel. Kiadott ellenben: 9387 kárra, maga 2.000,247 frtot, viszbiztosítói 1.031,335 frtot, s így összes kára 3.031,583 frt, — kiadott továbbá viszbiztosításra 1.310,869 frt, törlésre 328,758 frt, jutalékra 540,302 frt, igazgatási költségre 230,663 frt, díjtartalékba hozott 3.215,450 frtot. Nyereménye volt 47,660 frt, miből 17 frt osztalékot adott.

Igazgatósága: Landauer Gusztáv, b. Lutteroth Hermán, Petke A. M., Salem A., Schwarz Izsák; vezértigazgató: Daninos Sándor, mint az alapszabályban megállított 6 igazgató egyike.

c) Külföldi bebocsátott részvényesek.

7. A Lipcsei Társaság.

Czége: Leipziger Feuer-Versicherungs-Anstalt, in Leipzig.

Egyetlen németországi társaság, mely Ausztriában direct dolgozik. Lipcse, a szabadsajtó hazája importálta. Mieinktől annyiban is elüt, hogy mint Németországban divat, mondhatni csak egy ágra dolgozik, miután a szállítmánybiztosítást csak kismértékben üzi. A jelen 1869. jun. 1-én ülte meg 50 éves jubilaumát, e szerint a német társaságok közt is a legöregebbek közé tartozik.

E társaságot Weisse Károly előbb hamburgi kereskedő projectálta, 1817-ben; s mivel Szászországban az ingatlanok biztosítása monopolizálva van, s akkor az ingóságoké is monopolizálva volt, két év kellett, míg a kormány az engedélyt reá 1819. febr. 14-én megadta, de oly kikötéssel, hogy ingatlant Szászországban biztosítania nem lesz szabad. Németország lett tehát a tere. — Most negyedik igazgatója van: az első volt, ki projectálta, 1836-ban Kunze W. F. lépett helyébe; 1855-ben Mainoni Ph. vette át, kit 1869. sept. mostani igazgatója váltott fel. Első igazgatója az ujitásoknak barátja nem lévén, kevésbé fejlett; a második a hamburgi és memeli nagy égések alkalmából nagy reformokat hozott be; de azért harmadik igazgatójának jutott a szerencse, hogy 1860-an innen, vagyis a concordat keletkezése után 88, sőt a kamattal 100 tallér osztalékot adhasson, — s hogy oda fejthesse üzletét, hogy a saját koczkázatára megtartott biztosítási összege, mi a 25-k évében 81 mill. volt, most 456 millió, — s a viszbiztosítás fedezete után maradt bevétele, mi első évben 48,000, a 25-ikben 208,000 tallér volt, most 699,000 tallér legyen. — Mit csak azért is felhoztam, hogy példát idézzek arra, hogy egy biztosítási ágra is lehet haszonnal társaságot alkotni.

Részvénytökeje 1 mill. tallér, 1000 darab 1000 talléros részvényekben, miből 20% van befizetve Erre kapják a nagy osztalékot, mi egyébaránt az egész ötven év alatt mégis csak $14\frac{1}{2}\%$ kamat és osztalék átlagot ad.

Európa nagy részében otthonos. Ausztriába léphetésre 1837. aug. 27-éről nyert engedélyt, de csakis Csehországra; belebb a Doblhoff minis-terium juttatta be, 1848. jun. 24-én kelt engedélyével; miután az osztrák iparkamarák azon kérdésre, hogy van-e szükség Ausztriában több társaságra, a kormánynak igenlő feleletet adtak. Honfiusitva lett s bejutott a gyár-concordatba. Azonban, hogy mennyire állja a tüzet, hol a mi társaságaink becsületből is helytállnak, mutatja, hogy a morvaországi égések miatt brünni irodáját felozlatta, s 1864-ben Magyarországról is visszahúzódt. A mesés osztalékot tehát nem a népbiztosítás, hanem a gyár-concordat-féle üzletből hozza össze.

1869-ben bevétele 699,813, kára volt 507,388, díjtartaléka 729,822; osztaléka 4%-s kamatjával együtt, 11 tallér.

Igazgatósága: Halberstadt H. G., Weichert M., Auerbach A., Kraft P. R. igazgatók: igazgatósági felhatalmazott: Lemke Gyula.

Második Fejezet.

SZÁLLITMÁNY- ÉS TENGHERI-BIZTOSÍTÓK.

Tájékozás.

A szállítvány biztosítás lévén a tüzbiztosítással legközelebbi üzlet-rokonságban, ezt vegyük második sorban.

Szállítványbiztosítóink, egy pár kisebbet kivéve, mind részvényes társaságok. Hanem elválnak ott, hogy egy részök, főleg a melyek más ágokat is üznek, a szállítvány biztosítást tengelyen, folyón és tengeren egyaránt folytatják; míg van egy sereg, főleg a tengerpartokon, melyek csupán a tengeri biztosítást üzik. Hanem ismét találkozunk ott, hogy a szárazföldinek mondható társaságok a szállítványukat a tűz- és jégosztálylyal egy füst alatt, némelyik ez ágokat fel sem említve, hozzák zárszámlájokba míg a tengeri-biztosítók elszámolnak ugyan saját részvényeseiknek, de zárszámláik hírlapi vagy más uton napvilágot nem látnak, — holott a németországi tengerparti városok üzletét közölve látjuk.

Itt van magyarázata annak, hogy ez ág nál számokba bocsátkozni nem lehet. Az alaptőke, mivel a társaságok szállítványbiztosítási águkért kezesseknek, közös lévén, külön alapot nem mutathatunk; üzleterejüket pedig, kevés kivétellel, ők nem hozzák fel, s így a statiska e fejezetünkkel nem sokat gyarapodhatik.

A) Szállítványbiztosító társaságok.

Szállítványbiztosításunk alatt itt csak a tengelyeni és folyókoni biztosítást értve, úgy találjuk, hogy ez ág kiválóan a részvényeseknek hagyatott. Foglalkoznak vele:

Pesten az Első Magyar, Pesti biztosító és Nemzeti;

Bécsben az Osztrák Phönix, Donau és Európa;

Triesztben az Azienda, Generali és Riunione; de van egy társaságunk mely magát egyedül szállítványra szervezte, és ez az itt következő.

Az Általános szállítási biztosító, Bécsben.

Czége: Allgemeine Transport-Versicherungs-Gesellschaft, in Wien.

Első társaságunk, mely kiválólag csak is szállítmányra dolgozik. Engedélyét 1868. aug. 8-án nyerte, s működését nov. 8-án kezdte meg, — még azon év folytán a kormány Magyarországra is bebocsáttotta, oly feltétellel: hogy évi zárszámláit a magyar hivatalos közlönyben is adja közre, s egy példányban a magyar kereskedelmi miniszteriumnak felterjessze, s hogy minden itt támadható peres kérdésben a pesti váltó-törvényszék alá vesse magát. Igy lőn bejegyezve magyarországi képviselősege Pesten, Deutsch Károly, Graf Ignác, Garmó Ferencz személyökben, 1869. máj. 3-án.

Működési köre: szállítmányok biztosítása, szárazon és vizen, bel- és külföldön. Mihez 1869. májusában a postai értéküldeményeknek elemi csapások elleni biztosítását is felvette.

Részvényes társaság. Alaptőkéje kezdetben 1 millió, melyre 5000 darab 200 frtos előmutatóra szóló részvényt bocsátott ki, 40% befizetéssel. Azonban az 1869. márt. 18-án tartott közgyűlése határozatánál fogva 2 millióra emelte, s ma 10,000 darab 200 frtos, 40%-l befizetett részvénye, s 200,000 frt befizetett részvénytőkéje van.

Mint első önálló szállítmány biztosítónk meglehetősen üzletnek örvend. Nem csak itthon, de a német államokban, Olaszországban is szervezkedett, hol különösen a tengerpartokat szálta meg, s hogy mily arányban, felemlitem, hogy 1869. márt. 18-án jelenté, hogy 58 ügynöke és 277 havariébiztosa van. — Hogy könnyebben mozoghasson, az Osztrák viszbiztosító társaságban magának viszbiztosítót állított.

1869-ben 166,770 frt kárt fizetett, melyből a viszbiztosítók 75,783 frtot térítettek meg; zárszámlája 34,578 frt tisztanyereményt mutat, melyből 3457 frt mint a tartalék 10%-a, 6915 frt mint az igazgatótanács és igazgatóság 20%-a levonván, 24,000 frt jött osztalékra, melyből részvényenként 9 frt 6 kr, 12% jutott. — Hogy mennyi értéket biztosított, mit vett be, azt nem látom közre adva.

Igazgatótanácsa 7 tagból áll, kik 3 évre választatnak.

Elnöke: Pollák Mór; helyettese: Guttmann J. W.; igazgató tanácsosok: Pfeifer Felix, Pontzen Tivadar, Bauer Tivadar, Deutsch Károly, Springer Hermán, többnyire nagykereskedők és pénzügyi igazgatók. Igazgatója: Dietrich Brunó, a drezdai szállítvány biztosító volt hivatalnok.

B) Tengeri biztosítók.

Mint oly ágnál, melynek tere és tárgya a több ágakétól elüt, nem lesz felesleges néhány geographiai és statistikai jegyzetet előre bocsátunk.

Az osztrák kereskedelmi marina 1869. jan. 1-én állott:

Triesztben	171	hosszu	útra	kész,	s	376	parti	hajóból,
Rovignoban	25	„	„	229	„	„	„	„
Lussinpiccoloban	139	„	„	261	„	„	„	„
Fiumében	153	„	„	111	„	„	„	„
Zarában	4	„	„	464	„	„	„	„
Spalatoban	3	„	„	639	„	„	„	„
Ragusában	53	„	„	393	„	„	„	„
Meglineben	54	„	„	48	„	„	„	„
Zenggen	—	—	—	104	„	„	„	„

s volt fedélzetén összesen 23,415 ember.

A hajók nemére nézve — 1870. jan. 1-éről véve az adatokat — úgy találjuk, hogy gőzös volt 84, melyből 75 hosszú, 9 parti útra való, — vitorlás hajó volt hosszú útra 567, parti közlekedésre nagyobb féle 128, kisebbféle 2357.

Mint fennebb láttuk, Trieszt viszi a főszerepet, hová 1869 év folytán 1719 gőzös s 7375 vitorlás, s összesen 9095 hajó evezett be, — míg vitorlás 7419 s gőzös 1706 hagyta el e kikötőt. E szerint összesen 18,219 hajót hozott biztosítás alá, még pedig a világ minden részéből, Ausztraliát kivéve.

Trieszt, mint ilyen a tengeri biztosításra nagy figyelmet fordít. Az osztrák Lloyd első osztálya, mely Comité der Assureurs czímet visel, van megbizva ennek vezetésével, ez állítja fel a díjtarifát, még pedig oct. 1-től ápr. 1-ig egyet mint veszedelmesebb időre, s a nyári időnyre, mint kevésbé veszélyesre más, — a biztosító társaságok, melyek az ők tarifájukat készek elfogadni, ide jelentik be magokat, s onnan kapják a biztosítást, — valamint a comité szabályozza a károkat, s innen kapják, hogy mi kárt térítsenek. E comité a világkikötőkkel összeköttetésben áll, s 188 ügynöke által egész Algier, Calcutta, Hong-Hong, New-York, Rio-Janeiro, San-Franciscoig kiterjeszti azon társaságok biztosítási üzletét, melyeket mintegy egyesített, a mennyiben általa közös kockázatra dolgoznak.

Hogy mely társaságok képezik a tengeri biztosítási concordatot, melynek most 21 tagja van, arra nézt felemlitem, hogy benne látjuk :

Pestről az Első Magyar, Pesti biztosítót, Nemzetit,

Bécsből a Phönixet, Donaut, Európát, az Allg.-Transportot,

Trieszti nagy társaságainkból az Aziendat, Generalit és Riunionet, — a többi trieszti tengeri biztosító lévén.

Egyébiránt, hogy az említett nagy társaságokon kívül, mennyi társaság foglalkozik a tengeri biztosítással, — hogy hol vannak tengeri biztosítók, a nevezetesebb helyek és társaságok itt következnek :

Trieszti, csak is tengeri biztosító társaságok :

Compagnia Nazionale d' Assicurazioni, bejegyezve 1843-ból.

Intrepida Compagnia d' Assicurazioni, bejegyezve 1833-ból.

La Fiducia, bejegyezve 1863-ból.

Nouvo Banco Veneto d' Assicurazioni, bejegyezve 1853-ból.

Nouvo Stabilimento d' Assicurazioni, bejegyezve 1846-ból.

Rinnovata Graeca Concordia d' Assicurazioni, bejegyezve 1858-ból.

Rinnovata Unione assicuratrice, bejegyezve 1862-ből.

Società assicuratrice, bejegyezve 1847-ből.

Stabilimento Commerciale d' Assicurazioni, bejegyezve 1852-ből.

Stabilimento d' Assicurazioni „La Fenice triestina.“

Camera cosmopolitica.

Rinnovata alleanza d' Assicurazioni.

Banco orientale d' Assicurazioni.

Ezeken kívül Triesztben a következő, nagyrészt más biztosítási ágakra is dolgozó külföldi társaságok vannak tengeri biztosításra, következőleg bejegyezve ;

Agentur der hellenischen Versicherungs-Gesellschaft, La Fenice, bejegyezve 1864-ből.

Compagnia Reale d' Assicurazioni d' Liverpool.

„The Homen“ Versicherungs-Gesellschaft aus Newyork.

„Fortuna“ Transport-Versicherungs-Gesellschaft, aus Berlin.

Rheinisch-Westphälische Lloyd in M.-Gladbach.

Allg. See-, Flusz- und Landtransports-Vers.-Gesellschaft in Dresden.

„Providentia“ in Frankfurt am Main.

„Helvetia“ in St. Gallen.

Schweizerischer Lloyd in Winterthur.

Compagnia d' Assicurazioni di Milano, bejegyezve 1837-ben.

Phönix in London.

Società assicuratrice di Venezia.

Fiumeban :

Nouva Compagnia d' Assicurazioni.

Società Fiuma d' Assicurazioni marittima.

Lussin-piccoloban :

Palinuri Absirtici.

Amica Società assicuratrice.

Liburna Riunione assicuratrice.

Società di Mutua Assicurazioni della Marina mercantile dei Lussini e del Litorale — 1869-ben alakult kölcsönös.

Orebich-en :

Assicurazione marittima, — 1 millióra fektetett, részvényes.

Hogy mennyi tájékoztatást nyújtanak társaságaink, arra nézt felhozom mind azon adatokat, mit 1869-ki üzletökre közreadtak.

A Pesti biztosító 66.397,612 frt értéket biztosított, áthozott díjtartaléka volt 52,398 frt, évi bevétele 355,626 frt; miből kiadott visszbiztosításra 109,685 frtat, töröltt 25,245 frtat, ügynöki jutaléokra adott 41,511 frtat, saját kockázatára esett kárra 151,917 frtat; díjtartaléokra 36,566 frtat, kártartaléokra 33,928 frtat hagyott fenn.

A Nemzeti biztosított értéke 8.453,118 frt, bevétele 131,575 frt. — Kiadása károkra 20,767 frt, díjtartaléokra 21,880 frt, kártartaléokra 7938 frt, törlésekre 6414 frt, visszbiztosításra 35,077 frt.

A Phönix, mely nagyban dolgozik, bizt. értékét és bevételét nem említi. Kára 1210 volt, mire 654,600 frtat adott ki, s így minden egyes kára 545 frt.

A Donau 282,676 frtat vett be, a 68-ki 198,209 frt ellenében. — Kára volt összesen 4903, melyből 4066 vasúton, 459 folyókon, 378 a tengeren jön elő; melyekért 134,374 frtat fizetett, miből azonban visszbiztosítói 58,014 frtat visszatérítettek. Kártartalékot saját részére félretett 74,868 frtot. A mig tehát a szállítás egyik nevei 46,41 f frt nyereséget hoztak, a triezsti indóházi égés miatt a vasuti biztosítás ugy belevonta, hogy az összes szállitmányágon 4335 frtat vesztett.

Az Azienda oly nagyban viszi, hogy Londonban is van képviselősege. Bevett 87 mill. bizt. értékre 975,413 frtat, kára volt 1.262,604 frt, segítve volt mult évről áthozott díjával, mégis 200,000 frtnyt vesztett.

Harmadik Fejezet.

JÉG-BIZTOSÍTÓ TÁRSASÁGOK.

Tájékozás.

A jégbiztosítás, a mezőgazdaszat e támasza, mely egy oly termelő országban, mint hazánk, nagy hivatással bír: sem a társaságok, sem a közönség részéről nem méltatik azon figyelemre, melyet érdemelne.

Egyébiránt külföldön is lassan fejlett és fejlődik. A múlt század kezdte meg apró, vidéki kölcsönösök alakjában; majd a részvényes társaságok felvették mint mellékágot: azonban teljes kifejlésnek csak azóta indult, a mióta az ötvenes években egyenesen jégre dolgozó részvényes társaságok keletkeztek.

Nálunk mióta 1858-ban a Pesti jégbiztosító beolvadt, csupán jégre dolgozó társaságunk semmiféle sincs. Jelenleg egy magyar kölcsönös társaságunk se miveli; de mindenik részvényes folytatja. Ausztriában egy pár vidéki kölcsönös mellett, milyen a **Trienti**, az 1843-ban alakult **Brünni**, néhány nagyobb kölcsönös is neki indult, a részvényesek pedig egyik üzletkörükbe vonták.

Hogy mily sikerrel, már csak azért se lehet tisztán látni, mivel ez osztály külön kezelésére csak a kölcsönösök látják magokat utalva; míg a részvényesek a jégosztályt, miként a szállitmányt, a tüzosztálylyal együtt számolják el; sőt a trieszti társaságok mintha jégre nem is dolgoznának, fel sem említik.

Megkísértettük ugyan társaságainkat jégüzlet erejökre nézve is bemutatni; de miután még azon társaságok is, melyek felhozzák, annyira elűtnek egymástól, hogy pl. az Első Magyar és Phönix csak ebeli káraitól beszél; a Donau felemlíti ugyan bevételét, de biztosított összegét nem: helyes összehasonlítást tennünk teljes lehetetlen mind addig, míg a kormányok ez iránt nem intézkednek.

Még csak annyit kívánok megjegyezni, hogy egyes társaságok jégüzletbeni előhaladása vagy hanyatlása felemlítésére sulyt nem fektettem, mert ezt az évi termés, s nem a társaságok ügyeskedése szabályozza; s a nyérést vagy veszttést, illetőleg, hogy helyes vagy helytelen alapon díjaznak-e társaságaink, azt csak 5—10 évi időköz deritheti fel, mert hogy 1864-ben, valamint a mult évben is majd minden társaság és pedig nagyokat veszttett, az a társaságokat nem szokta zavarni.

Miután ismételve felhozom, hogy a társaságoknak a jégosztályra külön részvényalapjuk nincs, a kölcsönösök alapját pedig, az általános alap előadásánál említettem: átmehtünk a jégre dolgozó társaságok, s azok üzlet-erejének töredékes kimutatására.

A) MAGYAR JÉG-BIZTOSÍTÓK.

---

1) Az Első Magyar. Ez ágát 1859-ben kezdte.

Mint a magyar nagyföldbirtokosság kegyencz társasága, alkalmasint minden társaságaink közt a legnagyobb jégüzlettel bir. Üzlete mekkoraságát leginkább jellemzi az, hogy miután Magyarország minden részéből kellő mennyiségben bir nagy földbirtokot: visszbiztosításra már évek óta nem gondol; mert egyik területe kiegyenliti a másikat, s ha tán egy évben vesztt, kiegyenliti a következők. Jellemzi továbbá az, hogy tavaly 294,106 frtot veszttett, mennyit egy társaság sem.

Hogy szerencsésen dolgozott, mutatja az, hogy alapszabályilag felállított jégartalékát, a 200,000 frtot, már 1867-ben kiegészítette.

1869-ki zárszámlája, a jégosztály biztosított értékét és bevételét külön most sem említi. Hogy 2375 jégkára volt, s arra 605,608 frt kárt térített, csak mellékkimutatásából látjuk.

2) A Pesti biztosító. 1865-ben kezdette.

1869-ki zárszámlája szerint, biztosított értéke 15.261,820 frt, bevett érte 283,699 frtot. — Kiadott visszbiztosításra 74,895 frt, töröltt 15,855 frtot, jutalékra 14,089 frtot, károkra 321,935 frtot, — levonva a még levonandókat, veszttett 142,412 frtot.

3) A Victoria. 1867-ben kezdte, egyelőre csak a magyar területen.

1869-ben biztosított értéke 4.201,804 frt, bevétele 89,535 frt. — veszttése 22,000 frt, bár Csehországban ez évben csaknem ennyit nyert.

4) A Nemzeti. 1869-ben kezdte.

Ugyanez évben biztosított értéke 3.955,275 frt; bevétele 84,138 frt.—
Kiadott jégkárokra 76,924 frtat, törölt 5036 frtat, — visszbiztosításra fi-
zetett 17,179 frtat, — hozzágondolva a jutalékot és költséget, vesztese volt
19,342 frt.

B) OSZTRÁK JÉG-BIZTOSÍTÓK.

a) Kölcsönösök.

5) A csehországi kölcsönös, Prágában. 1865-ben kezdte. Első évében 61, a másodikban 65 ezer frt bevétele, s az elsőben 42, a másodikban 49 ezer frt kára volt. 1869-ki üzletét közreadva nem látom.

6) A Morvaországi kölcsönös, Brünnben. Üzletét 1870-ben kezdvén, tavaly nem szerepelt.

7) A Krakói. 1864-ben kezdte. Több években osztott vissza a be-
vett díjakból.

1869-ki üzlete szintén rosszul ütött ki. Biztosított értéke az azelőtti
évvel szemben, 5-ről 9 millióra emelkedett; bevett 267,659 frtot; kiadott
kárra, visszbiztosításra s igazgatásra 334,454 frtot, — veszett tehát 66,794
frtat, mit részint a jégtartalékból, részint a tűzágtóli kölcsönnel fedezett.

8) A Providentia, Bécsben. 1869-ben kezdte. Első évében
817,709 frt értéket biztosított, 11,785 frt díjt vett be.

9) A Concordia, Reichenbergben. 1870-ben kezdte. Junius
15-éig biztosított értéke 1 1/2 millió, bevétele 22 1/2 ezer volt.

---

b) Osztrák részvényes jég-biztosítók.

10) A Phönix, Bécsben. Ez ágot 1864-ben kezdte.

1869-ki zárszámlája biztosított értéket és bevételt külön nem említ.
Összesen 2413 káresete volt, mire 208,935 frtot fizetett, miből egy kárra
86 frt 55 kr esik. Ez évi kára az előbbi évit 76,233 frttal multa felyül.

11) A Donau, Bécsben. 1868-ban kezdte; 1869-ben Magyar-
honra is kiterjedt, s így néhány ezerrel többet vett be, mint 68-ban.

1869-ben bevett 175,942 frtot, hogy mennyi értékre nem említi. -- Ennek ellenében 34 jégveréses napon 500 kára volt, melyből 397-re fizetett; összes kártérítési összege 91,804 frt lett volna, de visszbiztosítói annyit fedeztek, hogy csak 45,690 frt maradt saját róvására, minélfogva ez ágban 10,096 frtot nyert.

12) Az Európa, Bécsben. 1870-ben kezdte. Mint a lapok írják, már jun. közepén biztosított értéke a 10 milliót, s bevett díja a 200,000 frtot meghaladta. —

13) Az Azienda, Triesztben.

14) A Generali, ugyanott.

15) A Riunione, szintén ott. — Azonban a trieszti társaságok legcsekélyebb tájékoztatást sem nyújtanak; pedig dolgoznak.

Negyedik Fejezet.

TÜKÖRÜVEG-BIZTOSÍTÓK.

A biztosításügy egyik legeredetibb gondolata, a tükörüveg biztosítás. Ujabb bizonyosága a biztosítás eszméje fejthetőségének. Az üvegtáblák körül kifejelett luxus idézte elő.

Néhány éves gondolat. London megy elől. Németország szintén bir önálló tükörüveg biztosítókkal.

Minden biztosítási ágaink közt ennek legkopárabb a statistikája. Mint számítják, a két utolsó évben Ausztriában 15 millió értékű tükörüveg jött alkalmazásba, s egyedül Bécs 8 milliót használt fel. Hogy mi jött belőle biztosítás alá, már csak azért sem mondhatni meg, mivel az alább megnevezett társaságok semmi kimutatást se hoznak.

A más ágakra is dolgozó társaságok közül, dolgoznak ez ágba:

A Pesti biztosító, —

A krakói kölesönös, —

Az Európa, —

A Riunione és

A Phönix, mely hogy mit vett be, nem mondja; de felemliti, hogy 1868-ban 33 kára volt, 37 frt kárátlaggal, s összesen 1240 frt kárt fizetett, — 1869-ben 21 kára, darabonként 49 frt kárátlaggal, mi 1034 frtjät vette igénybe.

Önálló társaságunk egy van, mely következik.

Az Első tükörüveg-biztosító, Bécsben.

Czége: Erste Wiener Spiegelglas-Versicherungs-Gesellschaft, in Wien.

Első társaság Ausztriában, mely kiválóan csak is tükörüveg-biztosításra dolgozik. Alapítói 1865-ben részvényes társaságra kértek és nyertek engedélyt: 500,000 frt tőkét akartak összehozni, 200 frtos, 30% befizetésü

részvényekben. Mi nem sikerülvén, 1867. oct. 4-én kölcsönös egyesület alakításáért folyamodtak; s alapszabályok oct. 18-án meg lett erősítve.

Célja a kirakatok s épületek tükörüvegeit biztosítani, s megfizetni, ha az a biztosító fél hibáján kívül történik.

Alapítási tőkéje 10—20,000 frt, mire 100 frtos részjegyeket bocsátott ki, melyekről törlesztésükig 6% kamatot ígért.

Első ily társaság lévén, megemlítjük, hogy biztosítása tárgyait négy-szög lábok alapján díjazza, s a díj az üvegtáblák aránya szerint 1-től 3 1/2%-ig emelkedik a rendes koczkázatoknál. Díjátága 100 frtjától 3%.

Megnyilásától 1868. decz. végéig biztosított 609 kötvény után 191,643 frt összeget, miért 7337 frtot vett be; második évében, 1869-ben már 998 kötvénye, 292,199 frt biztosított értéke, s 12,020 frt bevétele volt. Mely 50%-nyi haladás onnan jött, hogy több ez ágban dolgozó társasággal kiegyezett, hogy azok felvegyék, de neki adják át, jutalék mellett, a biztosításokat. Kára 1868-ban 740 frt, 1869-ben 3549 frt, nyeresége 147 frt, 1869-ben 503 frt, mi tartaléktőke képzésére lett fordítva. Vezetői az „Aetna“ nevű kölcsönöst alapítván, s mondhatni együtt kezelvén, igazgatási költsége egy részét az új egyesület vette át.

Élén igazgató-tanács áll. — Elnöke: b. Wening-Ingenheim; alelnöke: Maurer Henrik, lovag; igazgató-tanácsosok: Seyssel d' Aix Ágoston, b. Erggelet, Hoppe Tivadar, Krickl Ernő, Dürfeld Ádám és Gusztáv lovagok és Wang Miklós. — Igazgatója: Retzbach József György.

Ötödik Fejezet.

ÁLLAT-BIZTOSÍTÓ TÁRSASÁGOK.

Tájékozás.

Az állatbiztosítás, illetőleg az állatok betegség és marhavész általi elkárosodása elleni biztosítás, a mult században vette kezdetét, még pedig vidéki kölcsönösök formájában, mit később nagyobb kölcsönösök követtek, mig az újabb időben egy pár részvényes kíséri formulázását.

Ausztriában ezen ág mivélése sajátlag a hatvanas években kezdődött, a bécsi Taurus, Apis és a linzi Prometheus fellépésével; azonban hogy folytatása, ellenőrzése, a megbízható gazdák s főleg állatorvosokbani hiány miatt, mily nehézségekkel jár, bizonyítja, hogy a Taurus és Prometheus már elszerencsédlenedett; a Generali és Riunione, melyek szintén megpróbálták volt ez ágat felvenni, mivéléseivel felhagytak.

Ismeretes tény, hogy Német- s különösen Poroszországban egy sereg apró állatbiztosító évtizedektől fogva tartja magát, s

hogy Alsó-Ausztriában **Spitz**, Felső-Ausztriában **Grossau**,

hogy Tirolban **Neumarkt**, **Kalterm**, **Telfs**, **Welsberg**, **Lienz**, **Sillian**, **Botzen-Gries**, **Lautern** — a németország ugynevezett „tehén-pénztáarak“ mintájára saját vidékekre ily egyletekkel bírnak; s

hogy **Voralberg** hat járásra terjedő vidéki állatbiztosítót bir, mely 1869. máj. 1-től nov. 1-ig 1776 félnek 4986 darab szarvasmarháját, 537 lovát s így 474,751 frt értéket biztosított: — mindazáltal, ha felvesszük, hogy a magyar-osztrák birodalom egyike a marhatenyésztő birodalmak legtekintélyesebbjeinek, hol, még mind az 1857-ki számítást használva, majd 3½ millió ló, 15¼ millió szarvasmarha, majd 17 millió juh és kecske, 8 milliót meghaladó sertés jöhetne biztosítás alá: lehetlen azon reményt nem táplálnunk, hogy el fog jöni, még pedig nem sokára az idő, a midőn egy

nagyszerű részvényes társaság ezen 2000 milliónyi értéket szintén a biztosításügy védelme alá fogja bevonni.

Addig azonban míg eljönne, e marhavész látogatott időben, lehetetlen nem méltányolnunk az úttörő társaságokat, melyek igen kevés számban itt következnek.

A) Magyar állatbiztosítók.

1. Az Első magyar állatbiztosító, Pesten.

Czége: Első magyar kölcsönös állatbiztosító társulat, Pesten.

Mint czége is mutatja, első állatbiztosítási kísérletünk. Sajátlag a „Budapesti kölcsönös“ vezetői alapíták. Tervezetét 1869. márt. 15-éről bocsátották közre, mi viszhangra találván, jul. 2-án alakult; alapszabályait a kormány jul. 21-éről megerősítette, s működését oct. 1-én megkezdette.

Üzletköre egyelőre Magyarország. Biztosítási tárgya: a gazdasági lovak, szarvasmarhák, juhok, sertések, kecskék, szamarak és öszvérekben, járványok, egyes betegségek és balesetek által nem szándékosan előidézett veszteség.

Biztonsági alapja 1 millió, melyből egyelőre 500,000 frt bocsátatik ki, 5000 darab 100 frtos névre szóló, de átruházható, 6% kamatot hajtó részjegyre osztva. Ebből azonban eddig csak 2500 darab lett kibocsátva, 50% befizetéssel, s így befizetett biztonsági tőkéje 125,000 frt.

Mindaddig míg kellő statistikai adatok birtokába jut, más illetén egyletek díjazását használja. A kis birtokosok érdekében azonban, ezek tömeges biztosítására 2%-t szab olyformán, hogy a hol kár nem adja elé magát, ott az egyik százalék vissza fog térítettetni, -- valamint az 500 frtot meghaladó díjak befizetését is azzal könnyíti, hogy azt évnegyed vagy félévenként is elfogadja, 6% kamatozás mellett.

Közgyűlése, 15 tagból álló igazgató tanácsa, s 3 tagu igazgatósága mellett is, ez egylet néhány hó mulva azon tudatra ébredt, hogy vezetése rossz irányban megy. 1870. jul. 30-ára közgyűlést híttak össze, hol kiderült, miszerint a biztonsági alap kellően rendezve nincs, s hogy a személyzet a czélnek nem felel meg. Számba vevén, hogy az egyletnek elejétől 1.301,460 frt biztosított értékre 24,224 frt bevétele, s csak 3456 frt kára volt: comitét neveztek ki, mely az egyletet reorganisálja. Projectálója és vezérigazgatója Szaluszki Szilárd leléptetett, s a vezetéssel az eddigi vezértitkár lett megbízva.

Elnöke: gr. Zichy Rudolf; tiszteletbeli elnök: Türr István; első alelnök: Mihálik János; második alelnök: dr. Zlamál Vilmos; igazgató tanácsosok: pestiek: Aczél Péter, Klein Lip., Petényi Ot., Schwachhofer Lip., b. Staudach Adolf, Pekáry Ist., Péchy Tam., Heitzmann Márt., Deutsch Ig., Kodolányi Ant., Löwy Mór, Balázs Kálm. Pest-Budán kívül: gróf Forgács Béla, gr. Sztáray Vikt., Sichermann Manó és Ignác, Löwenberg Jak., Steinfeld Ig.; igazgatók: Fichtl Ferencz, Bachmayer György, Kanitz Mór. Vezérigazgató: — vezértitkára: Miklósy Sámuel.

B) Osztrák állatbiztosítók.

2. Az Apis, Bécsben.

Cége: Apis, Vieh-Versicherungs-Bank, für Oesterreich, zu Wien.

Az Apis Ausztriára szóló állatbiztosító bank, mely működését 1865-ben kezdte, Regen Emil vezértitkársága mellett.

Alapítási tőkéje 50,000 frt, melyre 500 darab 100 frtos részvényjegyet bocsátott ki, oly ígérettel, hogy három éven tul évenként százat bevált, addig pedig 6%-kal kamatozza. Azonban csak 30,000 fizettetett be; s részvényjegyei beváltásához még nem foghatott.

Üzletköre: ló, öszvér, szamár és szarvasmarha rendes és marhavész általi hullása elleni biztosítás; de még csak ló és szarvasmarhára biztosít.

Működését egyelőre 5 tagu igazgató-tanáccsal kezdte, melynek a biztosított érték 1%-jét ígérte, s a mellett megjelenési jegyeiket 10 frttal díjazta; mi ellen a lapok, a kis üzlet ötletéből, kikeltek. Alapszabályait 1868-ban megváltoztatván, most igazgatótanácsa 10 tagból áll.

Üzletén nagyon is megtetszik, hogy Ausztriában az állatbiztosítás még nem otthonos, de azért lassan ugyan, de emelkedik. Biztosított összege, mely 1865-ben nem volt egy millió, 2, 5, 6 millió át, 1869-ben majd 8¹/₂ millióra emelkedett, melyből 265 darab 29,106 frt értékkel ló, míg a szarvasmarha 63,203 darab s értéke 8.387,592 frt. — 1868-ban bevett 184,383 frtot, — kára 93,569 frt; nyereménye 5111 frt volt, s díjtartalékba tett 77,972 frtot. 1869-ki üzlete azonban, mind a mellett, hogy 203,349 frtot még bevett, 144,994 frt netto kára lévén, s 87,968 frtot díjtartalékba kelletvén tennie: 1541 frt károsodást mutatott, mit megvált 2276 frt nyereménytartalékából fedezett.

Igazgatósága tagjai: Elnök: gr. Wickenburg M. C.; alelnök: dr. Wiedenfeld Ed.; igazgatótanácsosok: Gottlieb S., Hessler C. tanár, dr. Klun oszt. tanácsos, Novach Hugó, Sallmayer A., Szitányi László, Pönhl A., Regen Emil.

Vezértitkára: 1869-től Adler Jaques, addigi inspectora.

---

3. A Providentia, Bécsben.

Ugyanazon kölcsönös társaság, melyről a tüztársaságok közt felhoztam, hogy üzletét 1868. nov. 25-én az állatbiztosítással kezdte meg.

Mindjárt kezdetben egy más bécsi állatbiztosító egyesült vele, mely 1867-ben „Allgemeiner wechselseitiger Vieh-Versicherungsverein der Milchmayer-Genossenschaft in Wien“ cég alatt alakult volt. 1869-ben, mint első, de mint láttuk viharos évében, 1210 biztosítottja, 589,328 frt bizt. értéke, s 17,602 frt bevétele volt. Kiadása ellenben: 106 törlésre 125,572 frt értékkel 3686 frt, szintén 106 kr-ra 8680 frt, — a folyamban maradt 295,671 frt bizt. értékre díjtartalékba tett 8582 frtot, kártartalékba 2113 frtot. E szerint ez ágban kárral dolgozott.

---

4. A cseh kölcsönös állatbiztosító bank, Prágában.

1869. aug. kérelmezték, alakuló közgyűlését nov. 28-án tartották.

Alapítási tőkéje 100,000 frt, 1000 darab 100 frtos részvényjegyekben, mit 6⁰/₀-l kamatoz.

Szervező közgyűlését 1870 febr. tartotta meg, hol be lett jelentve, hogy 12,900 frt alapítási tőke fedezve, s 400,000 frt biztosítandó érték be van jelentve, s így feltételeknek eleget tett.

Elnöke lett gr. Chotek Rudolf; igazgató-tanácsosok: Janik V., dr. Struppi, gr. Thun Tivadar, Zabranszky, Hiller, dr. Czarda, Schäfer, Goppold.

Hatodik Fejezet.

ÉLET-BIZTOSÍTÓ TÁRSASÁGOK.

Tájékozás.

A biztosítási ágak e legnemesibbe, elmúlt kétszáz éves, s ha tekintjük, hogy mily későn jutott el hozzánk, s mind ez ideig mily csekély tért foglalt el, megütközéssel kell reá gondolnunk.

Az életbiztosítás legprimitivebb formája, a tontinák, francia eszme, dr. Tonti állította az első tontinát Párisban, 1653-ban, — a tőke-biztosítás angol practicus gondolat, az első életbiztosítót dr. Assethon állítá Londonban 1698-ban, — a continensre a már kifejlettet Franciaország hozá át 1819-ben, — ugy vitte be Arnoldi 1827-ben a Gothai felállításával Németországra.

Angliában árvák és özvegyek számára álltak fel az első életbiztosítók, mig 1706-ban az Amicable megadta a mai kölcsönös formát. Ausztriában szintén e fejlődést látjuk. Bécsben 1743-tól fogva kereskedők, aranyművesek, tanítók, orvosok által felállított Versorgungs-Institutokat látunk, — 1793-n már a vidék, Olmütz állit a hivatalnokok özvegyei és árvái részére, — mit 1823-ból egy általánosabb bécsi Pensions-Institut követ; de még mind csak özvegyek és árvákra számítólág: — mig azután 1825-ben megnyilt a mai bécsi Versorgungs-Anstalt, a tontinák egy neme, — fellépett a trieszti Generali, mint részvényes 1834-ben, az Anker mint részvényes 1858-ban, — a brassai Nyugdíjintézet, mint kölcsönös 1844-ben, az Első Magyar mint részvényes 1860-ban, — mi által a magyar-osztrák birodalom egész területén mind a kölcsönös, mind a részvényes forma meg lett honosítva, s kezdődött e társaságok felállításá.

E szerint, a magyar-osztrák üzlet, az életbiztosítás számításai alapja, a valószínűségi elmélet és a halandósági táblázatok fejtésében, melyek formulázásával Európa statistikusai és mathematicusai majd századon át fáradoztak, részt nem vett: s maig is, csak odáig jutottunk, hogy díjtáblázataink alapjául angol, francia, porosz halandósági táblázatok szolgálnak,

miután Fényes, Fáy s mások ilyenmü kísérletei meg nem bizhatók; s a bécsi társaságok vezetői csak most alakítottak collegiumat, mely saját népességi mozgalmunk viszonyaiból akar készíteni egy halandósági táblázatot. — Különösen a magyar társaságok, az Első Magyar társaság nyomán, dijaikat a halálesetre szóló díjtáblázatoknál a Brune-féle régibb halandósági táblázat s $4-4\frac{1}{2}\%$, az életbe fizetendő tőkék biztosításánál a Carlisle-féle halandósági táblázat, s $4\frac{1}{2}-5\%$ kamatoztatással számították.

Rendszerökre nézve, társaságaink a nagy világgal haladnak, hol, a mintegy 250 életbiztosító társaság közt legtöbb a kölcsönös, utána a vegyesszerkezetű, s legkevesebb a tiszta részvényes, mely biztosító feleivel teljességgel nem osztozik: nálunk is, főleg Ausztriában a kölcsönös rendszert nagyban alkalmazták, részvényeseink pedig a vegyes szerkezetet vették fel. — Mihez még csak annyit kell megjegyeznem, hogy a mig Franciaország, Anglia és Belgiumban az állam maga is állított életbiztosítókat: nálunk e rendszernek még behozatalára se gondoltak.

Combinatióikra nézve, társaságaink a világgal szintén lépést tartanak: a tőke és évjáradék biztosítás szokott formái mellett, a tontinákét associatio czim alatt, a betegségi s temetkezési pénzek biztosítását meglehetősen üzik; valamint az utazásközbeni balesetek elleni biztosítást is megkezdték, — a háborubani elesés esetérei biztosítás másutt is ujdonság lévén, most foly formulázása.

Egyben mindazonáltal elütnek a nagyvilágtól, még pebig abban, hogy mig Franciaországban a kölcsönösök, Angliában a részvényesek közt gyakori a liquidatio: addig nálunk az életosztályban az egy trieszti Nouván (+ 1866.), s még Németországban is, mint a mely legközelebbi mintaképünk, az egy hamburgi Hammonián (+ 1859.) kívül, más életbiztosító meg nem bukott. S mint említém, még tán a Nouvánál is meg lehet ez ág részére valamit menteni.

Ezen töredékes előzmények után, a társaságokra térhetünk.

A) MAGYAR ÉLET-BIZTOSÍTÓK.

a) Csupán életágra dolgozók.

1. A Brassai közönséges nyugdíjintézet.

Ezen intézet, mely Erdélyben Brassóban székel, 1844-ben keletkezett, s alapítását Lange Péter, most nyugalmazott helytartósági tanácsosnak köszöni, ki a mult évig főgondnoka volt. Sajátlag a tontinák egy neme, mely reformokra vár.

Célja: nyugdíjakat biztosítani, 200 frtos betételek alapján, mely összegnek azonban 17 éven át csak kamatját kívánja befizettetni, 12 frt 60 krban. S igen humanus azon intézkedése, hogy ha egy tag fizetését vagy egy évben nem teljesíti, csak az évet, de igényét nem veszi el. A tag a nyugdíj élvezetébe a 17 év letelte után lép, mennyiségét azonban az évi bevétel, és az illető koréve szabályozza. Hogy mennyire mehet mégis e nyugdíj, felhonom, hogy 1868-ra a 17 éves tag 15 frtot, a 25 éves 18 frt 48 krt, a 35 éves 28 frt 52 krt, az 55 éves 42 frt 32 krt, a 60 éves 51 frt 52 krt, a 65 éves 60 frt 72 krt kapott, — tehát jelenleg korévénel minden esetre kevesebbet.

Ezen intézetbe elejétől, 1844—1869 végéig, összesen 6875 tag állott be, meghalt belőle 844, életben van 6031. Legszámosabb volt a beállítás 1856—1859 és 1864-ben, mint a mely években 300-nál többen, s pár évben majd 400-an álltak be. Az 1869-ki beállítás az ezelőtti évhez 69 nevedekést mutat. — Elejétől fogva gyült törzstőkéje 207,746 frt, nyugdíjakra fordítható tőkéje 516,966 frt, s így összes tőkéje 724,712 frt. — Nyugdíjakra fizetett összege 1847-ben meghaladta az 1000, 1856-ban a 2000, 1860-ban a 3000, 1862-ben a 7000 frtot, s ez évtől 2--3000 frtal nevedekdik, 1869-ben a 24,000 frtot meghaladta. — Fizetett pedig elejétől 168,413 frtot.

1869-ben bevett: utánfizetések czimén 40,589 frt, új beállások czimén 3566 frtot, korutánpótlások czimén 5227 frtot, összesen a krajczárokkal 49,366 frtot, kamatokból pedig 34,227 frtot. — 1868-ban 1065 nyugdíjas tagja lévén, fizetett azoknak 24,465 frtot, míg 1869-ben a nyugdíj élvezők száma 133-al szaporodott.

Élén választmány áll, közgyűlés nélkül; megengedi azonban tagjainak, hogy az üzletet áttekinthessék, s ha egy teljes nyugdíjjal bírnak, a választmányi gyűléseken megjelenhessenek, indítványozhassanak és szavazhassanak.

Igazgatósága: főgondnok Brennerberg Ferencz; gondnok: Reményik István; választmányi elnök: Gött János; igazgató: Miesz J. K.

2. A Haza, életbiztosító-bank, Pesten.

A Haza csakis életre dolgozik, s mint ilyen egyetlen részvényesünk.

Kiss Zsigmond, akkor az Első Magyar inspectora projectálta, ki aztán igazgatója lett. Alapszabálya 1867. jul. 19-éről lett helybenhagyva; üzletét sept. 1-én nyitotta meg, s oct. 26-áról az osztrák kormány engedélyét is megkapta. Mikor keletkezett, Ausztriában 8, csupán életre dolgozó társaság állott már, s hogy nekünk is legyen ilyen, arra nézt alapítói érdemet szereztek magoknak.

Társasági tőkéje 2 millió; azonban csak egy milliót bocsátott ki 2000 db 500 frtos részvényre osztva, 30%, 150 frt befizetéssel, miből 200 darabot alapszabálya alapján tárczájában visszatartott. Pénzét rövid kölcsönökbe fekteti; e mellett mult évben egy házat vett 345,000 frt és 1000 aranyon, mi 19,800 frtot, 5 1/2% hajt.

Mint olyan társaság, mely kiválóan életre dolgozik, munkásságát egy ágnak szenteli, s mindjárt kezdetben roppant tevékenységet fejt ki, nagy reményeket keltett. Hozzájárult, hogy legtöbb combinatioval s némi zajjal lépett fel, — hogy a Hunnia visszbiztosítót s a Nemzetit alapította: mi nem csak a közönség, de versenytársai figyelmét sem kerülhette ki, s a miatt főleg a bécsi szaklapok által, folytonos támadásoknak lett kitéve; melyek leginkább sokalt alapítási és szervezési költségeit, (mi 1868 végén 80,000 ft), költséges aquisitioját, jutalék átvitelét, (mi ma 288,655 ft), künnlevőségeit, s aránytalan osztalékait szokták felhozni. Egyébaránt, hogy eredményét minek köszöni, maga megmondja, a midőn felhozza, hogy az osztrák-magyar birodalom egész területén és Szerbiában is szervezte magát, s 7 vezér-, 7 főügynök, 5 képviselőség, 1137 ügynök, 83 utazó ügynök és inspector s 751 társasági orvosa terjeszti üzletét.

Üzlete folyvást emelkedik.

1869 végéig benyújtott 26 1/2 millio biztosítási összeg, biztosított belőle 19.839,357 frt, érvényben maradt 14,802 kötvényre 15,889,840 ft.

Bevett ez évben: 1868-ról áthozott díjtartalékban 224,016 frt, kiállított kötvényekre 162,552 frtot, díjnyugtákra 412,385 ftot, kamat, illeték, az assotiatikok kezelési 5% jövedelmével, összesen 867,035 frtot.

Tisztán üzleti kiadása, az igazgatásin kívül: károkra 109,672 frt, törlésre 86,603 ft, visszbiztosításra 19,927 ft, jutaléokra 32,526 frt, díjtartaléokra 468,709 frt. Részvényeseknek 16 frt, 10²/₃%, biztosító feleinek 4% osztalékot adott.

Tulélési csoportjai is lévén, 1869 mart. 10-én gyűlést tartott, s bemutatóván, hogy azok biztosított összege 563,549 ft, s bevétele 43,181 ft, azt a csoportok által érdekeltek, illetőleg egy 14 tagu bizottmány felügyelete alá adta. E csoportok ügyét a Haza vezeti, év végén beszámol, s a bizottmány helyezi el a pénzeket. — 1869 végén a csoportok vagyona 61,187 frt.

Elnöke: gr. Forgách Antal; alelnöke: Pulszky Ferencz; tiszteletbeli elnök: gr. Nádasdy Lipót; választmányi tagok: Nyiri Józsa, Maygráber Ágost, Mandl János, Holitscher Fülöp, Takácsi Miklós, Ertl Károly, Siráky Ede, Muráty Szilárd, Kramer Jakab; igazgatók: Grabovszky György, Koppél L. M., Nádasdy György és Szumrák Frigyes; vezérigazgató: Kiss Zsigmond; vezér-titkár: Petényi Ottó.

---

b) Más üzletágakra is dolgozók.

---

3. A Transsylvania, Nagy-Szebenben.

Ezen 1868-ban alakult kölcsönös, életágát 1869 decz. 1-én kezdte meg, e szerint üzlet-zárlata nem volt.

Társasági tőkéje 300,000 frt, 30%-ig befizetett részvényjegyekben, melyből 100,000 egyenesen az életág alapjául tüzetett.

1870 jan. 30-ig volt bizt. összege 280,600 frt, bevétele 3621 frt.

---

4. Az Első magyar általános, Pesten.

Az Első Magyar életbiztosítási osztályát 1860 máj. 15-én kezdte, két évvel megnyílása után.

Részvénytőkéje 3 millió pft, melyre megindulásakor 20%, mikor az életágot kezdette, még 10%-t, vagyis részvényenkint 105 frtot fizetett be.

A más ágokban, a közönség bizalmában messzi előhaladt volt már, a midőn mint első magyar életbiztosító kilépett. Hogy e téren is a hozzákö-

tött várakozásnak megfelelően, miként az előtte kevéssel indult Anker, az angol társaságokat utánzólag, több reformmal kedveskedett a közönségnek, milyen az, hogy nyereségyrészes táblázatokat nyitott, melyeknél a biztosítottakkal ezen ágbeli tiszta nyereségyét megosztja: vagy készpénzben vehetik fel, vagy tőkéjök szaporítására, vagy évi dijaik apasztására fordíthatják, — továbbá felvette azon combinatiót, mely a kiházasítási biztosításoknál a díjt csak addig fizeteti, míg az apa, illetőleg a díjfizető él, — biztosítási feltételeiben pedig, a halálesetre szóló biztosítások díját csak a 85 évkorig jelelte fizetendőnek; a börtönre ítélték biztosítását érvényben hagyta; s az öngyilkosok, párbajvivők vagy kivégzés alá jövők befizetett díját visszaigérte. Következése lett, hogy minden szigora mellett is, melylyel ez osztályt kezeli, hazánkban az életbiztosítást szintén kedvelté tette.

Háromféle tartalékja van: díjtartalék, nyereségy-tartalék és a biztonsági alap, mely két utolsó ugy képeztetik, hogy az életbiztosítási üzlet forgalmából kimutatott nyereségyből, megtétevény előbb az alapszabályi levonások, 25% megy a nyereségy-tartalékba, 37½% megy a részvényeseknek, 37½ a biztosítottaknak, de ezeknek csak ⅓ adatik ki, ⅔ biztonsági alap képzésére fordítatik.

1869-ben üzlete 4½ millió uj szerzemény arányában emelkedett, míg 1868-ban az emelkedés csak 3½ millió volt.

Biztosított öszvege: 1868 végén érvényben volt 19 millió, mi 1869 folytán 23.619,565 frtra nőtt, azonban a halálozásokat, törléseket levonva, az év végén 21.133,715 frt maradt érvényben.

Bevett: 1868-ról áhozott díjtartalékban 2.003,239 ft, ez évben befolyt, kötvények után 101,687 ft, dijnnyugták után 740,030 ft, tőke emelésére bennhagyott díjból 6,674 frt, kamatjövedelem 118,790 frt, öszses bevétele 2.988,213 frt.

Kiadása tisztán üzleti rovatokra: törlesztésre 39,942 ft, visszaváltott kötvényekért 44,735 ft, 146 halálesetre tőkefizetés 229,361 ft, lejárt kiházasítási tőkékéért 5,550 frt, életjáradékokért 695 frt, visszbiztosításért 18,763 ft, ez évi szerzési jutalékra 30,593 ft, díjtartalékra 2.418,990 ft.

Öszses vagyona, minden részvénytőke nélkül, 2.784,803 ft, miből 87,724 ft 1870—76 éveket illető szerzési jutalék, 140,107 ft ügynököknéli künnlevőség, a többi kamatozó tőke.

Ez ág 38,211 ftot hozott; a nyereségyjogosult biztosító felek közt 32,849 frt oszlott ki, vagyis 6½%.

5. A Pesti biztosító.

Ez ágra engedélyt 1867. jan. 9-éről nyert. Üzletét 1868. jun. 1-én nyitotta meg.

Részvénytőkéje, mint közös, fennebb említve van. 1869. deczemb. végével hozta első zárszámláját, mely szerint: benyújtott hozzá 6 $\frac{1}{4}$ millió biztosítási összeg, felvett belőle 5.267,950 frt tőke s 54 frt évjáradékra szólót, — melyből zárlatakor érvényben volt 3.582,313 frt tőke, 54 frt évjáradékról szóló biztosítás.

Bevett: kötvénydíjakban 84,834 frt, nyugtadíjakban 102,553 frt, összesen 187,387 frt, kötvényilletékben 10,378 frt, benmaradt foglalókban 1,100 frt, kamatokban 2533 frtot, levonva 24,798 frtot, mint a nyereséyrészszel biztosítottak díját, mit 3 év múlva fog elszámolni, összbevétele 176.600 frt.

Kiadott, tételeit a nyereséyrész illetőségével számítva: 15 halál-esetre 14,296 frt, 30 elhalt gyermek után visszatérített 3028 frt, összes kár 17,324 frt, törlésekért 27,181 frt, visszbiztosításért 9338 frtot; — szerzési jutaléka 39,242 frt, minek $\frac{1}{10}$ -dét törlesztette, — berendezési költsége 2264 frt, — díjtartaléka 67,468 frt, díjáthozata 30,550 frt. — Nyereség a nyereséyrész nélkül kötött biztosítások után, 21,025 frt, mi a részvényesek osztalékára tétetett át.

B) OSZTRÁK ÉLETBIZTOSÍTÓK.

a) Csupán életágra dolgozók.

aa) Kölcsönösök.

---

1. Az Általános gondoskodó-intézet, Bécsben.

Czége: Allgemeine Versorgungs-Anstalt, in Wien.

Ezen kölcsönös intézetet a bécsi takarékpénztár alapította, s ma is annak fiók intézete. A takarékpénztár 1819-ben keletkezett, a gondoskodó-intézet alapszabályai 1824. oct. 24-éről lettek megerősítve. — Tervezője Sonnleithner volt, kinek I. Ferencz azt, boldogított népe nevében megköszönte.

Ugy látszik, azért lett alapítva, hogy a bécsi takarékpénztár hosszabbban befektethető tőkét vonjon össze: a takarékpénztár a netovábbig el is érte czélját; hogy elérte-e a közönség, más kérdés.

Ezen intézet számításai azt remélték, hogy a ki élte 10-ik éve, előtt 10 pfrot befizet, minden további befizetés nélkül, a kölcsönös öröklés elméletén és kamatok kamataiból 39 év mulva 47 frt, 40 év mulva 70 frt, 42 év mulva 83 frt, s így mind nagyobb arányokban hágva, 49 év mulva 500 pfrot évi osztalékban részesül egész haláláig. Mely kecsegtető számításnak eredménye a lett, hogy 1850 végéig 118,284 tag lépett be, kiknek részére 230,491 10 frtos betét folyt be.

Azonban, lehetlen lett már észre nem venni, hogy az intézet számítási alapja el van hibázva, már csak azért is, mert az egymásnak feltétlen kihalás-keresztül vive nem volt. A tagok zugolódása tehát feltámadt, be kezdtek látni, hogy ez intézet így nem a tagok, hanem a hivatalnokok Versorgungs-Anstaltja; tán a kormány is beleszólt: elég, hogy az évenkénti új társaságok alkotásával megálltak, belátták, hogy csak arra is mathusalemi idő kell, míg valakinek 10 frtos betéte 200 pftra szaporodik; arra pedig, hogy a tagok 525 frt nyugdíjhoz jussanak, még az eshetőség kilátása sincs. Alapszabályait tehát revideálták, úgy indult meg ismét, más alapon 1862-ben. De hogy a régi kezelés mennyire vitte ez intézetet, mutatja az, hogy régi alapszabályai szerint betett 30,000-t meghaladó teljes befizetésű s 146,000-t meghaladó részben befizetett Einlagja után 1866-ig csak 42, 1868-ig csak 78 jutott az 525 frt nyugdíj élvezetéhez. — Egyébaránt legvilágosabb tájékoztatást nyújt az, hogy valaki 1868 végén elémutatott 5 db. 1837-ben 10 frttal befizetett betétet, s kérdezte, hogy mit ér az ma? feleletül kapta: hogy 30 frtot. Ha 30 év mulva is csak 30 frt: semmi egyéb, mint 5 perzent.

1869-ben — mint szükön juttatott közleményéből kivehetni, — tavalyról maradt 78 tagjához, kik élethosszig 525 frt nyugdíjt huznak, ez évben 88 jött, s így a 166 szerencsés csillagzat alatt született tag összesen 87,150 frtat huz; ezen kívül a 200 pfrtos teljes betétek is nevedő kamatban részesültek, még pedig az intézet kimutatása szerint egynémely betét után a 100 frtot is meghaladja, — azonban mint a lapok felhozzák, van eset, hogy egy 1829-ben befizett 200 frtos betét után 1852-től, mikor 9 frt 11 krt kapott, a kamat 1868-ig csak 12 frt 24 krra emelkedett.

Összes vagyona volt 17.058,135 frt, melyből a milliók fekvőkre vannak kikölcsönözve. Azonban alapszabályt változtatván, ezentul értékpapírokba is fektet.

Igazgatóságát képezi: főcuratora: Schmerling Antal, lovag; helyettese: dr. Egger Ferencz; előadója Herr. Mellettek 24 igazgatósági tag áll, melynek fele a bécsi takarékpénztár, fele az intézet részvevőiből neveztetik; a 6 számla-vizsgáló szintén így oszlik meg. A pénztárt 5, a könyveket 6 hivatalnok viszi.

2. A Janus, Bécsben.

Czége: Allgemeine wechselseitige Capitalien- und Renten-Versicherungs-Anstalt, Janus, in Wien.

Engedélyét 1839. május 21-éről nyerte, s így 30 éves fennállásának ünnepét most ülte meg. Valamicskével jobb alapon indult, mint előde, a mennyiben a gothait utánzólag a vezetést, a bécsi tagok közgyűlésére, s egy 60 tagu választmányra fektette. Azonban mind alapszabálya, mind szerkezete impracticusnak bizonyulván, 1865. decz. 3-áról alapszabályt változtatott, s a Janus név felvételét is segítségül hitta.

Régi alapszabályának elvetése teljesen indokolva volt, mert felei száma az utolsó években egyre apadt; s kezelése is olyan volt, hogy a pénzek behajtása és gondozásáért híressé lett. Azonban, mostani vezetője üzletterületét megnagyította, új combinatiókat s más reformokat hozott be; s miután 1869. közepéig minden felvett kockázatát megtartotta, keresztülvitte, hogy nagyobb összegeit visszbiztosithassa: s következése lett, hogy az intézet a két utolsó évben meglehetősen haladást tett. — Azon egyletek közé tartozik, melyek szerzési költségeikkel a következő éveket nem terhelik meg.

Üzlete régi alapszabályai alapján hat, az új alapján öt osztályra oszlik: az 1-ső életesetre, a 2-ik halálesetre, a 3-ik évjáradéokra, a 4-ik nyugdíjra dolgozik, az 5-ik kölcsönös gondoskodó osztály. Nem csinálhat nagy üzletet, mert a lapok díjait a legdrágábbak egyikének mutatták ki, — s főleg 5-ik osztályában bizonyos valaki, 15 év mulva is, tőkéje kamatját 4%-re még nem vihette fel, s itt is sok szép esztendővel kell hogy az illetőt az ég megáldja, mig ez osztály rája nézt nevének megfelelően.

Üzlete nagysága kerekszámokban: kevés híján, 20,000 tagja, 9 $\frac{1}{4}$ millió biztosítási összege és 2 $\frac{1}{2}$ millió frt vagyona van.

1869-ki üzlete következő számokat mutat. Biztosított összege halálesetre 8.476,077 frt, életesetre 1.181,195 frt. Bevétel: díjbevétele életesetre 34,278 frt, halálesetre 263,154 frt, évjáradéokra 3288 frt, nyugdíjakra 3944 frt, az 5-ik osztályban 5514 frt, összes díjbevétel 310,179 frt, kamat

és házbérből 129,130 frt. Kiadása: károkra a 4 első osztályban 178,207 frt, az 5. osztályra 10,744 frt. —

Dijtartaléka és biztosítási alapja: az I. osztálynak 131,839 frt, a II. 963,722 frt, a III. 154,557 frt, a IV. 96,209 frt, az V. 290,409 frt; általános tartaléktökéje 137,660 frt.

Kormányzati személyzet: Protectora: Pipitz J. G. bank kormányzó.

Directoriuma: Elnöke: Alltman M.; alelnöke: Jurié Th.; választmányai tagjai: dr. Schüller János, dr. Kluger Konrád, Jordán Lipót, dr. Newald Gyula, dr. Wiesner Agost, dr. Gnaendinger Nándor, dr. Knauffer Adolf, Hermann Lajos, Marenzeller Gusztáv, Kraus János, Weissenberger Károly, dr. Flechner Antal, Enderle József, dr. Otto Károly, dr. Lenz József, Zborik Jakab, b. Burg Ádám, Lebtschnig József, Holzer József, Lienbacher György, Heilsberg Rairund. stb. Igazgatói a két elnökön kívül: Hönig János, Lucam Károly, Natterer János, Schmidt Károly, Kolbe József, Siesz Rudolf, Vezértitkár: dr. Billing Henrik.

3. Az Ausztria, Bécsben.

Czége: Allgemeine wechselseit. Capitalien- und Renten-Versicherungsgesellschaft, in Wien.

Üzletét 1860. aug. 20-án kezdte.

Ez egyesület alapítói az osztrák életbiztosítást új térre tervelték bevinni, a munkás nép közé. Hogy beviessék, nem csak a sajátlagi tőke biztosítást, hanem egyszersmind a betegápolási és temetkezési pénzek biztosítása kombinációját is felvették; a temetkezési pénzeknél lementek 25 frtig, s hogy a népet befizetésre képesítsék, olcsó díjtarifát állítottak fel, s a havankénti befizetést kedveltté kívánták tenni.

Üzletköre tehát az osztrák tartományok, s ott is kiválólággal a gyármunkásokra, s azokra kívántak hatni, kik az egyházi és községi betegápoló és temetkezési pénztárokat igénybe szokták venni; s mennyiben az ily biztosítást az Ausztria fektette legelőbb mathematicai alapra, elismerést érdemel. Azonban be kellett látnia, hogy a nép, melyre számított, az eszmének még nem ért meg, miért is betegápolási osztálya mondhatni nem sikerült, s más osztályai se hozták meg a várt eredményt. Azonban 1869-ki közgyűlése új alapszabályokat szerkesztett, melytől lendületet várnak.

Elejétől fogva 1869. végéig 871,890 frt kárt fizetett.

Üzlete az utolsó években kevés változást mutat. 1869-ki üzlete: volt tagja 25,925, érvényben maradt biztosított összege 8 mill. 622 frt; tulajdosi

csoportozatának tagja 2028, tőkéje 162,950 frt. — Bevett: Áthozott díjtartalékot 367,106 frtot, bevett ez évben díjt 284,241 frtot, illeték, kamat és házbérrel összesen 687,401 frtot. — Kiadott: károkra 117,587 frtot, visszbiztosításra 4195 frt, díjtartalékra 440,121 frtot, nyert 8323 frtot.

Tulélési csoportozatának vagyona 162,950 frt.

Igazgatósága: elnök: Dr. L. Stein, lovag; alelnöke: Wertheim Ferencz, lovag; igazgatótanácsosai: dr. Brachelli Hugó, Kaulla Ágoston, Lindheim Alfréd, Reckenschuss József, Regenhart Alajos, dr. Wiedenfeld Ede, lovag, dr. Wittelshöfer Lipót; igazgatója: Hessler Károly, tanár; helyettese: Haggi Angel Sándor.

4. A Beamten-Verein, Bécsben.

Czége: Erster allgemeiner Beamten-Verein der Oester.-Ungar. Monarchie, in Wien

Engedélyét 1865. mart. 20. és ápr. 21-éről nyerte. Életbiztosítási osztályát oct. 1-én, a betegbiztosítását 1866. máj. 1-én nyitotta meg.

Célja a monarchia, állami, tartományi, községi minden névvel nevezett hivatalnokai, lelkészei, orvosainak, s ugaltszik mindenkinek ki jön, betegség, tőke és évjáradék biztosítást, s a mellett kölcsönt nyujtani. — Üzlettere az osztrák tartományok, de mennyiben betegségi osztályát Szébenben is megnyitotta, egyszersmind az erdélyi szász föld is.

Legolcsóbb díjtáblázatai vannak, miután 5% kamatozással számított, de hogy kijön-e később vele, kérdés alá hozzák.

Elejétől fogva 12,540 tag lépett belé, folyvást szaporodik.

1869-ben 49 fiókja, 91 felhatalmazottja, 311 orvosa, 417 ügynöke, betegségi osztályának 62, életbiztosítási osztályának 4040 tagja volt. Mint látható, betegségi osztálya mintha nem is léteznék. Biztosított összege volt 4.535,932 frt tőke, 13,155 frt évjáradék.

Bevett a betegségi osztályra 523 frt, az életosztályra 130,727 frtot. kamat, beállási díjfeléből 21,997 frtot.

Kiadott: halálesetre csupán 11,984 frt, betegpénzt 150 frt, s mint-hogy a legdrágábban igazgatott egyletek közé számítják, felemlitem, hogy igazgatási regije 27,995 frt, mibe az orvosok, ügynökök jutaléka belefoglalva nincs. Nyereménye 22,002 frt. — Díjtartaléka 195,519 frt, biztonsági tőkéje 21,143 frt.

Elnöke: lovag Fellmann C. F.; helyettes: Schmidt-Zabierov Ferencz és de Laglio Wenczel; igazgató-tanácsa van, mely 27 tagból áll. Felügyelő bizottmány tagjai: Brodhuber Leopold, Burgerstein József, Maar Ferencz Gyula; igazgató comité tagjai: Bertele Károly, Hruby György, Lange Emil, Reitler M. A., Wahl Albert; vezértitkár: dr. Safft Lajos Oskár.

5. A Patria, Bécsben.

Czége: Patria, Gegenseitige Lebens-Versicherungsbank, in Wien.

A „Nouva“ bécsi hivatalnokai alapították. Engedélye 1866. deczemb. 6-áról kelt. Alakító közgyűlését 1867. jan. 3-án tartotta, mikor is megválasztván igazgatósági közegét, üzletét megnyitotta.

Alapítási tőkéje 25,000 frt, biztonsági tőkéje 40,000 frt, melyet az alább említendő directorium okmányilag biztosított.

Üzlete tőke és évjáradék biztosításra, tulélési csoportozatokra terjed; melyhez az általános katona-kötelezettség ötletéből, háboru biztosítási osztályt akar behozni. Nem csak Ausztriában, Magyarországon is dolgozik. Levonva az igazgatási költségek fejében 10%-t, a tartalékra más 10%-t, az egész nyereményt a biztosítók közt osztja ki.

Három éves társaság lévén, első évében, 1867-ben 1 1/2 millió tőkét, 3000 frt évjáradékot biztosított, mire 72,000 frtot vett be, s levonva költségeit a felek részére 3727 frt maradt, — 1868 végén 2.808,580 frt tőke, 3589 évjáradék volt nála biztosítva; miért ez évben 139,150 frtot vett be, most a biztosítóknak 6289 frt maradt, — 1869 végén 3.821,610 frt tőke, 3889 évjáradék volt érvényben. Bevett díjt 143,858 frtot; kiadott kárra 19,200 frtot. A biztosító feleknek 8287 frtot irt javára.

Összes vagyona biztonsági tőkéjével együtt 330,806 frt, benne a tulélési csoportok vagyona 41,939 frt; a díjtartalék 159,550 frt, az általános tartalék 2068 frttal jön elő.

Directoriuma: elnök: Sothen J. C., bankár; alelnökök: Eltz Adolf és Wawra Fer; igazgatók: dr. Müller Mór, dr. Pröbstl J., dr. Sondorfer R., Schulz F., Seybel Emil; végrehajtó igazgató: Scholtze H. I.

6. A Vaterländische, Bécsben.

Czége: Vaterländische Lebens-Versicherungsbank, in Wien.

Előengedélyét 1869. jun. 24-éről; alapszabályai megerősítését jul. 8-ról nyerte; s alakuló közgyűlését jul. 19-én tartotta. Üzletét sept. 15-én kezdte meg.

Alapítási tőkéje 100—150,000 frt, 200 frtos részvényjegyekben; melyek 6% kamatot, s a nyeresémből 5%-t huznak.

A gothait vette mintájául, de módosításokkal. A tőke és évjáradék biztosítás mellett sérülés és rokkantság ellen is biztosít, e mellet túlélési társulásokat is állít. Szabadalmát bel- és külföldre vette, s már is Magyar-, Olasz- és Lengyelországra is kiterjedt. Mint írják 14,000 frttal szerzevte magát, mi elismerést érdemel.

1870. jun. 30-ig biztosított majdnem 3 1/2 milliót, bevett 104,497 frtot.

Igazgatását viszik: a közgyűlés, melyben minden tagnak, ki 25—75 frt évi, vagy 500—1500 egyszerrei dijt fizet 1, ki 75—150 frt évi, vagy 1500—3000 frt egyszerrei dijt fizet 2, ki 150 frton felyüli évi, vagy 3000 frton felyüli egyszerrei dijt fizet 3 szavazata van, — egy 12 tagu igazgató-tanács, mely elnökét és alelnökét magából választja, valamint egy 4 tagu végrehajtó comitét.

Elnöke: Herczeg Jablonowszki Károly; alelnöke: b. Beust Róbert; igazgató-tanácsosok: b. Löwenthal Ártur, Mayer C. F., Mayr Otto, b. Raule, Wendeler, Weyher F., dr. Biel Károly, Regen Emil, Szitányi László, dr. Wunsch C.; igazgatója: projectálója, Ehrenzweig A.

---

7. A Slavia, Prágában.

Czége: Slavia, gegenseitige Versicherungsbank, in Prag.

Prágában székelő cseh kölcsönös, mely mint az előzmények mutatják, kiválóan cseh nemzeti akar lenni. Egyelőre életre indult, de már 1870 elejétől tűz- és jégre is dolgozik.

Alapítási tőkéje minden ágra 10—50,000 frt, 100 frtos részvényjegyekben, mi mint kölcsön tekintetik, s három év mulva törlesztésre jő.

Alapító gyűlését 1868. ápr. 8-án tartották, az előmunkálatokra engedélyt ápr. 30-ról nyertek, 1869. febr. 15-én magokat constituálták, s jun. 6-án alakuló közgyűlést tarták, miután a kívánt 300,000 frt biztosítási összeg helyett 900 tagja 820,000 frt összeget jelentett be. Megválasztatott a választmány, s ez megválasztá az elnököket és igazgatókat.

1869 végén érvényben volt 3.375,100 frt bizt. összeg. Bevett 113,494 frt; Kiadott törlésekre 7254 frt, károkra 8500 frt, tartalékra 27,370 frt. Nyeresége 35,136 frt.

Elnök lett Schary J. M.; alelnök: Zidliczki K.; tiszteletbeli igazgatók: dr. Frics J. és Kouba J.; választmányi tagok: Oliva A., Vavra V., dr. Dub E., Kittel E., Goppold, Pokorny M., Novák J.; vezérigazgatója: dr. Ehleborad F. L. ügyvéd.

8. A Praha, Prágában.

Prágai kölcsönös; neve csehül Prágát jelent. A mérsékelt cseh párt társasága kíván lenni; a szintén vele egyidőben alakult „Slavia“ nevűvel fusiot kísértett, de nem sikerült.

Engedélyét 1868. decz. 10-éről nyerték; alakító közgyűlését 1869. jan. 17-én tartották. Üzletének megkezdhetése 10,000 frt alapítási költség, s 300,000 frt biztosítási összeg aláírásához levén kötve, márcziusban belett a kormánynak jelentve, hogy 20,000 frt alapítási tőke, s 1½ millió biztosítandó összeg van aláírva, — s így tartotta alakuló közgyűlését máj. 23-n.

Ez egylet egyelőre csak az osztrák tartományokra alakult; s már Bécsben is szervezte magát. A tőke és évijáradék biztosítás mellett, túlélesi csoportokat is fog szervezni.

Alapítási tőkéje 50,000 frt 500 darab 100 frtos utalványban, mire 10% az aláíráskor, 40 az ideiglenes, 50% a végleges választmány kiírására volt fizetendő. Az utalványok 6%-t kamatoznak, s 4 év után, legalább 20%-al megkezdődik a visszafizetések.

1870. ápr. 1-én bizt. összege 3¼ mill. bevétele 119,419 frt.

Igazgatását vizsik: a közgyűlés, melynek tagjai az alapítók, s minden tag, ki 1000 frtot biztosított, — egy 12 tagu választmány, — s egy 3 tagu igazgatóság, a választmány tagjaiból nevezve.

Elnöke: dr. Klaudy, polgármester; alelnöke dr. Meznik A.; választmányi tagok: Duda V., dr. Strakaty A., Studunicska Fr., Swoboda A., dr. Skarda J., Wohonka, Zeithammer; igazgatók: dr. Bruzek A., Sedmik K. és Simacek; vezérigazgató: Fritsch Ferencz, a Concordia volt prágai vezérigazgatója.

9. A Styria, Grätzban.

Czége: Styria, Allgemeine Kranken-, Pensions- und Begräbnis-Casse, in Gratz.

1870-ben alakult, Grätzban. Nem annyiban élet-, mint nyugdíj- és temetkezési pénzeket biztosító kölcsönös egylet; mely egyelőre csak Stájerországra indult, de már Alsó-Ausztriára is kiterjesztette üzletét.

Igazgatója: Rathner F.

bb) Osztrák részvényes életbiztosítók.

10. Az Anker, Bécsben.

Czége: Lebens- und Renten-Versicherungs-Gesellschaft, in Wien.

E társaság a folyó évben megbukott és elünt Lagrand-Dumanceau, amsterdami bank-alapító egyik jobb gondolata. Engedélyét 1858. decz. 1-éről nyerte, — Ausztria első részvényes életbiztosítója, mely hatalmas fellépésével egész korszakot alkot.

Társasági tőkéje 2 millió, miből 1 milliót bocsátott ki 1000 darab 1000 frtos részvényekre osztva, mire 60%, 600 frt lett befizetve, mi 600,000 befizetett részvénytőkét adott.

Magát a magyar-osztrák birodalom egész területén szervezte, sőt 1870-ben Oláhországba is bement.

Üzlet combinatióira nézve: a szokott tőke és évjáradéki táblázatok mellett, behozta az osztrák üzletbe a tontinák, vagyis associációk alkotását, minden évben alkot egy ilyen, 25 évi tartamra; végre 1868-tól a sérülés elleni biztosítást is üzi.

Igazgatója kezdetben szervezője, a sokáig bámult nagyság, Lagrand-Dumanceau, ki az igazgatói czimet hosszasabban megtartotta, s egész ez évig az igazgatótanács tagja maradt. Mellette, Lagrand az általa alapított bankok miatt Bécsben nem mulathatván, Timmerly Alexis vezette az üzletet. Új combinatiókkal, olesó dijakkal, könnyített befizetési módokkal, utazó ügynökök sergével, óriási hirdetésekkel lépven fel: a közönséget annyira meglepték, hogy az Anker neve egyszerre meglelt alapítva. E fellépés igen természetesen roppant költséget vont maga után, mi a jutalékok nélkül 12—14% közt változott, — e mellett a szerzési jutalékokat a szerző év nem bírván, nagyrészével a következő éveket terhelték meg, — idejártul, hogy a kezdetbeni 15—20% osztalék mellett, kiütötte magát az, hogy vagy mivel betegeseket szedtek fel, vagy mert halandósági táblázata hibás,

a várt és bekövetkezett halandóság, és így a számított és kifizetni kellető tőke közt a társaság kárára olykor majd nem 100,000 frt különbség mutatkozott: mind ezen bajok a lapok megtámadását idézték elő, mire a közönség bizalma megrendült. Azonban, a veszély bekövetkezését a segély megelőzte. 1867-ben új igazgatókat állítottak be, a mostaniakat, kik a szerzett tapasztalatokat a társaság javára fordíták. Sőt még azon szerencse is érte e szerencsétlenségben, hogy egy sereg biztosítója visszalépván, az általuk bevezetett összegek mintegy kirántották. S ügynökei elég ügyesek voltak a közönséggel elhitetni, hogy bajba léte csak a vezetők által mestersegesen előidézett pénzügyi műtét. Következése lett, hogy az Anker az európai nagy életbiztosítók sorába emelkedett, miután biztosítási összege meghaladja a 81, s vagyona megközelíti az 5 1/2 milliót. E mellett Bécsben két nagyszerű ház birtokosa.

1869-ben üzlete 9218 kötvénnyel, majdnem 11 1/2 millió tőke, s 3,345 frt évjáradék biztosítással nevedett. S az év végén 80,150 kötvénye, 81.620,107 frt tőke, s 55,280 frt évjáradék biztosítása volt érvényben.

Bevett a különböző táblázatok díjában 2.142,185 frtot. Kiadott különböző károkra 342,408 frt, visszbiztosításra 48,821 frt, jutaléokra, törlesztvén ez évi mellett a múlt évekről átirtakat 135,377 frtot, — nyert 168,972 frtot, miből 78,972 frtot visszatartván, a részvényeseknek 120 frtot, 20% osztalékot adott; míg a nyereményrészes halálesetre biztosítóknak; az 1864-ik évi biztosítóknak fizetendőleg 15% -t juttatott.

Elnöke: gróf Zichy Edmund; alelnök: gr. Hartig Edmund; igazgató tanácsosok: gr. Hoyos Rudolf, b. Wening-Ingenheim János, De Ville Henrik, marquis, Winiwarter József, lovag; vezérigazgató: Bodart Narczisz, azelőtt főtitkára; helyettese: Pontzen Tivadar.

11. Az Osztrák Gresham, Bécsben.

Czége: Oesterreichischer Gresham, Gesellschaft für Lebens- und Renten-Versicherung, in Wien.

Engedélyét 1861. nov. 13-áról nyerte, üzletét 1862. decz. 2-kán nyitotta meg.

Sajátlag a londoni Gresham alapította, hogy az osztrák határt átlép- hesse; részvényei nagy részét az irta alá; s kötvényei ehez mennek át visszabiztosítás végett.

Részvénytőkéje 1 millió, 200 darab 5000 frtos részvényre osztva, 30%, összesen 300,000 frt befizetéssel.

Üzletét a birodalom mind két részére kiterjesztette. — A szokott tőke és évjáradék biztosítás mellett, a háboru veszélyei elleni biztosítást is felvette.

Alapszabályai a vezetést közgyűlésre s egy hét tagu curatoriumra bizzák, melynek tagjai közül ötnök bécsinek kell lenni. Oly szerkezet, mely a Londonbóli igazgatást vezeti be. Üzletét is egyelőre Giacomozzi bécsi czég, mint vezérügynök vitte, mig nem 1863-ban jónak látták a drága szerkezettel felhagyni, s az üzletvezetést a curatorium kezébe tenni le. Mi alapszabály változást vonván maga után, ezt a kormány 1866. márt. 1-éről erősítette meg.

Üzletévc jul. 1-én kezdődik; közgyűléseit decz. havában tartja. Biztosító feleinek az évi nyereség 80%-ját igéri, mit 5 évenként számol el, és oszt vissza; még pedig azon az alapon, hogy előbb levonja az üzleti költséget és tartalékokat, a curatorium jutalékát, a részvényesek 5% kamatját; s a mi fenmarad: 80% a biztosító felek, 20% a részvényesek osztaléka lesz. — Miután díjtáblázata Jenkin Jones halandósági táblázata, s 3%-s kamatozás alapján számított, s igazgatási költsége, a jutalékok nélkül csak mintegy 6%, minden évben meglehetőss összeget hoz osztalékra.

E társaság biztonsága felől a közvélemény maig sem birta magát tájékozni, minek legfőbb oka az, hogy a londoni Gresham, hol kötvényei visszabiztosítatnak, nem eléggé ismeretes. Ismerjük ugyan, hogy 1852-ben keletkezett, 21,712 font befizetett alaptőkéje van, s hogy 1867-ben 7½ millió font biztosított összeggel, s 1.275,612 font fedezettel birt; de hogy mégis vannak jelenetei, mint volt 1869 octoberében, midőn az augsburgi Allg. Zeitung üzletjelentéseire az éber figyelmet felhitta, nem lehet észre nem vennünk.

Hogy mennyi a biztosított összege, azt nem hozza, de hozzávetőleg 17 millió lehet, — valamint visszabiztosításáról se emlékezik.

186⁸/₉-ben bevett: mult évekrőli áthozott díjban 440,999 frt, és 40,998 francot, díjtartalékban 48,278 frt és 4,467 francot, évi díjban 515,135 frt és 14,189 francot, kamatokban 53,754 frt 173 francot, összes bevétele a részvényekre befizetett 300,000 frttal s egyéb tételekkel 1.597,824 frt és 62,917 franc. — Kiadott kárra 117,954 frt és 8550 francot, jutalékra 62,652 frt és 4023 francot, igazgatási költségre 43,366 frt és 131 francot; díjtartalékba tett 594,072 frt és 44,737 francot, tartalékba 63,585 frt és 4841 francot. Nyert 371,828 frt és 1178 francot.

Egy curatorium vezet, melynek elnöke Todesco Mór; alelnöke: Rogge H.; tagjai: Cantoni Eugen, dr. Dollenz Mátyás, Landauer Adolf, Springer Max, Warrens Ede. — Igazgató: Frank Allan Curtis, a londoni Gresham igazgatója, bécsi igazgató: Bopp Ágoston.

b) Más üzletágokra is dolgozók.

aa) Kölcsönösök.

12. A Krakói kölcsönös.

Ezen galicziai kölcsönös, mely 1860-ban alakult, 1869 decz. 1-je óta az életbiztosítók sorába is belépett.

bb) Részvényesek.

13. Az Osztrák Phönix, Bécsben.

Engedélyét ez osztályra 1866. ápr. 8-áról nyerte, üzletét 1866. jul. 1-én nyitotta meg.

Dijtáblázatai a 17 angol társaság halandósági táblázata, s 4% kamatozással vannak számítva.

1869 végén első zárszámláját hozta. E szerint biztosított összege 6.250,000 frt, bevétele díj- és kamatokban 441,789 frt; kiadása: károkra 85,814 frt, visszbiztosításra 43,104 frt, jutalékra s igazgatási költségekre 97,569 frt, díjtartalékba tett 195,830 frtot; nyeresménye 12,000 frt.

14. A Donau, Bécsben.

Megnyervén 1867. aug. 2-áról az alakulhatási engedélyt, s sept. 1-n átvevén az „Első Osztrák“ társaság üzletét, az életosztályt is azonnal mivelni kezdette. S olcsó díjai azonnal megtették a hatást.

Az Első osztráktól átvett 6.939,838 frt tőkét, és 27,848 frt évjáradék biztosítást, s kapott éreite 789,268 frt díjt.

1869 végén érvényben volt biztosított értéke, tőkére 7.443,552 frt, évjáradékra 27,288 frt, mi $\frac{1}{2}$ milliónyi haladást mutat.

Bevétele volt: áthozott díj 868,381 frt, díjbevétele 255,491 frt, kamatból 48,966 frt, a más tételekkel: 1.211,699 frt. — Kiadott: károkra 121,390 frt, évjáradékokra 24,935 frt, visszbiztosításra 22,497 frt, jutalékokra 18,827 frt, igazgatási költségekre 23,594 frt, díjtartalékba tett 950,315 frt; nyeresmény 28,227 frt.

15. Az Európa, Bécsben.

A mint megalakult, 1869. sept. 1-én több üzletágaival az életet is egyszerre kezdte.

1870. jun. 30-áig halálesetre $2\frac{1}{4}$ millió életesetre majd egy milliót biztosított, mire 103,996 frt dijt vett be.

16. Az Azienda, Triesztben.

Életosztályát, a más ágokbani megindulása után, 30 év múlva, 1853-ban kezdte.

E társaság jött nálunk legelőbb azon gondolatra, hogy külföld mintájára, nő-ügynökökkel kísérsék a biztosítások szerzését, kik legalkalmasabbak társalgás közben az ágot a családok figyelmébe ajánlani.

Csak minden 5 évben egyszer számol el, 1866-ban adta utolsó számláját; ekkor ez év végén biztosított összege 8,203,395 frt tőke, 2479 frt évjáradék erejéig volt érvényben; túlélési csoportozataiban volt 4452 tag, tőkékük 2.893.640 frt. Az öt év alatt díjbevétele volt 1.148,460 frt, kára, 414,912 frt; díjtartaléka 562,226 frt.

1869 végén, mint jelenti, díjtőkéje a csoportozatok nélkül, 1.806,115 ft.

17. A Generali, Triesztben.

E társaság a mint alakult, más évben, 1834-ben az életosztályt is megnyitotta. A bécsi Versorgungs-Anstalt után a Generali lépett először e térre, s így nem csak első részvényes, de első életbiztosítónknak mondhatjuk.

Hosszason állt mint úttörő egymaga, s a mennyiben az előhaladt angol társaságok üzletét, combinatioit éber figyelemmel kísérte és kíséri, az életosztály minden combinatiót felvette és üzi, s ma is minden feladott combinatioba bemegy, s nyereményrészes feleinek tekintélyes osztalékot ad, mi az 1859—68-ig lejárt 10 évre átlag számítva $48\frac{1}{4}\%$, — becsülettel állja a versenyt.

Hosszason csak 5 éves időközökben számolt, most azonban minden évben.

1868-ban érvényben maradt biztosított összege, tőkére 42.004,651 frt,

évjáradékra 89,628 frt, mi $2\frac{1}{2}$ millió nevekédést mutat. Bevétele: mult évekrőli díja 4.046,285 frt, kamat 161,851 frt, ez évi bevétele 1 768,658 frt, apróbb tételekkel összesen 6.117,052 frt. — Kiadása: ez évi károkra 701,343 frt, törlésre és visszaváltásra 214,885 frt, visszbiztosításra 24,436 frt, kárfelvételi, igazgatósági költségekre 92,541 frt, jutalékokra 88,580 frt, orvosi díjakra 17,506 frt, díjtartaléokra 4.593,842 frt. Nyereménye 63,952 frt. Ez ág nyereménytartaléka 502,787 frt. — Megjegyzendő, hogy a tonlinák itt érintve nincsenek.

---

18. A Riunione, Triesztben.

A Riunione más ágai megnyitása után 13 év mulva gondolt életbiztosításra. Behozatalát 1859 febr. 24-én tartott közgyűlése határozta el; engedélyét decz. 16-áról megnyervén, üzletét 1854-ben nyitotta meg.

Csak minden 3 évben számol; 1869-ről zární fog, de közgyűlését még nem tartotta meg.

1866-ban, érvényben maradt biztosított összege, tőkére 13.624,220 frt, évjáradékra 57,572 frt, mi három év alatt $2\frac{1}{4}$ millió haladást mutat. Bevett: mult évekrőli díj áthozat 1.184,378 frt, bevett 3 évben díjt 2.052,178 frt, kamatot 273,626 frt, így összesen 3.511,719 frtot. Kiadott károkra 830,178 frt, visszbiztosításra 230,339 frt, törlésekre és visszaváltásra 135,092 frt, jutalékokra 130,598 frt, igazgatási költségekre 119,082 frt, díjtartaléokra hagyott 1.751,532 frtot; nyeremény 299,616 frt, melyből 68,551 frt a nyereményrészes feleket illeti.

---

c) Sérülés elleni biztosító.

19. A Conservator, Bécsben.

Czége: Conservator, Gesellschaft zur Versicherung gegen körperliche Unfälle, in Wien.

Első, s maig egyetlen önálló sérülés, vagy balesetek elleni részvényes biztosítónk.

1869 elején lett projectálva, engedélyét jun. 19-éről nyerte, alapszabályai jul. 31-én lettek megerősítve; alakuló közgyűlését aug. 10-én tartotta; működését oct. 1-én kezdte.

Czélja minden külső erőszak által okozott: halál esetre tőkét, sérülés esetére ideiglenes vagy halálíg tartó évjáradékot, vagy gyógyítási költséget biztosítani. E végre díjtáblázatokat állított fel, melyek nyomán: egyéni, csoportozatos, vasúti, szárazföldi és tengeri balesetek ellen biztosít.

Társasági tőkéje 1 millió, miből csak 500,000 frtot bocsátott ki, 200 frtos előmutatóra szóló részvényekre osztva.

Üzlettere, miután az engedélyt Magyarországra is megnyerte, az egész osztrák-magyar birodalom, Pest, Triest, Gratz, Prága, Krakóban felállított kötvény-kiállító vezérügynökségekkel. Magyarországra nézve képviselétét az Első Magyar vállalta el.

Elnöke: dr. Rokitanszki Károly; igazgató tanácsosok: Benesch Frigyes, az Első Magyar bécsi titkára, Fillunger János, az északi vaspálya igazgatója; Kaulla Ágost, Moscovitz Lajos, a Securitas v. igazgatója; Schirmer Herman, dr. Stamm Ferdinand, Granichstädten Henrik, Schelnberger Károly; jogtanácsos: dr. Endletzberger Tivadar; igazgatója egyik kezdeményezője: Fachini Roman, a Montán vezértitkára.

Ez üzletágot nálunk sajátlag az **Anker** kezdte 1868 végén, ugy jött utána az **Azienda**; s ezek nyomán keletkezett önállóan a Conservator.

Hetedik Fejezet.

HITEL BIZTOSÍTÓK.

Tájékozás.

Az 1848-diki forradalom Európa szerte megzavarta a hitelt, s különösen a földbirtok hitelét ingatta meg: ezen állapot adta a hitel-biztosítás eszméjét, így formulázta dr. Engel s állította az első ilyenmü társaságot, 1858-ban Drezdában, melyet aztán a berlini és bécsi s más külföldi társaságok nyomban követtek.

Két irányban keletkeznek a hitel-biztosítók: mint jelzálog- és személyes-hitel biztosítók, külön vagy együttesen. Mind a két iránynak vannak már társaságai.

Hozzánk, illetőleg Ausztriába, ez ágot Lagrand-Dumanceau András hozta be. Mint a ki Brüsselt most már válságra jutott bankokkal és biztosító intézetekkel árasztotta el, s czéljául tűzte volt, hogy Magyarországon különösen a herczeg Eszterházy-féle uradalmakat külföldi tőkékkel terhelje meg: hogy az általa vezetett Credit Foncier international ide fektetett kölcsöneit biztosítsa, alapította Bécsben az első hitelbiztosítót, mely, a mennyiben más ágokkal együtt még egy társaság se vett fel, mind e napig egy magára áll.

Jelzálog-biztosítónk tehát van, de személyes hitelünk biztosítása még vállalkozóra vár; holott tán nem felesleges megemlítenem annyit, hogy a a bremai jegybank 1856—1868-ig, tehát tíz év alatt 179 millió váltót számitolt le, s csak $\frac{1}{2}\%$ -t veszített.

Sajnálatos, hogy az ez iránybani kísérletek sikerülni nem akarnak.

A Windobona, Bécsben.

Czége: Windobona, Gesellschaft für Hypotheken - Versicherungen, in Wien.

Első és egyetlen társaságunk, mely hitelbiztosításra dolgozik.

E társaságot gr. Lagrand-Dumonceau 1859-ben projectálta. Műkö-

dését Lagrand igazgatása mellett, 1860 apr. 1-én kezdte meg, a honnan üzletéveit márczius végén zárja.

Társasági tőkéje 10 millió, miből azonban csak 5 milliót bocsátott ki, 30%, illetőleg $1\frac{1}{2}$ millió befizetéssel.

Működési köre az osztrák-magyar birodalom, — de itt is inkább Magyarország, — valamint Belgium és Hollandia.

Első évében, 1860-ban 253,000 frtot vett be, mi 1863-ban 703,000 frtra emelkedett. Azonban, beütvén a herceg Eszterházy-féle kölcsön zavarok, 1866-ban bevétele 227,000 frtra szállott. Mindamellet nagyszerű dividendákat, rendszeren 12—15%-t oszt, sőt 1863-ban 25%-t adott. 1868-ban 664,000 frt, 16.700,000 franc és 3.600,000 holl. frt tőkét biztosított; hogy mennyit vett be, nem látszik közölve, — díjtartalékul 679,570 frtot tartott vissza, 333,541 frtot nyert, miből 54 frt osztalékot adott. 1869-ben a birodalombani biztosított összege 644,000 frt, mit vett be, nem hozták a lapok; de igen azt, hogy nyert 226,118 frtot, s részvényenként 9% vagyis 54 frt osztalékot adott.

Igazgatósága: elnöke gr. Zichy Edmund; igazgató tanácsosai: miután Lagrand 1870-ben kilépetett — gr. Hartig Edmund, marquis De Wille Henr., b. Werburg Ferd., b. Wening-Ingenheim H., Mercier Ed., Northomb Alph., gr. Liederkerke-Beaufort N., gr Steenhuyse H., többnyire brüsszeliek; titkára Wedemeier Zsigmond.

Nyolczadik Fejezet.

VISSZBIZTOSÍTÓ TÁRSASÁGOK.

Tájékozás.

A visszbiztosítás a biztosításügy szerkezetének szellentyüje, — a visszbiztosító társaságok az uszály-hajók, melyek azon terhet veszik fel és viszik, mely teher, ha egy hajóra rakatnék, a hajót veszélyeztetné. Nem régi, de egészséges gondolat.

Belátván a társaságok, hogy a nagy koczkázatokat veszély nélkül egészen megtartani nem tanácsos, s viszont, hogy a versenytársaságokkalli megosztás a tárgyat elhalászás veszélyének teszi ki: csupa visszbiztosításra dolgozó társaságokat kezdtek magok állítani. Így alakultak: a veseli szállítmány-biztosító 1843-ban, a kölniek 1846-ban, az achen-müncheneri 1853-ban, a majnai frankfurtiak 1857-ben, a magdeburgi 1862-ben, a svájcziai és drezdaiak 1864-ben, — így alakította az Első Magyar 1862-n a Pannoniát Pesten, a Securitást 1865-ben Bécsben; a Pesti biztosító az Uniót, a Haza a Hunniát 1868-ban. Miből első tekintetre feltűnik, hogy leszámítva Triesztet s a trieszti társaságokat, minden nagyobb társaságnak, legalább minden nagyobb biztosítási piacznak meg van a maga visszbiztosító társasága. Hogy ezeken kívül önállóan is keletkeztek visszbiztosítók, mint a bécsiek 1869-ben, azt a fennebbiek által tagadni nem akarjuk.

Fel kell még említenem azt, hogy visszbiztosító társaságaink mellé már is néhány külföldi direct társaság sorakozott: képviselősegeket állítottak, s ma mint visszbiztosító kamarák szerepelnek. Hogy vajjon nem vagyunk-e ellátva eléggé hazai kamarákkal, tanácsos-e tovább is a legjobb falatokat a külföldi társaságoknak engedni: arra feleljenek visszbiztosító társaságaink, kik itt következnek.

A) Magyar visszbiztosítók.

1. A Pannonia, Pesten.

A „Pannonia, magyar viszontbiztosító intézetet“ az Első Magyar alapította 1861-ben.

Részvénytőkéje 1870-ig 2 millió frt volt, 2000 darab 1000 frtos 20%-al befizetett részvényben, — azonban ez évi közgyűlése az alaptőkét 600,000 frtra változtatta, 2000 darab 300 frtos teljes befizetésű részvényre osztva; melynek befizetése úgy intéztetett el, hogy a részvényenként már befizetve volt 210 frtot, az intézet tartalékaiból egészítette 300 frtra.

Üzletét 1862-ben kezdte meg. Tűz- és szállítmányra dolgozik, hazai és külföldi társaságokkal. De hogy mily szerencsével, mutatja osztaléka, mi 210 frt után nyolcz éven át: 24, 33, 50, —, 12, 33, 5, 23 frt.

1869-ben, biztosított értéke 217 millió. Bevétele: díjáthozat 649,661 frt, kártartaléka 85,738 frt, évi díjban 1.001,769 frt, kamatba 25,940 frt, házbérbe 15,250 frt, összesen 1.778,359 frt. — Kiadása: károkra 616,884 frt, függő károkra 125,108 frt, törlésekre 104,370 frt, visszbiztosításra 2525 frt, jutalékokra 159,956 frt, — díjtartalékba tett 691,354 frtot, nyere-ménytartaléka 28,162 frt. Nyert 46,676 frtot, miből részvényenként 23 frt osztalékot adott.

Elnöke: Lónyai Menyhért; választmányi tagok: gr. Apponyi György, Fluk Ede, Haader György, Giczey Samu, Harkányi Fülöp, gr. Károlyi György, gr. Nádasdy Ferencz ifj., Somssich Pál, gr. Széchenyi Béla, Ullmann Károly, Ürményi József, Vetsey Sándor; igazgatók: Hajos József, Fuchs Rudolf, Lévy Henrik.

Vezértitkára: Ács Károly; helyettese: Frigyesi Aladár.

2. Az Unio, Pesten.

Az „Unio viszontbiztosító bank“-ot a Pesti biztosító vezetői kérvényezték 1868 apriljében, s oly viszony keletkezett köztök, milyen a Pannoniáé az Első Magyaral szemben. Alapszabálya jun. 8-ról lett megerősítve.

Részvénytőkéje 1.200,000 frt 4000 db. 300 frtos teljes befizetésű részvényre osztva, miből azonban még csak 2000 darabot bocsátott ki; a harmadik ezer a jég, a negyedik az életág megkezdésére levén kibocsátandó. Jelenlegi alaptőkéje e szerint 600,000.

Működését 1868 jul. 1-én kezdte, tüzre és szállítmányra. 1869 jan. 16-ki közgyűlése a tükör-üveg biztosítást is üzletkörébe vonta.

Első évi, 1868 jul. 1—1869 jun 30-ki üzlete 807,825 frt dij, 39,513 kamat, így 847,328 frt összes bevételt mutat. Kiadott: károokra 143,803 ftot, visszbiztosításra 40,918 ftot, jutalék és törlésre 162,310 ftot, igazgatásra 14,944 frt; dijtartalékba hozott 367,517, kártartalékba 31,715 frtot, nyeméreménytartalékba 7500 frtot. Nyert 58,080 frtot, miből 1936 db. künnevő részvényére 30 frt osztalékot adott.

Igazgatását közgyűlés, egy elnök és 8 tagból álló választmány s egy igazgató vezeti. Elnöke: Tschögl János; választmányi tagok: Aebly Adolf, Kochmeister Frigyes, Lányi Jakab, Rozsa Lajos, Schön Vilmos, Weiss M. A., Strobenz Alajos, Gold Zsigmond; igazgatója Reitter Henrik, azelőtt a Pesti Bizt. főtitkára.

3. A Hunnia, Pesten.

A „Hunnia, magyar viszontbiztosító-bankot“ a „Haza“ vezérférfiai projectálták; alapszabályai 1868 máj. 27-éről lettek megerősítve. A Hazától teljes függetlenséggel rendeztetett be.

Társasági tőkéje 1 millió, 5000 darab 200 frtos részvénnyel; miből egyelőre csak 2500 darabot bocsátott ki, 75%, összesen 375,000 frt befizetéssel.

Üzletét 1868. aug. 1-én kezdte, tüzre és szállítmányra. Egy tárgyra részvénytőkénének 5%-a, 25,000 frtnál többet alapszabályilag nem tarthat meg. Hogy mekkora üzletet csinál, erre nézve felemlitem, hogy 1868-ban, tehát öt hó alatt kiállított 72,288 kötvényt, bevett 477,296 frtot, s 84,342 frt kárt fizetett; 1869-ben 187 millió tűz, 31 millió szállítmányi biztosított értékre, bevett, tüzre áthozott dijakban, 326,111 frt, évi dijakban 1,040,113 frtot, szállítmányra áthozott dijakban 22,440 frt, évi dijakban 192,813 frtot, kártartalék és kamatokkal összesen 1.652,699 frtot. — Kiadott tüzkárra 263,097 frt, szállítmányra 103,133 frt, visszbiztosításra tűzben 42,236 frt, szállítmányban 5338 frt, törlésre tűzben 127,023 frt, szállítmányban 7797 frtot, jutalékra tűzben 88,523 frt, szállítmányban 25,447 frtot, igazgatási költségre 27,989 frtot, — dijtartalékba tett tűzben 746,512 frt, szállítmányban 33,070 frtot. Nyert 92,283 frtot, miből 25 frt osztalékot adott.

A bank ügyeit vezetik: a közgyűlés, egy az elnök és 12 tagból álló választmány, s egy az elnökön kívül 6 tagból álló igazgatóság.

Igazgatósága: elnöke Pulszky Ferencz; alelnök: gr. Forgách Antal; választmányi tagok: Ertl Kár., Goldberger Jakab, Grabovszky Gy., gr. Károlyi Ede, dr. Máday Sándor, Muráty Szilárd, Sumrák Frigy., Siráki Ede gr. Wass Samu, dr. Weiszer Károly, kiknek a megjelenési jegyért 3 arany van szavazva.

Igazgatósága: Holitscher Fülöp, Koppél L. M., Kramer J., Mandl Ján., Térey Pál, Takácsi Miklós.

Vezértitkár: Horn Károly Gusztáv, azelőtt a Pannonia főkönyvvezetője.

B) Osztrák visszbiztosítók.

1. A Securitas, Bécsben.

Czége: Rückversicherungs-Gesellschaft Securitas, in Wien.

A Securitas nyitotta meg Ausztriában a visszbiztosítók sorát. Az Első Magyar vezérférfiai alapították, s több ideig olyszerű viszonyban állt az Első Magyarral, mint a Pannonia, de ma már önálló szerkezettel bír.

1865. ápr. 15-éről lett megerősítve.

Részvénytőkéje 1.200,00 frt, 4000 darab 300 frtos teljes befizetésű részvényekben, — melyből azonban csak 2000 darab adatott ki, s 600,000 frt fizettetett be.

Üzletét tűz és szállítmányra kezdte; 1869-től azonban az életbiztosítást is felvette. Nem annyira a bel- mint a külföldi társaságokkal dolgozik, még pedig úgy, hogy igazgatójának jó nevet, részvényeseinek fényes osztalékokat szerzett.

Üzlete, mint visszbiztosító nagy, s 1869-ben is 48¹/₂ millió biztosított értékkel, s 311,567 frt bevétellel nevedett. Ez évben biztosított értéke tűz- és szállítmányban 378¹/₄ millió. Bevétele: áthozott díjakban 1.200,000 frt, ez évi díjakban 2.043,260 frt, kártartalék és kamatokkal összesen 3.492,103 frt. — Kiadott: károkra 928,080 frt, kártartalékra 135,499 frt, visszbiztosítás és törlésre 244,049 frt, jutalékokra 306,550 frt, igazgatásra 34,202 frt, — díjtartalékra 1.538,481 frt; nyereségyartaléka ezen kívül 114,192 frt. Nyert 160,000 frtot, részvényenként 80 frt osztalékot adott, a tavalyi 60 frt ellenében.

Az életosztályban, bizt. összege 2.713,282 frt tőke, 255 frt évjáradék. Bevett érette 111,534 frtot, kára volt 5000 frt; nyeresége 33,198 frt, mit félretett.

Elnöke: gr. Zichy Edmund; alelnök Ürményi József, (az Első Magyar vállaszt. tagja;) igazgató-tanácsosok: Benesch Frigyes (az Első M. bécsi titkára,) Léway Henrik, (az E. M. vezérigazgatója,) Lónyai Béla, Mayer Henrik, b. Schey Frigyes.

Igazgató: Moskovicz Lajos; aligazgató: Sonnenthal Frigyes.

---

2. A Bécsi visszbiztosító.

Czége: Wiener Rückversicherungs-Gesellschaft, in Wien.

Alakulni 1869. márt. kezdett, az angol-osztrák-bank aegise alatt. Engedélyét ápr. 10-éről nyerte; jul. 8-án constituálta magát.

Társasági tőkéje 2 millió frt, 10,000 darab 200 frtos részvényeken; miből egyelőre 7500 darab, azaz $1\frac{1}{2}$ mill. bocsátott ki, 40%, összesen 600,000 frt befizetéssel. Részvényei előmutatóra szólnak.

Üzletét tüzre és szállítmányra kezdte.

Kilencz igazgató-tanácsos s egy igazgató igazgatja; az első öt évre az igazgató-tanács az alapítókból képeztetett.

Elnöke: dr. Weisz József ügyvéd, mint az angol-osztrák-bank képviselője; alelnöke Auspitz Károly, nagykereskedő.

Tanácsosok: Figdor Nándor nagykereskedő, Landau Albert, Scanavi N. János és Zimmermann-Göllheim Károly, a nemzeti bank igazgatója; Novák Hugó, a Riunione bécsi titkára; Herzfeld József a Pesti bizt. bécsi titkára, b. Pagetti Angelo Lajos.

Igazgatója: Pawlovszki Bruno, Mainzból.

---

3. Az Osztrák visszbiztosító, Bécsben.

Czége: Oesterreichische Rückversicherungs-Gesellschaft, in Wien.

Bécsi nagykereskedők alapították, engedélyét 1869. ápr. 14-éről nyerték. Czélja csak is a szállítmány visszbiztosítás.

Társasági tőkéje 2 millió 10,000 darab 200 frtos előmutatóra szóló részvényre osztva; miből azonban csak 5000 darabot, s így 1 milliót bocsátott ki, 40% befizetéssel.

Igazgató-tanácsa hét tagból áll, kiből négynek bécsinek kell lenni; az első hét évre az alapítók a vezetést magoknak tarták.

Elnöke: Pollák Mór; alelnöke: Guttman J. W. igazgató-tanácsosok: Pfeifer Felix, Pontzen Tivadar, az Anker aligazgatója; Bauer Tivadar, az alsó-ausztriai Escompte-Bank igazgatója; Deutsch Károly, Springer Hermán. Igazgatója: Diettrich Bruno, Drezdából.

C) Bedolgozó külföldiek.

Ismeretes tény, hogy a külföldi társaságok be vagy be nem bocsátása Ausztriába, évek óta polemia tárgyát képezi; és hogy az osztrák törvényhozás hajlandónak mutatkozik a bebocsátásra, az előjelek oda mutatnak.

Ez ideig egyedül a „Lipcei“ birta magát beküzdeni, ez is 1848-ban. Utána legmerészebb lépést a Drezdener, és a londoni Gresham tette, melyek, hogy bedolgozhassanak, az első az Osztrák Phönixet, a második az Osztrák Greshamet alapította.

Az eddig bedolgozott társaságok többire angolok voltak, a francziák most kezdenek piacunkra reflectálni. Többire azok jönnek, melyek Németországban is szervezték magokat.

Arra, hogy indirect biztosításra képviselőiséget állítsanak engedély nem kellvén, jönnek tetszésük szerint, mint visszbiztosító kamarák; de azért mint a lapok írják, s a prágai rendőrség idei máj. 3-ki betiltása mutatja, kéz alatt direct biztosításra is próbálnak már szervezkedni. Azonban miután 1869-ben az amsterdami Adelaar, s a Galiciában direct is működött londoni Progress megbukott, nem nagy bizalmat költenek magok iránt; s nem is fognak költeni, míg kormányunk, miként a külföldi kormányok, cautiót nem kíván tőlük.

Hogyan állunk velek, itt következnék.

1. „Royal Insurance Company“, Liverpoolból, mely 1845-ben keletkezett, 2 millió fonttal, mi 100.000 darab 20 frtos részvényekben adatott ki, tűz-, szállitmány- és életre; s csak tűz- és szállitmányra mintegy 4½ millió frtot szokott bevenni. Igazgatói: Turner Károly, Horsfall G. H., Bouch Th., vezérigazgatója 1868-tól Lahren John, aligazgatója: Forthergill C.P.

Magát az osztrák törvények alá vetette, ugy jött be 1868-ban Triesztbe, hol előbb Bassevi Girolamo, 1869 aug. 19-től Bassevi Guiseppi képviseli. Prágában képviselője 1869. máj. 1-től Pleschner József, Brünnben Hromatka, Bécsben Regen Emil.

2. A North British and Marcantile Insurance Company, Londonból, mely 1809-ben alapult, s Bajorországot kivéve, majd az egész continensen dolgozik. A solidabb társaságok egyikének tartják, mint a melynek 13 millió körül szokott járni fedezete.

Hozzánk 1867-ben jött be, képviselőül: Burger és Scharfot állítván Bécsben fel.

---

3. Az Imperial Fire Insurance Company, Londonból, mely 1803-ban keletkezett, s így az idők viszontagságait próbált társaság.

Ez is 1867-ben jött be, s szintén a North Britisht képviselő két ismeretes szakférfi képviseli Bécsben.

---

4. A Home, Insurance Company, New-Yorkból, első amerikai társaság, mely nálunk megjelent. Bécsben állított képviselőt, Perfetta K. személyében, mi 1870 jun. 16-áról lett közzétéve.

---

5. A La Royale Belge, brüsseli életbiztosító, egyike a Lagrand-Dumanceau által állított társaságoknak; melynek 1869 végén, a nyere-ményrészes biztosítókat be nem számítva, 16¹/₂ millió biztosított összege volt. 1870-ben jött be, Regen Emil képviseli Bécsben.

---

6. Caisse Paternelle, a párisi tekintélyesb életbiztosítók egyike. —

---

7. A Caisse Générale des Familles, szintén párisi életbiztosító, 3 millió frank 600,000 frcban befizetett részvénytőkével, s 1869 végén 9 millió frc tartalékkal, — melyek Csehországba jöttek be, s 1870. elején Reichenbergben vezérügynökséget állítottak.

---

8. A Schweizerischer Lloyd, szállítmánybiztosító Winterthurban, 5 millió franc, 1 millióban befizetett részvénytőkével. 1869-ki biztosított összege 694 millió frc. — Bevétele 4.302,747 frc, — díjtartaléka 1.155,000 frc, nyere-ménye 529,647 frc volt. — Igazgatója: Lengstok E.

Triesztben már régebben dolgozik; Bécsben 1870 elején állított képviselőiséget, Regen Emil személyében.

Még meg kell említenem egy pár társaságot, melyek amazoktól eltérő formában szintén benn vannak, s bizonyos mértékben direct dolgozáshoz kezdettek. Milyenek:

9. A Magdeburger Feuer-Versicherungs-Gesellschaft, Magdeburgban Poroszországban a nagynevű Korblauch Frigyes négy társaságot állított, tűz-, jég-, élet- és visszbiztosítót, mindeniket külön alaptőkével: A mennyiben a Donau szintén Knoblauch alapítványa, s a Magdeburgi egyszersmind a gyár-concordat megnevezett tagja, a bedolgozó külföldiek közt mondhatni első sorban áll.

A tűzbiztosító, mint a mely bedolgozik, 1843-ban alakult, s így 1869. sept. 2-án huszonöt éves jubilaumát ülte, melynél alapítója nagy-szerű ovaciokban részesítettet, mint a ki e társaságot Európa legelső társaságai közé emelte, s mindössze háromszor (1847, 1854, 1857) vesztett, s a mellett oly osztalékokat adott, mely 18% átlagot ad. — Részvénytőkéje 5 millió R. tallér. 1869 végén, bizt. összege 2940 millió, áthozott díja 1.846,118, évi bevétele 4,522,696; összesen 6.368,814 R. tallér volt.

10. A Compagnia di Assicurazioni di Milano, mely 1825. jul. 24-én nyerte engedélyét, s a lombard-velencei királyságra és Tirol olasz részére számítólágg alakult.

A Triesztben dolgozó szállitmánybiztosítók közt már előfordult. Itt annyiban érdemel említést, hogy Olaszországhoz viszonyunk megváltozta után, hogy bedolgozhassék, 40,000 frt cautiót tett le, s a belebb jöhetést 1865. máj. 14-éről megkapta. — Képviselője Battistella András, Triesztben.

11. A Hellen Phönix, mely a Triesztben tengeri biztosítást üzők közt szintén előfordult, Istriában direct is dolgozik.

NEGYEDIK SZAKASZ.

PROJECTUMOK ÉS KELETKEZŐ TÁRSASÁGOK.

Tájékozás.

A biztosító társaságok szintén projectum alakjában merülnek fel, melyek vagy létesülnek, vagy feledékenységre mennek át. Mint minden más téren, itt is a számító fejek mellett, egy sereg tulmerész ember hemzseg, kik időnként, mint 1852. 1865. és 1868 tájt naponta újabb meg újabb társaságok projectálásával lepték meg a világot; s gyakran a nélkül, hogy gondolataikat életbe tudnák léptetni: nem gondolván meg, hogy a kik kigondolni tudnak, de szervezni nem, kik dolgozni tudnak, de dolgoztatni nem, kik a részleteket aprósáig látják, de az egészet nem, — azok társaságok alkotására, vezetésére hivatva nincsenek.

A társaságok, melyekkel e szakaszban találkozunk, a létnek három közül valamelyik stadiumán állanak: vagy keletkeznek, — vagy mint fejlődő, — vagy mint nyugvó, vagy éppen elnyugodt projectumok jelennek meg. A keletkezőket, mert jelzik életüket, meglehetősen ismerjük; de az utolsók közt határt vonni nem birunk. Épen azért, ha szintén tudnánk is belebb hatolni, csak is a két utóbbi év projectumait hozzuk.

A mozgalom, mi a biztosítás terén mutatkozik, meglehet hogy sokak előtt a tér solidsága rovására esik; de ha tekintjük, hogy nálunk a biztosításügy még berendezve nincs, hogy több biztosítási rendszer és ág még számosabb képviselőkre vár, — s ha tekintjük, hogy magában Angliában 1844—68-ig 708 társaság projectáltatott, s belőle csak 355 alakulhatott meg: akkor a mi projectálási buzgalkodásunk nagy ugyan, de még sem áll egymagára.

A) Tüz- vagy általános üzletre.

a) Magyar területi mozgalmok.

Slavia. E név alatt Grossman, 1868. őszén egy szláv társaságot projectált, Ausztria 18 millió szlávja számára, Zágrábbani székhelyvel. De viszhangra nem talált.

Bánsági kölcsönös névvel merült fel egy tűz és jég társaság 1869. ápr. Temesvároni székhelyvel.

Romania. Hogy a románok számára szintén társaságot állítsanak, Macellariu, a Transsylvania főinspectora, e végett 1869. sept. 14-én Szamos-ujvárt értekezletet tartott.

Malom-biztosító. A különben nem nagy reményekre jogosító Deutsche Mühlen-Assecuranz ötletéből a magyarhoni malom-tulajdonosok 1869. nov. 22-ki gyűlése Fuchs Lajos az Árpád gőzmalom-igazgatója elnöklete alatt bizottmányt nevezett ki, mely tervezetet dolgozzon. Mint a lapok meghozák, felhagytak a tervvel.

Hon. Steidl Bernát és társai 1870 elején, egy ily nevű nép-hitel és biztosító társaság engedélyeért folyamodtak, melynek alaptőkéje 5 mill. lenne.

Állami tüzbiztosító. Weisz Bernát F. 1869 elején röpiratot bocsátott ki, melyben projectálta, hogy Magyarország minden épületét, egy a kormány által kezelt állami biztosító körébe vonják össze, kényszer alapján, — behozatala iránti kérvényét 1870 máj. 12-én a képviselőháznak is benyújtotta,

b) Osztrák területi mozgalmak.

Városi mozgalmak.

Bécs városi kölcsönöst indítványozott Frank városi képviselő 1868. febr. 15-én, még pedig azon ötletből, hogy a városi tűzoltó-intézet évi 120,000 frt költségét Bécs ez uton fedezhesse. Öt tagu bizottmányt neveztek ki, mely tervezetét ingó és ingatlaura 1869. sept. beadta. Mint számítják, a

bécsi ingatlanok értéke 450 millió, az ingóké 45 millióra megy; azonban ellenébe áll az, hogy csak a 120,000 frt tüzoltási költségből minden egyes házra 12 frt esik, s fennmarad a biztosításra kellető fizetés. — Életbeléptetése 1869. oct. el lett határozva.

Klagenfurtban szintén felmerült volt a gondolat, hogy városi kölcsönöst állítsanak, — valamint

Grätzban, Föderansberg városi képviselő 1869. nov. 25-én indítványba hozta.

Tartományi mozgalmak.

Mint láttuk az osztrák tartományok hét tartományi kölcsönös közt vannak felosztva. Ugy látszik felmerült az irány, hogy a kisebb tartományok a nagyobbakból magokat kiszakasszák, mire nézt a következő mozgalmakat látjuk:

Vorarlberg tartomány, mely közigazgatási tekintetben Tirolhoz tartozik, s biztosítási tekintetben is oda számít, 1868-ban czélba vette, hogy magának a tirolitól külön tartományi kölcsönöst állítson. Minthogy felállíthatása 5 millió biztosított érték aláírásához köttetett, mint a lapok hozták 31 község 3 milliót alá is irt; de úgy látszik, hogy az ottani Bauern-Vereinok miatt ez úgy fennakadt.

Krain tartományi gyűlésén dr. Ratslag 1869. oct. 6-án indítványba hozta, hogy Krain Styriától szakasztassék el, s hogy Laybachban maguk állítsanak, — valamint

Slézia részére is Troppauban, kiszakadva a morvaországi kölcsönösből, szintén szóba hozták.

Csehországban:

A decentralisáló irány élén Csehország áll, mint a hol a következő mozzanatok merültek fel:

A csehországi gazdasági hitelbank, alapszabályába a tűz-, jég-, szállítmány- és állatbiztosítás mivelését bevette volt, s 1868-ban e végre több lépéseket tett. — Ezen kívül naponta merülnek fel projectumok:

Bohemia név alatt 1869-ben gr. Nostitz és Merlicsek Eduárd tűz- és jégre dolgozót terveztek, —

Csehországi országos biztosítót projectált Bondy 1870 elején,

Cseh malom-biztosító felállítása ment határozatba 1870. máj. 14-n, mit a malombirtokosok állítanak Prágában.

Mercur név alatt, Marienbadban, egy nagyobb szerű kölcsönös keletkezett, mely az ország határán túl kíván terjeszkedni.

Galicziában :

A galicziai Rustical-bank, mely 1867. nov. 7-éről lett engedélyezve, 10,000 darab 10 frtos törzsbetétre — a tűz- és jégbiztosítást alapszabályaiba szintén felvette.

E mellett itt egy keletkező társaságot jelezhetünk, melynek czége:

Galizische Versicherungs-Actien-Gesellschaft, in Lemberg.

E társaságot 1869. nov. projectálták, 1870. márt. nyerte engedélyét. Mint látszik, minden ágat felvesz, s az egész osztrák-magyar birodalomra készül kiterjeszkedni.

Társasági tőkéje 2 millió, 10,000 darab 200 frtos részvényekben, melyből egyelőre 5000 darab adatott ki, 40% befizetéssel.

Nagyban szervezik, s kevés idő alatt megindul.

Elén 16 tagu igazgató-tanács fog állani, mely magából elnököt és alelnököt, s végrehajtó 4 tagu bizotmányt fog kinevezni. Hogy kikből fog állani, arra nézt felemlitem, hogy az alapítók közt Galiczia legnagyobb birtokosait látjuk, milyenek: gr. Goluchovszki Agenor, gr. Mier Károly, gr. Sieminszky Vilmos, gr. Drohojewszki Kázmér, gr. Krasicki János, gr. Fedro Ede, gr. Stadnicki János, stb.

Vezérigazgatója: Navarszki János.

Bécsben:

Bécsben elnyugodt projectumokul említhetjük:

A Nordent, Ephrussen bankártól 1863-ból, —

Az Adlert, melyet az Anker életbiztosító vezetői akartak volt föllálitani, más ágakra, —

Az Áruczikk-biztosítót, melyet Retzbach és társai merítettek fel 1868-ban, egyelőre mint kölcsönöst, majd mint részvényest, — miből később tán az Aetna lett. Most

Suez név alatt van szőnyegen egy keletteli kereskedő- és biztosító-társaság, 10 millió alappal.

Triesztben:

L' Adria név alatt új társaságot kívántak alapítani; 1869. sept. 16-án alakító közgyűlését is megtartották; Sessa A., Cosulich T., Florio E. igazgatókúl jeleltettek; de úgy látszik részvénytőkéje nem jött össze.

B) Az Állatbiztosítás terén.

Egy magyar állatbiztosító-társaság létesítése végett Pesten gr. Szapáry Gyula 1869. jan. 6-án értekezletet tartott, mely b. Wodianer Albertet, Cséry Lajost tervezet készítésével bizta meg.

Részvényes akart lenni 500,000 frt alappal, mi 5000 darab 100 frtos részvényben lett volna kibocsátandó.

Internationale allg. Vieh-Versicherungsbank cég alatt 1869 májusában, gr. Kinszky Keresztély elnöksége, Heim Keresztély alelnöksége és Fachini Frigyes igazgatása mellett, Bécsben, egy társaság indult letkezésnek.

C) Az életbiztosítás terén.

a) Magyarországon.

Nándor, később **Erzsébet** névvel Neumann F. németországi társaságok inspectora, Pesten 1868-ban, részvényes társaságot akart összehozni, 1 millio alappal. —

A Victoria Kolozsvártt, szerkezetével, előmunkálatával készen lévén, az engedélyért már folyamodott, s a mint megnyeri, azonnal kezdi. Halandósági táblázatai épen azok, melyek a többi magyar társaságoké, csak-hogy $4\frac{1}{2}$ és 5% kamatozással számított.

b) Ausztriában, Bécsben:

Aesculapia névvel projectáltak volt Bécsben, 1868-ban egy kölcsönöst, orvosok s a hozzájuk tartozók számára, — valamint

Allg. Arbeiter-Versicherungs-Bank név alatt egy mást Müller K. 1869. ápr. a munkás nép számára, — úgy látszik elmaradtak.

Alliance név alatti engedélyért 1870. jun. folyamodtak b. Lippe, H. Engländer fiai cég stb. Tervezője Entner Gyula; alaptőkéje 1 millió lenne.

Az Entreprise des Pompes Funébres cégü bécsi temetkezési szer-tartást intéző társaság 1869. aug. 3-áról engedélyt kért, hogy részvényes társasággá alakulhasson; s temetkezési és betegápolási célokra biztosítási üzletet nyithasson.

Társasági tőkéje 2 millió, miből egyelőre csak 1.200,000 frtot bocsát ki, 6000 darab 200 frtos részvényekben, 40% befizetéssel.

Mint a lapok hozták, 1870. jun. engedélyét megkapta arra, hogy temetkezési pénzeket biztosítson 2500 frtig; de hogy betegápolási biztosítást is üzzön, azt nem. — Most keresi igazgatóját, hogy szervezkedjék.

Erste oesterr. Passagier-Assecuranz-Gesellschaft czéggel egy második vasúti és gőzhajózási balesetek elleni társaságot terveltek, 2 millió alaptőkével, melyből egyelőre 1 milliót akartak kibocsátani, 5000 darab 200 frtos 40% befizetésű részvényen. Alapítói Epstein Gusztáv kereskedési könyvvezető, Brandeis Lajos gyáros, dr. Piskó Ignác ügyvéd, az engedélyt 1869. jun. 9-éről, alapszabályaik helybenhagyását aug. 13-áról meg is kapták.

Brünnben:

Oesterreichisch-Ungarische Lebensversicherungs-Bank cég alatt 1869-ben részvényes társaságot kérelmeztek Flesch Izidor, Grünzweig Ferencz, Herzfelder Nándor, Löw Adolf, Mazal Károly stb. részint gyárosok, részint biztosítási hivatalnokok, 1 millió alaptőkére, 40% befizetéssel.

Reichenbergben:

A Concordia 1870-diki közgyűlése az életbiztosítás megkezdését szintén elhatározta.

D) Hitelbiztosítási mozgalmak.

Magyarországon:

Columbia. Ezen társaságot Herzl Jakab projectálta, 5 millió tőkével, Pestre. Az első értekezlet gr. Károlyi Ede elnöklete alatt tartatott 1869. aug. 15-én. A lapok hitel-statistikánk hiányai szempontjából felejtették.

A Franco-hungarian-bank alapszabályaiba fel levén véve, felállítása iránt az értekezlet megkezdett; azonban 1869. febr. a bank elnapolta.

Az Ország szintén felvette volt alapszabályába, — azonban 1869. aug. 8-án a Victoriába olvadt.

A magyar jelzalog hitelbank kölcsön, közvetítési és törlesztési intézete mellé, a hitel-biztosítási üzletet is felvette, — de 1869. közepéről kelt jelentésében a közvetítési és biztosítási üzlet életbeléptetését egyidőre elhalasztotta.

Ausztriában:

Real-Credit- und Versicherungs-Gesellschaft czim alatt láttunk 1869-ben, Bécsben, egyet felmerülni, melyért Lüdecke consul, gr. Mladecki és társai folyamodtak. Alapja 5 millió lenne, 200 frtos részvényeken.

A bécsi **Escompte-bankról** 1869. febr. szintén irták, hogy hitelbiztosítót szándékszik felállítani.

E) A Visszbiztosítás téren.

Bécsben:

Az Unions-Bank, 1870. máj. tárgysorozatába vette, hogy egy visszbiztosítót állítson.

Kosmos, Allgemeine Mit- und Rück-Versicherungs-Anstalt cég alatt Bécsben egy visszbiztosító keletkezik, mely mint terve is mutatja, azon új formában jelenik meg, hogy nem csak visszbiztosítást, hanem direct is fogad el nagyobb biztosításokat, a nélkül, hogy ügynöki hálózatot szervezne. Reich Manó, az Európa aligazgatója projectálta és szervezi.

Részvénytőkéje 1 millió, 5000 darab 200 frtos részvényekben, melynek aláírása 1870. jun. nyitott meg.

Tüz-, szállitmány-, jég- és emberéletre fogna dolgozni.

Wechselseitige Rückversicherungs-Bank cég alatt az Aetna igazgatója 1869-ben 300,000 frt alaptőkével, miből 40% fizettetik be, egy kölcsönös visszbiztosítót tervelt, melynek célja a kölcsönös biztosítók minden fajtájától visszbiztosításokat fogadni.

Prágában,

Általános cseh visszbiztosító bankot tervelnek, melyet Golda Victor a Providentia vezértkára projectált, 1 millió alaptőkére 5000 darab 200 frtos részvényvel. Alapító gyűlését 1870. febr. tartották.

A külföldi társaságok közül be készülnek és képviselőket keresnek, többek közt: a stettini és newyorki két **Germania** és a frankfurti **Providentia**.

